

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Alexandra Kollontai

BİR BÜYÜK AŞK



Alexandra Kollontai
Bir Büyük Aşk

**Bu kitabın yayın hakları Pencere Yayınları'na aittir.
Virago Press Ltd. 1981 A.Great Love İngilizce Baskısından
dilimize çevrilmiştir.**

**Kapak : İbrahim Karakaş
Kapak Baskı : Nisan Matbaası
Baskı : Doyuran Matbaası
Cilt : Gürkan Ciltevi
Birinci Baskı : Ekim 94**

ISBN 975-7814-26-1

**PENCERE YAYINLARI : 42
Kadın : 12**



Salkımsöğüt Sk. 2/4 Cağaloğlu/İSTANBUL

Tel: (0212) 513 27 17

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Alexandra Kollontai

Bir Büyük Aşk

Çev: Ülkü Sağır

ALEXSANDRA KOLLONTAI

Rusya tarihinin en ünlü kadınlarından biri olan Alexandra Kollontai, 1872'de doğdu. Liberal-aristokrat bir ailenin kızıydı. Yirmi yaşında Vladimir Kollontai ile evlendi ve ondan bir oğlu oldu. Radikal gruplarla ilişkisi ve kadın özgürlüğü için uğraşları sorun yaratınca, politik çalışmalarında bağımsız olmak için 26 yaşındayken kocasını ve sevgili oğlunu terketti. Devrim için yorulmaksızın çalıştı. 1917'ye kadar Bolşevik Parti Merkez Komitesi'ndeydi. Sürgünden dönen Lenin'i Finlandiya garında karşılayan az sayıda kişiden biri ve 1917 Lenin hükümetinde yer alan tek kadındı. Bu hükümette Sosyal Yardım Komiseri olarak görev yaptı.

Politik ve özel yaşamı hep fırtınalı geçti. Lenin'le anlaşmazlığa düşmesi, 1918'de hükümetten ayrılmasına yol açtı. İki büyük aşkı -devrimci Dybenko ve Shlyapnikov- da 1930'lu yıllarda öldü. Kollontai ise yaşamının geri kalanını İskandinavya ve Meksika'da -gerçekte bir politik sürgün olarak- bir dizi diplomatik görevle geçirdi.

Alexandra Kollontai sayısız kitap, broşür ve konuşmasında, devrimin gerçek ideallerini tutkuyla savundu. Gerçek politik değişikliklerin ancak cinsel ve aile ilişkilerinin dönüştürülmesiyle sağlanabileceğine inanarak, kadınların rolü üzerine yeni kuramlar geliştirdi. İki kurgu çalışması; *Bir Büyük Aşk* ve *İşçi Arıların Aşkı* (Virago tarafından yayınlandı) da aynı ana temayı taşır: Kadınlar için aşk ve iş arasındaki çatışma. Alexandra Kollontai 1952'de Rusya'da öldüğünde, fikirlerinin yeni kuşaklar tarafından benimsenip uluslararası bir üne kavuşacağından habersizdi.

Bir Büyük Aşk ve *İşçi Arıların Aşkı*'nın çevirmeni Cathy Porter, aynı zamanda Kollontai'nin biyografisinin de yazarıdır. (Alexandra Kollontai: *Bir Biyografi*, Virago, 1980).

SUNUŞ

1923, Sovyetler Birliği'nde Alexandra Kollontai'ın saygınlığının çok az olduğu yıldır. Bolşevik Parti içindeki tutucu erkek önyargıları, Parti'nin yeni önderlerine, Kollontai'ının yeni cinsel ahlakla ilgili etkileyici görüşlerini, "sapma" olarak niteledikleri diğer suçlarına bağlayarak onu halkın gözünde küçük düşürme olanağı verdi. Bu suçlar, işçilerin uğrunda devrim yaptıkları yeni ekonomiyi kontrol etmeleri gerektiğine olan inancı, 1921'deki İşçi Muhalefeti'ne desteği ve Yeni Ekonomi Politikası (NEP)'na karşı çıkmasıydı. Parti Kadın Şubesindeki yetkin önderliği yetersiz olarak nitelendi ve yöneticilik görevine son verildi. Cinsellik ve devrim üzerine yazdığı yazılar da tıpkı yaşamı gibi "rezalet" olarak değerlendirildi. Devrimden hemen sonra kendinden çok genç ve köylü kökenli bir denizci olan Pavel Dybenko ile evliliği parti içindeki cinsel püritenizmi ve sınıf züppeliğinin çirkin yüzünü ortaya çıkardı. İtaatsizlik nedeniyle bir Bolşevik hapisanesine atılan Pavel Dybenko için aracılık yapması suçlarını daha da artırdı.

Bugün Kollontai'in düşüncelerinin en zayıf noktasının, kadınların yaşamları ve bedenleri üzerindeki denetimi ile işçilerin ekonomi üzerindeki denetimi arasında açık bir bağ kuramaması olduğunu söyleyebiliriz. Ama bu bağlantının ima edildiği, Lenin'in hastalanması üzerine iktidara gelenlerin gözünden kaçmadı. 1922'de Parti Genel Sekreteri Stalin tarafından Rusya dışında görevlere atandı. 1923'e gelindiğinde kadınlar ve erkekler arasında daha mutlu ve daha bağımsız ilişkiler hakkındaki özgürleştirici görüşleri, "burjuva" ve "yozlaşmış" olarak ilan edildi. Sonraki yıllarda bunlara daha başka onur kırıcı sıfatlar eklendi. Böylece Kollontai, Stalin'in ahlaki ve ekonomik bunalım içindeki bir toplumu temize çıkarmak için seçtiği suçlulardan biri oldu.

Ancak ilginçtir, yaşamının bu en sıkıntılı ve umutsuz döneminde sanki ona bu erkek önyargıları yardımcı olmuştur. Çünkü görüşlerini geri alması için açıkça zorlanmadı (yapılan propaganda ile zaten yeterince karalanmıştı) ve İskandinavya'daki güvenli ama bir başına kaldığı diplomatik göreve atanarak yok sayılmaktan öte bir cezalandırmaya maruz kalmadı. 1922 yılının sonunda Rusya'dan ayrıldı. 52 yaşında Dybenko ile olan büyük aşkı ve Rusya'daki politik hayatı biterken, Oslo'da yeni bir hayata başladı. Devrimde kadının umut ve çelişkilerini anlatan öykülerini bu sırada yazmaya başladı.

1921'de NEP'ten sonra yazdığı daha politik yazılarda, giderek azalan kreşlerin ve kadınlar arasında artan işsizliğin, kadınları nasıl ekonomik bağımlılığa, evliliğin yalıtılmışlığına ya da fahişelik felaketine ittiğini göstermişti. Öykülerinde ise kadınların devrimden önceki ve sonraki yaşamına ilişkin derin kavrayışını ve kadınların çocuklarını yetiştirmek, işlerini düzenlemek, erkeklerle onların eşiti olarak birlikte yaşamak ve sevmek için yeni yollar aramaları ve birbirlerine destek olmaları gerektiğine dair deneyimden doğan inancını ortaya koydu. İşçi Arıların Aşkı ve Bir Büyük Aşk'ta (ikisi de 1922'de Oslo'da yazıldı ve sonraki yılda da yayımlandı), NEP döneminde iyice derinleşen gizli ekonomik ve psikolojik baskıya karşı kadınların di-

renişini anlattı. Öykülerindeki kadın tipleri, erkeğe olan eski ezici bağımlılığa meydan okudukları acılı bir süreç içinde gelişirler. Bu kadınlar okurdan, öncelikle kendilerini yeni bir kalıba sokmak, saygınlıkları için savaşmak ve yeni bağımsız yaşamlar kurabilmek ve özgüvenlerini bulmak üzere ayrılırlar.

Kurgusal olmayan diğer yazılarında, kadınların anne, sevgili ve işçi olarak cinsel gereksinimlerinde ve sosyal ilişkilerinde yaşadıkları gerilimlerin toplum tarafından nasıl yaratıldığını incelemiştir. Kadınların, duygu ve politika arasında böyle bir parçalanmaya hep mahkum olduklarını söylemenin, onların kendi kusurları ve bu alanları "birleştirmedeki" yetersizlikleri olduğu hakkındaki o her türlü yıldırıcı, geleneksel fikri güçlendirmek anlamına geleceğini hissetmiştir. Tarihin, hepimizin içinde bu türden gerginlikler yarattığını, ancak bunun kadınlar tarafından özellikle acı bir şekilde yaşandığını ileri sürer Kollontai. Bu nedendir ki kendi gereksinimlerine uyacak yeni yaşam biçimleri bulmak zorunda olan kadınlardır; ancak o zaman hayalini kurduğu "büyük aşk" bir gerçeklik olacaktır.

Bir Büyük Aşk başlığıyla -"Kadın Psikolojisi Üzerine Çalışmalar" alt başlıklı- yayımlanan öykülerdeki kadın tipleri entellektüeldir, **İşçi Arıların Aşk**'ındaki tiplerden daha eğitilmiş ve düşüncelerini ifadeye daha rahattırlar. Aynı zamanda birbirlerinden daha kopuk ve içe dönüklüğe eğilimlidirler. Parti ve politika arka plandadır, erkekler sadece duygusal bir gölgedir. Hikayelerin hareket noktası kadınların kişisel yaşantılandır ve anlatıcı onlardır.

Kitaba da adını veren, en uzun ve en önemli öykü **Bir Büyük Aşk**, 1905 Devriminden hemen sonra, "uzun zaman önce, karanlık ve uzak bir geçmişte; kanlı 1. Dünya Savaşından ve büyük Bolşevik Devriminden çok önceki" bir dönemde geçer. 1907'lere kadar yüzlerce işçi ve devrimci hapse atılır, sürgün edilir. 1908'de Kollontai da polis tarafından aranmaktadır. Almanya'ya kaçır ve orada bu ilk destansı devrimin yenilgiye uğramasının nedenleri ve başarılı bir ikinci devrimin gerçekleşme

olasılığına ilişkin karmaşık sorunları değerlendirmeye çalışır. Orada mücadeleden uzakta, yeraltındaki politik mücadelenin, insanların bilincini nasıl böldüğünü ve kolektifin 'erdemli' hayatıyla, bireysel hayatın 'bencilliği' arasında sahte bir ikicilik yarattığını görmeye başlar. İkişi arasındaki karşılıklı bağımlılığı anlamıştır, sosyal değişim insanın ruhundan başlamalıdır. Geleceğin harika sosyalist kolektif hayatına ilişkin konuşmalar, eğer o toplum tutkudan ve karmaşıklıktan yoksun ruhsuz bireylerden ibaretse, hiçbir değer taşımayacaktır.

1905, bu yeni kolektif hayatı kısa da olsa görebilme olanağını verdi. Ama bu, insanların mücadelede, birbirlerine karşı, birisinin sever ve isterken hissettiklerinden çok daha içten duygulara sahip oldukları bir hayattı. Vahşi Çarist baskı, illegal politikanın özellikle zorlu bir tarzının izlenmesine, sınıf mücadelesinin katı çözümlemelerinin yapılmasına ve parti içi tartışmaların ihtiyacı olan entellektüel zeka üzerinde yıldırıncı bir baskı oluşmasına yol açtı. Bu, devrimci hareket içindeki kadınların, özellikle Kollontai gibi çocuğuna tek başına bakmakla yükümlü olan kadınların durumunu zorlaştırıyordu. Kolektifin Rusya'dan daha az geliştiği, bireye çok daha fazla değer verilen Batı'da sekiz yıl sürgün olarak yaşadktan sonradır ki Kollontai, Rus devrimci hareketinin ihtilalci amaçlarını, bu devrimi yapan kadınların ve erkeklerin daha kişisel arzularını da kapsayacak şekilde genişletmesi gerektiğini yüreklilikle savunmaya başladı.

Kadını köleleştiren, onun cinselliğini boğan eski tip aile de devrimci bir değişim içindeydi. İnsanlar şimdiden cinsel ahlaka karşı radikal yeni tavırlar geliştiriyorlardı. İnsan ruhunda da bir devrim talep etmenin hiçbir ütöpik yanı yoktu. Kollontai tersini söyleyen pek çok kişiye rağmen, büyük bir toplumsal ayaklanmada kişisel hayatın devrimin dışında kalamayacağını gördü. Kendi kişisel hayatının da gösterdiği gibi devrimlerin yol açtığı büyük tarihsel dönüm noktalarında insanlar, mutluluk ve trajediyi özellikle yoğun ve birbiriyle içiçe geçmiş bir biçimde yaşarlar.

1908-1917 yılları arasında yerleştiği Almanya'da ve İngiltere, Belçika, Fransa, İskandinavya, İsviçre ve Amerika'da gezip fabrika ve sendika toplantılarında konuşmalar yaparken devrim ve cinsellik üzerine ilk makalelerini yazdı. Havelock Ellis ve öteki öncü İsviçreli ve Alman psikologların (muhtemelen Freud'un da) çalışmalarını okuduktan sonra giderek, Rusya'daki erkek egemen devrimci harekette kabul edilenden daha fazla insan davranışlarının bireyci yorumuna kaydı. On bir yıl sonra yazdığı öyküleri, devrim sırasındaki ilişkiler üzerine bu yıllarda yazdığı makalelerde olduğundan çok daha karmaşık düşünceler sergiler.

Bir Büyük Aşk, kısmen yazarın o yıllardaki yaşantısını yansıtır. 1909'da kendisi gibi sürgün olan eşi ve bir sürü çocuğuyla Avrupa'da dolaşan ekonomist Maslov'la ilişki kurdu. Bu ilişkinin yasak niteliği ve Maslov'un kendisini ve karısını çok mutsuz kılan evlilik bağı onu öfkелendirdi ve 1910 yılında bir süre yalnız kalmak ve yazmak için Paris'e kaçtı. Orada yazdığı hikayelerde özel bir tutku vardır, ve yıpranmış eski evlilikleri parçalayıp kadının ve erkeğin birbirlerini hapsedmeden beklediği, korkutmadan ve ezmeden sevebileceği zamanın geleceğinden umutludur.

Kollontai ve Maslov gizliliklerini korumayı başardılar. Ancak **Bir Büyük Aşk**'da ortaya çıkan odur ki, Kollontai, o zamanlar Paris'te yaşayan üç Bolşevik devrimcinin -Lenin, Nadezhda Krupskaya ve onlarla birlikte kalan Fransa doğumlu bir Bolşevik olan İnessa Armand'ın- yaşamında, kendi durumunun önemli yanlarını keşfetmiştir. Paris'te kısa bir süre kaldığı için onların ilişkisine tanık olmaktan çok, bu konuda okuduklarına dayanması muhtemeldir. Ancak Bolşevik devrimden sonra dost olduğu Armand'ın ona birçok ayrıntıyı anlatmış olması da aynı ölçüde mümkündür. Her durumda **Bir Büyük Aşk**'ın bir "roman a celf"* olduğu konusunda fazlasıyla kanıt vardır.

* "Roman a celf" gerçek olayları ve kişileri kimliklerini gizleyerek anlatan roman. (Çev. notu)

Öykü Rusya'da ilk kez yayınlandığında her halde sıkıcı ve çapraşık, acımasız, bencil, ukala, zihni sürekli olarak son yazdığı makaleyle meşgul, küçük hastalıklarıyla boğuşan, para sıkıntısı ve evlilik sorunları içindeki Senya'da Lenin'i bulmayı isteyecek çok az kişi vardır. Oysa kitap 1927'de yeniden yayınlandığında Krupskaya'nın 1939'da ölümü ve Lenin'in Armand'a gönderdiği çok özel mektuplarının yayınlanmasından sonra, Kollontai'in bu ilişkinin gerçeğine büyük bir ihtimalle çok yakın olduğu anlaşıldı. Lenin'in bazı özelliklerini; hareketliliğini, nüktedanlığını, otoritesini, hatta şapkasını ve sakalını Senya'ya vermiştir. (Buna karşılık, çocuksuz olan Lenin'den farklı olarak fedakar bir baba olan Senya, açıkça Maslov'dur.) Genelde yine de o, sevimsiz bir karakterdir. Aynı şekilde kibar ve zeki bir kadın olan Krupskaya'yı, Senya'nın sıkıcı, keyifsiz karısı Anyuta'da tanımak oldukça zordur. (Yine burada muhtemelen Kollontai'in kafasında kısmen, Maslov'un karısı vardır.) Gerçi Krupskaya da Anyuta gibi, Lenin'i hep endişelendiren zayıf bir kalbe ve sinirlere sahiptir. Öte yandan Nataşa tıpkı Kollontai ve Armand gibi geleneksel evlilikle ilgisini kesmiş ve geçmiş ile hesaplaşan 'yeni bir kadın'dır.

Hem Kollontai hem de Armand'ın devrimci hareket içinde cinsel ahlaka ilişkin çifte standardın ve erkeklerin kadınların ihtiyaçlarını ikinci plana iten bütün diğer davranışlarının acı bir biçimde bilincine varmaları 1905 devrimi sırasında olmuştur. O dönemde Kollontai St. Petersburg'da, Armand Moskova'daydı. Çok az sayıdaki profesyonel kadın devrimci arasında yer alan bu iki kadın (aynı zamanda ikisi de bekar annelerdi) Hem coğrafi açıdan birbirlerinden hem de -o dönemde açıkça ifade edemedikleri bazı yönlerden- hareketten uzaktılar. Ancak göç ettikleri Paris'te 1911'de karşılaşabildiler, Bolşevik devriminden sonra birbirlerini daha iyi tanıdılar. O zaman bile iç savaş, hastalık ve farklı şehirlerde çalışmak onları ayırdı. Fakat aralarında, Armand'ın ölümünden sonra, onun eski deneyimleriyle ilgili kurgu yapmakta Kollontai'in kendini haklı görebileceği ölçüde çarpıcı bir yakınlık vardı. Çünkü Kollontai gibi Armand da eski liberal çartist kültürün çocuğuydu. Kendi cinsel

özgürlüğünü keşfetmiş ve Rus yeraltı hareketinin sınıf politika-sıyla, yeni bir cinsel politikayı temelde birleştirmek isteyen güçlü ve yaratıcı bir kadındı.

Armand ile Lenin arasındaki cinsel ilişkiye değgin bilgiler ikinci derece kanıtlara dayanır ve iki sevgili olmadıkları hep vardır. Rus ve Fransız polisi alışılmış bir biçimde Armand'ın "Lenin'in metresi" olduğunu söylerken (ama Bolşevik devrimin-den çok kısa bir süre önce tutuklanan Kollontai de aynı çevre-lerce "Lenin'in metresi" olarak tanımlanmıştı.) o dönemde Le-nin'e yakın bolşevikler soruna büyük bir dikkatle yaklaşıyorlar-dı. Bir Büyük Aşk'ın ilk yayınlanışı, Lenin'i tam anlamıyla te-keşli bir hayat sürmemekle suçlamaya can atan birçok batılı araştırmacı arasında, büyük bir ilgi uyandırdı. Öte yandan Ar-mand'ın biyograficisi Jean Frèville bu soruya "Böylesine güzel-likle zekanın, enerjiyle kadınlığın, pratik zekayla devrimci şev-kin birleştiği olağanüstü varlığın Lenin'i baştan çıkarmaması na-sıl mümkün olabilirdi?" diye yanıtlar. Yine de Bir Büyük Aşk, durumun mahremiyetine yakın olmaktan çok, hayali kurgulara dayanmamakla birlikte ikna edici bir biçimde onların gerçekten sevgili olduklarını ısrarla öne sürer.

1874'de Fransız bir baba ve İngiliz bir anneden doğan ve Kollontai'den iki yaş genç olan İnessa Armand çok fazla gele-nekssel bir tarzda yetiştirilmedi. Tiyatro oyuncusu olan anababa-sı Rusya'ya yerleşmişti ve Fransa turnesi sırasında ikinci çocuk-ları doğmuş, kısa süre sonra da baba ölmüştü. Umutsuz ve beş parasız kalan annesi İnessa'yı, Rusya'ya, Moskova'da zengin Armand ailesinin yanında mürebbiye olan anneannesinin yanına gönderdi. Liberal bir aile olan Armand'lar İnessa'yı çok sevdiler ve çok iyi bir eğitim görmesini sağladılar. Onların etkisiyle (tıp-kı Nadezhda Krupskaya ve 1880-90'lardaki öteki kadın radikal-ler gibi) dindar ve sofı bir Tolstoy'cu oldu. Onsekiz yaşında mürebbiye olarak yetişmişti, fakat değerli öğretmen diplomasını hiçbir zaman kullanmadı; çünkü bir yıl geçmeden Armand'ların zengin ve liberal eğilimli bir işadamı olan en büyük oğlu Alek-sander ile evlenmişti. Sonraki yedi yıl süresince iki kız, iki oğ-ları olmak üzere dört çocuk doğurdu.

Annand ilk kez 1900 yılında, Moskova'da katıldığı Kadınlar Geliştirme Derneğinde politik olarak aktif rol oynadı ve bu cemiyetin fahişeleri normal yaşama döndürmek için oluşturulan bölümünde çalıştı. Bu acı veren sorunla ilgili olarak Tolstoy'a yazdığı mektuba aldığı yanıt sarsıcıydı: "Bu Musa'dan önce de vardı, o nedenle daima ve bundan sonra da varolacaktır." Bu çileden çıkaran bilgelik gösterisinden sonra Armand artık eski muğlak Tolstoy'cu liberalizmiyle yetinemezdi ve kadın sorununun bütünü için daha pratik ve radikal çözümler üretmek için çalışmaya başladı. Aleksander'la yaşamak onu giderek daha huzursuz ediyordu. İsviçre'de beşinci çocuğunu doğurduğu yıl, dini inancını tamamen kaybetmiş ve evliliği bunalıma girmişti. Üstelik Aleksander'in çok daha radikal olan kardeşi Vladimir'e (herhalde en genç çocuğunun babasıydı) deli gibi aşıkty. Moskova'ya dönüşünden kısa bir süre sonra Aleksander'i terketti - yine de yakın arkadaş olarak kaldılar - ve beş çocuğuyla Vladimir'in yanına taşındı. Aleksander tüm yaşamı boyunca onları maddi olarak destekledi.

1905 Aralık ayındaki Moskova ayaklanmasında aktif rol oynadı ve bundan sonra evi ve tüm davranışları polis tarafından sürekli olarak gözetim altına alındı. Nihayet 1907'de tutuklandığında bir Sosyalist-Devrimciydi. (1880'lerin terörist geleneğini miras almış ve devrimin öncü gücünün fabrika işçileri değil köylüler olduğunu kabul eden marksist olmayan bir grubun üyesi) Ancak polis kayıtlarındaki bu suçlama onun politik tutumunu tam olarak tanımlamaktan uzaktır. Büyük bir ihtimalle, Armand'ın o sıralarda bir partiye bağlantısı yoktur.

Çocukları Aleksander'a bırakarak cesur Vladimir ile birlikte Archangel'e sürgüne gitti. Bir süre sonra tüberküloza yakalanan Vladimir, İsviçre'ye gitmek zorunda kaldı. İnessa ise, Finlandiya üzerinden kaçmayı başanp onun yanına gidinceye kadar burada bir yıl daha kaldı. İsviçre'ye varışından kısa bir süre sonra da Vladimir öldü. Üzüntüden çıldırmış bir halde hemen Brüksel'e taşındı. Orada kendini pedagojik çalışmalara vermeye uğraştı, fakat üzüntüsü öylesine derindi ki, dikkatini hiçbir şey

üzerinde yoğunlaştıramıyordu. Lenin'le ilk kez yaşamının bu en mutsuz döneminde kısa bir süre karşılaşmış olabilir. Ama, ancak 1910 Ekim'inde pek çok Rus sürgünün sığınağı olan Paris'e taşındığında, Lenin ve Krupskaya'nın yakın arkadaşı oldu. Onların evine yakın ucuz, küçük bir daire kiralayıp, en büyük üç çocuğunun yanına gelmesi için gerekli hazırlıkları yaptıktan sonra, profesyonel bir politik aktivist, Paris'teki Leninistlerin en tutkusu ve kadın özgürlüğünün ateşli bir savunucusu oldu.

Kollontai, Armand, Lenin ve Krupskaya ile ilk 1911 Haziranında karşılaştı. Ve o yazın anıları on iki yıl sonra **Bir Büyük Aşk**'ı yazarken hala canlıydı. Kollontai, yazmak için tek başına Paris'te kalırken, Armand, Paris yakınlarındaki küçük bir köy olan Lonjumeau'daki Lenin'in yaz okulunda öğretmenlik yapıyor ve çocuklarıyla okul binasında kalıyordu. (Bu işle onurlandırılan tek kadındı) Kollontai onu ve diğer Bolşevikleri hergün geldikleri Paris'teki çeşitli toplantılarda gördü. Kollontai o sıralarda Menşevik olduğu ve Bolşevik liderliğe ilişkin derin kuşku bulduğu halde, aralarındaki farklılığa pek aldırmıyor, ayrıca da Bolşeviklerin kendilerine olan içten güvenleri ve Paris'teki popülerliklerinden etkilenmekten kendini alamıyordu.

Kollontai da Paris'teki anarşist Rus gruplar arasında çok popüler bir sima idi. Armand'ın bazı bakımlardan Lenin'in otoritesine boyun eğmiş olduğuna ilişkin kurgular yapmasına yol açan da elbette bir devrimci olarak kendi deneyimleridir. **Bir Büyük Aşk**'da Nataşa, Senya'nın verdiği sekreterlik görevinde sadakatle çalışmasının ve onu desteklemesinin, diğer yeteneklerini körelttiğini, heves ve coşkusunu boğduğunu ve Senya'ya duyduğu "büyük aşk"ı yavaş yavaş öldürdüğünü farkederek kendini tanımaya başlar. Senya onun kendisine olan bağlılığını bir hak olarak kabul etmektedir, karşılığı ise şüphe, kırgınlık ve Nataşa'ya yüklediği dayanılmaz psikolojik yüklerdir: "Onunla birlikteyken asla zayıflık gösteremezdi, bunu biliyordu, çünkü üstesinden gelmesi gereken sadece kendi sorunları değildi, onunkilerde vardı. Aslında her ikisinin tüm psikolojik yükünü omuzlamak zorundadır. Nataşa onun dayanağı, avuncu ümit ışığı; onun tek

ve biricik neşesiydi; evet her zaman ona neşe vermeliydi, çünkü yaşam Anyuta'yla sıkıntıdan, gözyaşından ve sonsuz bir huzursuzluktan başka bir şey değildi: Nataşa ile ise sonsuz bir tatil, sürekli bir neşe ve kahkaha olmalıydı."

Senya onun politik çalışmasını hep ama hep küçümsemiş, onu ve onun partideki diğer insanlarla ilişkisini hep kıskanmıştı. Bazı şeyleri belki de yüzlerce kez söylemeye çalışıp vazgeçtiğinde -çünkü o dinlemeyecekti- azalmaya başlayan bir acıyla anlıyordu ki, onun dünyasında çok küçük bir yer kaplıyordu: "Ona karşı anlaşılmaz bir biçimde kör ve sağırdı. Onu gerçekte olduğu gibi, bütünüyle değil de, bir profil olarak görüyordu, çizgilerini bizzat kendisinin çizdiği bir siluetten ibaretti onun için. Senya'nın ona olan ilgisi bu kadardı." Senya'nın onun cinsel gereksinimlerine, çalışma ihtiyaçlarına, politik heyecanına ve mali sorunlarına karşın ne kadar duyarsız olduğunu acı bir şekilde anlıyordu. İlişkilerinin gizliliğine mahkum edildiğini hissediyor, bu ona sıkıntı ve yalıtılmışlık duygusu veriyordu.

Bazen "bu öylesine tüketici bir gerginliktir ki, genellikle o gittikten sonra gizlice rahat bir soluk alır ve engellenmeden kendi düşüncelerine ve benliğine geri dönebilir." Öykü, Nataşa'nın, onu Senya'dan sonsuza dek ayıracak olan trene bindiği ve yeraltındaki yeni yaşamının tehlikelerini ve yalnızlığı cesaretle karşılamaya hazırlandığı anda biter. O zamana kadar, "bunca yıldır yüreğini çarptıran, hiç bitmeyecek sandığı o büyük aşk ebediyen sona ermişti... Hiçbir şey; ne sevecenlik, ne yakarış, hatta anlayış bile onu yeniden canlandıramazdı..."

Senya ile Nataşa arasındaki gerilimleri tanımlarken Kollontai o zamanki tüm devrimci kadınların paylaştığı tecrübeleri, özellikle de Bolşevikler arasındaki Armand gibi kadınları anlatıyordu; çünkü 1910 yılına doğru Bolşevikler bir dönüm noktasındaydılar ve en sonunda gerçek bir güce ulaşıyorlardı. Devrimin bu en umut verici ve hareketli döneminde kadın örgütlerine ve cinsel politikalara ilişkin tutumları ortaya çıktı. Bolşevik devriminden sonra bu sorunlar üzerine yapılan ateşli tartışmalar

nın niteliğini belirleyen de bunlar oldu. Bu tartışmalarda evliliğe olan saygısını, cinselliğe karşı daha püriten bir tutumla ortaya koyan ve daha tutucu olan Krupskaya cinsellik ve ortak çocuk bakımı gibi sorunlardan çok, kadınların öğrenim programları ve ev işlerinin paylaşılmasından söz ederken, Kollontai ve Armand en önde gelen radikal sözcülerdi. Yine de Armand'ın neredeyse ürkütücü ölçüdeki özgür yaşam biçimine ve Lenin'e olan yakınlığına rağmen Krupskaya ile arasında 1910'da başlayan, on yıl sonra Armand'ın ölümüne dek süren arkadaşlıklarında paylaştıkları çok şey vardı.

1911 yazının sonlarında Lonjumeau'daki yaz okulunun sona ermesinden sonra Armand, üç çocuğuyla beraber Paris'teki dairesine taşınır. Hemen sonra da Lenin tarafından önemli bir parti görevine, göçmenler örgütü komite sekreterliğine atanır. Krupskaya daha sonra anılarında: "İnessa'yı her gün görüyorduk ve bize çok yakın davranıyordu. Yaşlı annemi çok seviyordu," diye yazar.

Her ne kadar Kollontai'ın **Bir Büyük Aşk'ta** değindiği ilişki bu iki kadının arasındaki dostluğun gerçek yüzü değilse de, o sırada her ikisinin de yaşadığı bazı ortak tecrübelere işaret etmektedir. Sonraki yıllarda devrimci hareket içindeki pek çok kadın gibi bu iki kadının da "sınıfsal birlik" ve birleşik bir partinin, daha büyük olduğu varsayılan çıkarları uğruna kendi inisiyatiflerini boğmayı nasıl öğrendikleri gibi. Öykünün birkaç yerinde, tehlikeli bir biçimde bölücü olarak görülen kadınların çıkarlarının, parti tarafından nasıl ikinci plana atıldığını ve görmezlikten gelindiğini ortaya koyar. Örneğin Senya ile beraber olmak için çalıştığı şehirden ayrılan Nataşa, geri çağırıldığında, Senya: "Evet, kim yazmış bunu? Maria Mikailovna mı? Bilmem gerekirdi! Sürekli birşeylerden şikayet eden isterik bir kadın o!... Onun fikri kimin umurunda?" diye terslenir.

Gerçekte, 1910'da Paris'te yaşayan kırktan fazla Bolşeviğin yansı kadındı. Krupskaya Bolşeviklerin gazetesinin editörlük sekreteri idi. Armand, Avrupa'ya dağılmış çok sayıdaki Bolşe-

vik gruplar arasındaki haberleşmeden sorumluydu. Ve oradaki diğer pek çok kadın, parti için aynı ölçüde karmaşık ve sorumluluk isteyen işler yapıyordu. Bundan dolayı Armand ve Krupskaya'ya bu çalışmalarını şehirdeki Rus ve Fransız kadın hizmetçiler, terziler, kadın şapkacıları için yapılan politik toplantılarla birleştirmek doğal göründü. Lenin'in desteğiyle birkaç toplantı düzenlendi. Fakat toplantıyı düzenleyenler, Bolşevik grup içinde çoğu erkek olan sert bir muhalefetle karşılaşınca çalışma tamamen durduruldu.

Bu olay Krupskaya'nın 1910'daki anıları arasındadır. Krupskaya'nın arkadaşı, aşkta rakibi Armand'la başka anlaşmazlıkları kuşkusuz vardır. Ancak gerek Krupskaya, gerekse Sovyet tarihçileri özel meselelerde son derece ketumdur. Lenin'in hayatına ilişkin Sovyet belgelerinde yer almayan hemen hemen sadece bir dönem vardır: 1912 Baharı. O yıl Mayıs ayında Armand güneye, Paris'ten Bordeaux'ya gitti. Sonraki olaylar Lenin'in birkaç gün sonra küçük bir kasaba olan Arcachon'da ona katıldığını ve bir hafta veya daha fazla onunla kaldığını kabul etmenin mümkün olduğunu gösteriyor. Kollontai, daha sonra Fransız sekreterine o sırada Krupskaya'nın Lenin'e ayrılmayı önerdiğini ve Lenin'in kalması için Krupskaya'ya yalvardığını söylerken, muhtemelen konuyla ilgili bilgisini aşan bir iddiada bulunuyordu. Yine de *Bir Büyük Aşk'ta*, bu gizli tatile ilişkin olarak verdiği hayali ayrıntılar oldukça akla yakındır ve güney Fransa'da Senya ve Nataşa'nın aşklarının ilk yazını yaşadıkları o "yakıcı tropikal manzara"ya sahiptir.

Ama bu günler, Lenin ve Armand için ilişkilerinin ilk döneminin sona erdiğinin ifadesidir. Hemen ardından Lenin, Krupskaya ve Krupskaya'nın annesi Polonya'ya giderler; Armand ise, tehlikelere aldırmandan yeraltında çalışmak üzere Rusya'ya döner. *Bir Büyük Aşk'ın*, Nataşa'nın yeni, bağımsız yaşamının bütün heyecan ve tehlikeleriyle yüz yüze geldiği anda sona ermesi de bu duruma oldukça yakın bir kurgu olmuştur. Armand'ın gidişi sağduyudan çok, çaresizlikten kaynaklanmış gibidir ve ortak çalışan Rus ve Fransız istihbaratının onu Rus-

ya'ya ayak basar basmaz tutuklayacağından kimsenin kuşku-
yoktur. Çocuklarını Paris'te toplayıp kendisi Cracow'a gider.
Rusya'ya dönmek üzere yola çıkmadan önce orada Lenin ve
Krupskaya'yla birkaç gün geçirir. Arkadaşlarının önceden tah-
min ettiği gibi Rusya'ya vardktan çok kısa bir süre sonra tutuk-
lanır ve hapse atılır. Burada tüberkülozun ilk belirtileri başlar.

Kocası Aleksander'in onu kefaletle serbest bıraktırmayı ba-
şarması bir yıl aldı. Serbest bırakılır bırakılmaz derhal yurtdışı-
na kaçtı ve 1913 Eylülünde Polonya'da Lenin ve Krupskaya'yla
buluştu. Armand'ın Rusya'ya dönüşteki cesareti ve orada yaşa-
dıkları, onu Krupskaya'ya sevdirdi. Armand da açıkça, araların-
daki rekabetin gölgelediği dostluğu güçlendirmek için elinden
geleni yapıyordu. "İnessa bana hayatı ve çocuklarına dair çok
şey anlattı ve anlattıklarında hoş bir içtenlik vardı." "İlich ve
ben, onunla uzun bir yürüyüşe çıktık," diye hatırlar Krupskaya.
Armand yine onlara yakın bir ev tutar; ortak politik çalışma ve
kırlarda uzun yürüyüşler devam eder. Çok güzel piyano çalan
Armand, müziğe pek düşkün olmayan Lenin'leri Beethoven
konserlerinde kendisine eşlik etmeleri için ikna etmeyi bile ba-
şarır. Lenin ve yakın arkadaşı Lev Kamenev (Armand onların
evinde kalıyordu), bütün dikkatlerini Rusya'da tırmanışa geçen
kızgın gösteri ve grev dalgası üzerinde yoğunlaştırmışken, Ar-
mand'ın Rusya'daki yaşamla ilgili Krupskaya ve Kamenev'in
karısı Lilina ile paylaşacağı ilgi çekici, ilk elden gözlemleri var-
dı. Artık kadın işçilerin, özellikle tekstil sendikasıdakilerin,
Bolşeviklerin önemsemezlik edemeyecekleri bir güç oldukları
ortaya çıkmıştı.

1913 yılının ilk aylarında şehirlerdeki kadın işçiler Uluslara-
rası Kadın Günü'nün yeni bir sosyalist bayram olması için gös-
teriler planlamaya başladıklarında, Bolşeviklerin gazetesi Prav-
da'nın özel bir kadın sayısı çıkarmasını öneren Krupskaya oldu.
8 Mart o yıl Rusya'da kalabalık kadın gruplarının katıldığı bü-
yük toplantı ve yürüyüşlerle kutlandı. Çok sayıda kadın tutuk-
landı. Önde gelen Avrupalı ve Rus sosyalistler, Kollontai da da-
hil, çarist Rusya'daki kadınlar günü gösterilerinin politik anlamı

üzerine makaleler yazdılar. Rusya'nın dört bir yanından Pravda'ya yağan mektuplardan esinlenen Krupskaya ve Armand yeni bir Bolşevik kadın gazetesi için fikir geliştirmeye başladılar.

Armand bir süre Cracow'daki yeni yaşamını mutlulukla sürdürdü ve hatta çocuklarını yanına almayı tasarladı. Fakat bu küçük göçmen dünyası çok geçmeden dayanılmaz bir hale geldi ve 1913 Aralık ayında Paris'e geri döndü; ertesi yıl savaş çıkıncaya kadar orada kaldı. Bu arada Paris merkezli Bolşevik Göçmen Örgütündeki sekreterlik işine yeniden başladı. Ocak 1914'de Sosyalist Enternasyonal'in Kadın Bürosuna Kollontai ile birlikte Rus delegesi olarak katıldı. O ve Paris'teki diğer kadın Bolşevikler Cracow'daki Krupskaya ve LİLİNA'ya düzenli olarak yazdılar. İşte bu ve St. Petersburg'da bulunan dört kadınla sürdürülen yazışmaların sonucunda Bolşevik kadın gazetesi planı şekillenmeye başladı.

Armand'ın Krupskaya'ya yazdığı mektuplar kimi zaman arkadaşça, 'sen' diye yazılmış; kimi zaman da resmi iş mektubu gibidir. Lenin'e bu dönemde yazdığı mektupların hiçbirisi yayınlanmamıştır. Fakat Armand Cracow'dan ayrıldıktan sonra Lenin'in ona yazdığı 20 mektup, Krupskaya'nın ölümünden sonra yayınlandı. Resmiliikten uzak ve arkadaşça yazılmış bu mektuplarda Lenin, sadece çok yakın birkaç arkadaşına ve akrabalarına hitap ettiği gibi 'sen' der. Bu dönemde yalnızca bir kez, 1914 Ocağında Armand'ın çağrısıyla, Paris'teki sosyalistlerle, Kanlı Pazar ve 1905 Devrimi üzerine bir konuşma yapmak üzere Lenin'in Paris'e yaptığı bir haftalık ziyaret sırasında görüşmüşlerdir.

Bolşevik liderliğin bütün karşı koyuşuna, Paris, Cracow ve St. Petersburg'daki üç ayrı kadın grubunun arasındaki haberleşme zorluğuna ve uzaklığa rağmen, inanılmaz bir biçimde gazetenin yazı kurulunu oluşturup 8 Mart 1914'de Kadın İşçi adlı gazetelerinin ilk sayısını yayınlamayı başardılar. Fakat beş ay sonra patlak veren savaş, bütün öteki projeler gibi bunun da yanında kalmasına neden oldu. Rus sürgünler tarafsız ülkelere gö-

cederek yeni politik ittifaklar oluşturlarken, Avrupa'da bu katliama karşı çıkan neredeyse tek grup olan Bolşevikler, içlerinde Kollontai'in da bulunduğu yüzlerce yeni üye kazandılar. Savaş ilan edilir edilmez Lenin ve Krupskaya Polonya'dan İsviçre'nin küçük bir kasabası olan Bem'e göçtüler. Armand da kısa bir süre sonra onlara katıldı ve yakında bir daire kiraladı. Bu korkunç dönemde Armand'ın varlığı, Krupskaya'yı rahatlatıyordu. Sonradan Armand'ın piyano çaldığı, Lenin'le kendisinin yazışmalarla uğraştığı uzun, huzurlu geceleri, beraberce mantar toplamak için yaptıkları uzun yürüyüşleri veya "ağaçlı bir yamaçta sonbahar güneşi altında otururken İlich'in bir makale için notlar almasını, kendisinin İtalyanca çalışmasını, Armand'ın etek dikişini" hatırlayacaktır Krupskaya.

En azından bir batılı araştırmacıya göre: O zamanlar "Lenin'i tanıyan sosyalistler 1915'de, Armand'ın onun sevgilisi olduğuna kesin gözüyle bakıyorlardı." Bu mümkündür. Armand'ın Ocak 1916'da sahte bir pasaportla savaş karşıtı Fransız solcularıyla ilişki kurmak için Paris'e gittiği dönemde, Lenin'den temelli olarak ayrılmış olması da mümkündür. Çünkü İsviçre'ye geri döndüğünde sürekli olarak yer değiştirdi ve Lenin'i sadece bir kez, bir konferansta gördü.

Lenin'in Armand'a 1915'te yazdığı iki mektupta ilişkileri hakkında üzücü bir yorum vardır: Armand, cinsel ahlak üzerine geliştirdiği fikirleri gençler -özellikle kendi yetişkin kız çocukları için- Rusça bir broşürde toplamak niyetindeydi. Önce, tıpkı onbeş yıl önce Tolstoy'a yaptığı gibi, Lenin'in fikrini almaya karar verdi. Lenin cevabında (Armand'ın yazdığı mektup yayınlanmamıştır) nasıl olup da geçici bir tutkuyu incelikten yoksun (ah, incelikten son derece yoksun!) eşler arasındaki "sevgisiz öpüş"lerden daha "saf" ve daha "şiiirsel" bulabildiğini sorar. Kadınların kurtuluşu ve cinsel özgürlük üzerine bu türden konuşmalar özellikle burjuva ahlakının zararlı fikirlerine uygundur (bunu birkaç kez vurgular); toplumsal ve dinsel önyargılardan kurtulma isteği: Elbette! ancak "aşkta ciddiye"ten kurtulmayı istemek, asla özgürlük değildir. Hayır, kadının cinsel özgürlü-

ğü tamamıyla sosyalist toplumun, bu toplumun, "*uygar proleter evliliğini*" aşk temeline oturtan, yeni, devrimci evlilik yasalarının doğal sonucu olacaktır (ve ekle; ancak kesinlikle bunu söylemek zorundaysan ekle: "*geçici ilişkiler (saf) da olabilir bayağı da*".)

Armand broşürünü hiçbir zaman yazmadı. Kollontai bu broşürün taslağını görse de görmese de, Armand'ı, cinsel sorunlarla ilgili radikal görüşleri Bolşevik ortodoks lukça reddedilen bir müttefik olarak kabul etmiş olmalıdır. İkinci kez Petrograd'da, dramatik bir ortamda, Kollontai sürgünden döndükten az sonra ve ilk karşılaşmalarından iki ay sonra da Şubat'ta, 1917 devriminde karşılaştılar: Nisan'da Armand, Lenin ve Krupskaya kalabalık bir grup Bolşevikle birlikte, onları zafere taşıyan ünlü mühürlü trenle Avrupayı geçerek Finlandiya garına geldiler. Kollontai onları karşılayan sevgi ve heyecan dolu coşkun taraftarlar arasındaydı. Armand dosdoğru Moskova'ya eskiden oturduğu yere gitti ve kısa zamanda oranın önde gelen Bolşeviklerinin eylemcisi oldu. O sıralarda partide oldukça yüksek bir konuma sahip olan Kollontai da hala tek başına Bolşevikleri, kadınlar tarafından idare edilen ve yalnızca kadınların sorunlarıyla ilgilenecek özel bir merkez kurulması için zorlamaya devam ediyordu. Önerisi büyük bir direnişle karşılandı ve sonra büyük bir isteksizlikle Lenin, gelecek parti kongresinde 'tamamiyle kendi insiyatifiyle' bu önceri savunmasına razı oldu. Önerinin kongrede önde gelen bütün Bolşevik kadınlarca bütünüyle reddedilmesi Kollontai için inciticiydi. Armand bile, açıkça bazı çekinceleri olmasına rağmen, şimdi parti her türlü muhalefeti kendiliğinden yok edecek bir devrim yapacak kadar güçlü olduğundan kadın grupları örgütlemenin mantıksız ve politik olarak yanlış olacağını ve birleşik partinin büyük idealinde "cinsiyete dayalı bölünmelere" yol açacağını düşünüyordu.

Önder kadın eylemcilerin çoğu, seçmenlerini doğal olarak kadın fabrika işçileri ve asker karıları arasında bulduklarından, bu aşırı "anti-feminizm", onların çalışan kadınları ilgilendiren çeşitli sorunlara yönelik vaatlerini de kuşkuyla kılmış olmalıdır.

Ancak 1917 Ekim Devriminden hemen sonradır ki Armand, Kollontai'dan daha temkinli bir şekilde Alman modeli esasına dayanan bir parti kadın bürosu için tartışmaya başladı.

Rusya'ya döneli beri Lenin ve Krupskaya ile çok az görüşmüştü ve artık tutku, her açıdan derin bir arkadaşlığa dönüşmüştü. 1918 yazında Lenin vuruldu ve bir süre öleceği endişesi yaşandı. Nekahat döneminde aradığı ilk ve hemen hemen tek kişi, Kızı Varvara ile birlikte onu görmeye giden Armand'dı. Varvara ile Krupskaya birbirleriyle eski fotoğraflarını değiştirirlerken; o Lenin ile konuştu. İyileşip çalışmaya başladıktan sonra da Lenin o korkunç günlerde Armand ve çocuklarının ihtiyaçlarına karşı hep duyarlı davrandı.

Evliliklerin çöktüğü, tutkuların ortak zorlukların baskısı altında kaybolduğu iç savaş, toplumsal kargaşa ve kıtlık boyunca, gerek Armand gerek Kollontai Rusya'da kadınların durumlarının köklü bir berraklığa kavuşması için mücadele ettiler. Zoraki ayrımlar erkekleri başka kentlerde yeni ilişkiler kurmakta özgür kılarken, arkada kalan kadınlar çalışmak, çocuklarını beslemek ve yiyecek karnesi için mücadele etmek zorundaydılar. Devlet kantinleri ve kreşleri son derece yetersizdi. Armand ve Kollontai'nın örgütlenmesine katkıda bulundukları Moskova'da 1918 Kasımında toplanan Kadın Kongresi, kadınları kuşatan korkunç düzeydeki maddi ve ruhsal sorunları Partinin önüne getirmek üzere kadınları yüreklendiren en önemli atılımdır. Kongreye ilgi umulanın üstündeydi: Kongreye katılmak için savaş bölgesini geçen binden fazla kırmızı eşarplı kadın, aç ve yorgun Moskova'ya vardılar. Orada, kadınların mutfak ve evdeki köleliğine karşı sert eleştiriler yapan ve hükümetten daha fazla kantin ve çocuk bakım evleri talep eden Armand'ı dinlediler. Kadınların "fakat biz çocuklarımızdan ayrılmak istemiyoruz" çılgınlıkları arasında yerine oturan Armand'dan sonra Kollontai, komünizm ve aile üzerine ünlü konuşmasını yaptı. Kadınlara, Bolşeviklerin onları çocuklarından ayırmak gibi bir niyetleri olmadığı konusunda güvence verdi ve daha iyisinin yerini alacağı eski aile çöktüğüne göre, kadınların, bu sürecin kendileri için fazlasıyla

zor olmamasını sağlaması ve iç savaş bittikten sonra umutla gelmesini bekledikleri güzel günlerin ana hatlarını oluşturmaları için yeni hükümete baskı yapmaları gerektiğini ısrarla belirtti.

Nihayet her parti örgütünün kendi kadın komisyonuna sahip olmasına ve bu komisyonların Kollontai, Armand ve bir diğer kadın tarafından denetlenmesine karar verildi. Armand ve Kollontai birlikte birkaç ay çalıştılar. Ama 1918 Aralığında Kollontai bir kalb rahatsızlığı nedeniyle Mart'a kadar yatağa bağlandı. Bundan kısa bir süre sonra güney cephesine altı aylık yorucu bir propaganda çalışmasına gönderildi. Bu arada Armand, kadınların sadece hükümetin nasıl çalıştığını ve bunun kendi yararlarına nasıl çalıştırılacağını öğrenmiş olanlarını parti, sendika ve hükümet delegesi olarak seçtiği Rusya'da çeşitli toplantılar düzenledi. Bu toplantılara katılım çok iyi oldu ve kısa sürede Avrupa Rusya'sının hemen her yerinde kadın komisyonları kuruldu. 1919 Eylülünde bu komisyonlar, merkezi olarak Armand'ın yönetiminde Parti Kadın Kolları'na dönüştürüldü.

Aynı ay içinde Moskova'ya dönen ve çok daha radikal olan Kollontai'nin liderliğe seçilememesi birçok kişi için sürpriz oldu. Ancak ara verilen kırsal alandaki kadınların örgütlenmesi görevi de çok önemli bir görevdi ve Rusya'nın her yerinde düzenlenen toplantılarda kadınlar, uzun zamandır gözardı edilmiş olan kürtaj, nafaka, cinsel hastalıklar ve fahişelik gibi sorunları tartışmaya başladılar. Fakat Kadın Kolları aynı zamanda düşman da kazanıyordu. Armand ve Kollontai, bir uluslararası komünist kadınlar konferansı düzenlemeye başladıklarında öyle bir muhalefetle karşılaştılar ki, Parti Merkez Komitesine "Kadın Kollarının sendikalarla olan ilişkisinde engelleyici sorunlar olduğunu, bu sorunlarla ilgili sıcak tartışmaların çalışmalarını kötü etkilediğini" belirten bir dilekçe vermek zorunda kaldılar.

Her iki kadın da destekten yoksundu, çok çalışıyordu ve hastaydı. Ocakta Kollontai tifüse yakalandı ve bir süre kendini bilmeksizin yattı. Sonraki sekiz ay boyunca Armand, çoğunlukla on altı saat kadın kollarında çalışarak, tek başına kahramanca

mücadele etti. Kalabalık ve gürültülü bürosundan nadiren yakını (‘Yoldaşlarımız, özellikle kadın kollarındakiler, konuşmayı çok seviyorlar.’) ve yalnız kalıp çalışmak için soğuk Halk Kütüphanesine kaçardı. Gücünü tüketen bir hayatı vardı. Dört büyük çocuğu da parti militanları olarak farklı yerlerde çalışıyor, sadece en küçük oğlu Moskova’da akrabalarıyla kalıyordu. Küçük, soğuk bir odada yalnız yaşıyor ve eski arkadaşlarını çok az görüyordu. Ama 1920 Şubatında zatürreye yakalandığında, onun yiyecek ve odun istihkakının arttırılmasını sağlayan bizzat Lenin’di. Ayrıca odasına bir telefon bağlattı (o günlerde, resmi görevi olmayan bir vatandaş için az bulunur bir lüks) ve Armand’ın oğlunun, hergün kendisine telefon edip annesinin sağlık durumunu bildirmesini istedi.

Hastalıktan acınacak derecede zayıf ve bitap düşmüş olan Armand, 1920 baharının sonlarına doğru yeniden işe döndü. Kollontai ve Alman kadın örgütçü Clara Zetkin de o sırada hasta olduğundan, Armand tek başına yakında yapılacak olan uluslararası kadın konferansının tüm karar tasarılarını hazırladı. Haziran ayında her şey bittiğinde artık daha fazla çalışamayacak kadar hastaydı. O sırada Kızıl Ordu’da pilot olan büyük oğullarından birisi de hastalanmıştı ve Lenin’in dayatmasıyla, Eylül’de tedavi olmak için birlikte Kafkasya’ya doğru yola çıktılar. Armand, diriden çok ölü, oğlu ise, toparlanmaya başlamış bir halde Kislovodsk’a vardıklarında şehri beyaz gerillalarca kuşatılmış buldular. Oradaki parti önderleri onları korumak için Lenin’den talimat almışlardı. Kızıl Ordu Komutanına da zorunluluk halinde, tehlikeden korumak için başka bir yere nakletme yetkisi verilmişti. Ilıca kapatıldı, bitkin durumdaki hastalar çok yavaş giden bir trene bindirildi. Birkaç günlük bir yolculuktan ve tehlikeli bölgeden uzaklaştırılan hastalarla dolu, pislik içindeki küçük bir istasyonda iki gün bekledikten sonra nihayet dağların üzerindeki küçük bir kuzey kasabasına vardılar. Armand birkaç gün yalnız kalmak isteğiyle dağlarda hiç durmadan gezdi, sonra çöktü; o sıralar ülkeyi kasıp kavuran koleraya yenik düştü ve kısa süre sonra da oradaki bir hastanede öldü.

Ekim'de Kollontai, hasta yatağından kalktı ve Merkez Komitesi üyeleri ve Armand'ın pek çok arkadaşıyla birlikte Moskova, Kazan istasyonunda Armand'ın tabutunu karşılamaya gitti. Cenaze ziyaret için 24 saat bekletildi ve yavaşça cenaze marşı söyleyen yaşlılar alayı eşliğinde Kremlin Duvarlarına götürüldü. Külleri gömülmek üzereyken Lenin geldi. Yüzü, Kollontai'nin sonradan hatırladığı üzere hemen hemen tümüyle, gözyaşlarını saklayan kalın bir atkıyla örtülüydü. "Tanınmaz durumdaydı, gözleri kapalı yürüdü, her an çökecek gibiydi. İnessa'nın ölümünden sonra fazla yaşamadı ve gerçekte onun ölümüne yol açan hastalığı hızlandıran da bu ölüm oldu" der Kollontai sekreterine.

1923 yılında, Lenin'in ölümünden bir yıl önce **Bir Büyük Aşk** yayınlandığında, Kollontai, bu öykünün Lenin, Armand ve Krupskaya'ya gereğinden çok uyduğunu hissetmiş olmalıdır. Dört yıl sonra Stalin'in, devrimin idealistlerine karşı sürdürdüğü kampanya zirveye ulaştığında, Lenin adına yürütülen terör kampanyasına karşı partiyi cesaretle savunan yıllanmış Krupskaya saldırının özel hedefi olarak seçildi. 1927'de Kollontai dışardayken ve bütün yazdıkları kaba iftiracı bir saldırıyla tamamen gömülmüşken, **Bir Büyük Aşk**, Krupskaya'ya karşı işe yarar bir silah olarak görülüp yeniden basıldı.

Devrimci umutlara bir darbe daha indiren bu üzücü son, bu iğrenç kampanyada Kollontai'ya düşen payın ne olduğuna ilişkin soruları gündeme getirdi. Yine de yaşamının özü olan iyimserliği ve yazıları bugün hala ayakta durmaktadır. Kollontai, gerçekleştirebileceğimize inandığımız şeyler ve daha iyi yaşamla ilgili önsezilerimizin çok kırılgan olduklarını; ama bildiklerimiz arasında belki de en gerçek şeyin bu önseziler olduğunu; yaşadığımız hayatla, gelecekle ilgili arzularımız arasındaki derin uçurumun *aşılabileceğini* biliyordu. Bugünkü feministler gibi Kollontai da, kadınların yaşantısındaki çalışma ve aşk; ekonomi ve biyoloji arasındaki kötürüm edici ayrılığın, ortadan kaldırılmadan önce tanımlanması gerektiğine kurgusal edebiyatın bu yaşam gerçekliğini anlatmanın belki de en iyi yolu oldu-

ğuna inanıyordu. **Yeni Kadın** adlı makalesinde "Kadı gerçeklik ne kadar az romantize edilirse; bütün mücadeleleri, baş ağrıları ve istekleriyle, tüm sorunları, çelişkileri ve karmaşıklığıyla çağdaş kadının psikolojisi o kadar tam ve doğru olarak sergilenir. Yeni kadının ruhsal imgesi hakkında daha zengin malzeme elde etmek için daha fazla çalışmak zorunda kalacağız" diyordu.

Kollontai, kendilerini sınırlayarak daha iyi bir toplum yaratma çabalarında, kr 'ların, hayatlarının merkezine aşkı değil, çalışmayı koymak zorunda olduklarını görmüştü. Ancak Dybenko ile olan ilişkisine son verdikten sonra 1922'de İskandinavya'daki politik yalnızlığına alışıp **Bir Büyük Aşk**'ı yazmaya başladığında acı tecrübeleri sonunda çoktan öğrenmişti ki; kadınlar için büyük bir yük olan bu üzücü seçim, çoğunlukla çaresizlikten doğmaktadır. Kadının cesur olmak için ödemek zorunda olduğu bedel, sıklıkla, yalnızlık, belirsizlik ve alay konusu olmaktır. Kuşkusuz bu seçimin ötesinde, kişisel olanla politik olan arasındaki daha trajik ve evrensel çatışmayı da gördü. Bu hikayeler ilk yayınlandığında Kollontai, Sovyetler Birliği'nde genel kabul görenden daha karmaşık insan ilişkilerini, seçeneklerinde daha fazla farklılığı ve deneyimleri öneriyordu. Kanımca bunlar şimdi de bazı hassas sinirlere dokunacaktır.

Cathy Porter,

Londra, 1980

BİR BÜYÜK AŞK

I

Bütün bunlar çok zaman önce, karanlık ve uzak bir geçmişte, henüz insanların 1. Dünya Savaşı'nın kanlı dehşetini ya da Bolşevik devriminin büyük ayaklanmasını yaşamadığı, 1905 devrimini izleyen, vahşi, Çarist karşı devrim yıllarında oldu. Öykü, o yıllarda Fransa'da sürgünde yaşayan bir grup devrimciyle ilgilidir. O zamandan bu yana Rusya'da yeni bir dünya kuruldu ama, bu öykünün unsurlarının yaşamımızda varlığını sürdürdüğünü görebilir ve belki buradaki karakterlerden yola çıkarak kendimize ilişkin bir şeyler öğrenebiliriz...

Onu son gördüğünden bu yana yedi uzun ay geçmişti. Yedi ay önce ayrılmışlar ve bu ayrılığın kesin ve son olacağına karar vermişlerdi.

"Artık her şey bitti" demişlerdi; "Bu son". Ve erkek başını onun omuzlarına gömüp, gözlerini yummuş, koşulların ne kadar dayanılmaz olduğunu, kendisini nasıl yıkılmış hissettiğini açıklamıştı. Yüzü dokunaklı bir biçimde çocuksu, zayıf ve son derece seçkin görünüyordu:

"Anlıyor musun, doktor hastalığının kalp yetmezliği olduğu-

nu söylediğinde (karısından söz ediyordu) kendimi bir canı, bir kasap gibi hissettim ve bunu daha fazla sürdüremeyeceğimi anladım. Yaşamı zaten yeterince zor, sorunlarını artırdığım düşüncesine dayanamıyorum. Olabildiğince sağlıklı yaşaması için elimden geleni yapmam gerektiğine inanıyorum. Nataşa sevgiliyim, beni anlıyor musun?... Ve sonra çocukları düşündüm, onlara nasıl yalan söylerim? Sasha her şeyi anlayabilecek yaşta; gözünden hiçbir şey kaçmıyor. Babalarının gerektiğinde yanlarında olduğunu bilmek çocuklar için çok önemli."

"Ama", diye sorma yürekliliğini göstermişti Nataşa "geçmiş ve birbirimiz için taşıdığımız anlamı kolayca unutabilecek misin?" (Her zamanki gibi önce onu düşünüyordu.) "Ne kadar yakın olduğumuzu, bir sözcük ve bir bakışla nasıl anlaştığımızı, birlikte yaşadıklarımızı unutabilecek misin? Yeniden ailenle birlikte olmayı nasıl başaracaksın? Kendini çok yalnız hissetmeyecek misin?"

"Kuşkusuz anlatılamayacak kadar yalnız olacağım; yaşam bütünüyle zor ve anlamsız olacak ve ben de perişan olacağım". Nataşa'ya daha sıkı sarılmıştı. "Ama başka çözüm var mı?"

Sonra, huzursuzca, kafasından bu karamsar önsezileri kovmak istercesine Nataşa'yı öpücüklere boğmuş, onu hem heyecanlandıran hem de korkutan bir şiddetle kucaklamaya başlamıştı. Nedense onu anlayamadığı duygusu, Nataşa için gerilerde kalmıştı. Onu yitireceği için acı duyduğu böyle bir anda öpüşlerinin avutuculuğunu özlemiş ve doğal olarak karşı koymamıştı. Ancak o gece acı veren, abartılı okşamalardan sonra kendini aşağılanmış ve kullanılmış hissetmişti.

Ertesi sabah, o ayrılmaları gereken gün, bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Nataşa, treni daha sonra kalkacağı için onu uyandırmadı. Çantasını toplarken odanın içinde kafası bomboş, duyguları donmuş, derinlere gömülmüş, robot gibi dolıştı. Paylaştıkları yatakta onu sakin ve sorunsuz uyuyor görmek şaşırtıcıydı.

Toparlanmasını bitirdi, şapkasını giyip tülünü düzeltti, seyahat çantasını çaprazlamasına omuzuna astı ve yatağın kenarına

oturdu. Erkek birden sıçrayarak uyandı: "Hemen gitmiyorsun değil mi?" dedi. Nataşa soruyu hasta bir çocuğu rahatlatırcasına onun saçlarını ve alnını okşamakla yanıtladı.

"Bu saatte acelen ne? Akşam trenine yetişebilirsin, şimdi gitmen için bir neden yok; o zamana kadar benimle kalamaz mısın?" Nataşa onun, iki kadının aşkı ve rekabeti ile şımartıldığını ve şimdi her istediğini elde edebileceğini sandığını çok iyi biliyordu. Başka zaman olsa, tasarıları böyle tek başına değiştirmesi, biraz daha fazla birlikte olma azusu -sadece bir saat için bile olsa- Nataşa'yı mutlu ederdi. Ancak bu soğuk, yağmurlu ayrılık sabahında bu kadar kaprisli ve buyurgan olabilmesine şaşmıştı.

"Niye acele ettiğimi çok iyi biliyorsun. Eğer bu akşam gidersem Parti kongresinin açılışını kaçıyırım."

"Hadi canım! Biraz geç kalırsan kıyamet kopmaz ya! Pekala sensiz de idare ederler." Yaklaşarak kulağını yavaşça ısırmaya ve sonra artan bir tutkuyla boynunu öpmeye başlamıştı. Ancak Nataşa karşılık vermedi. Sözleri onu incitmiş ve parti çalışmalarını hakkında -onların partisi- daha önceki küçümseyici konuşmalarını anımsamıştı. Acaba bu ayrılığa dayanma gücünü, kendini bütünüyle politik çalışmaya adama düşüncesinden aldığını hiç anlayabilmiş miydi?

Böylece, onu sonsuza dek uzaklaştıracak treni yakalamak üzere ayrıldı. Kompartımanın penceresindeki yağmur selinin ardından hızla akıp geçen yabancı görüntülere bakarken, dış ağrısı gibi belli belirsiz zonklayan, yüreğine çöreklenmiş, acı veren huzursuzluğu silkip atmaya çalıştı.

Çalışmalarına yönelik o küçümseyici tutumu, partili yoldaşlarının 'onsuz da gayet iyi iş görebilecekleri' yolundaki sözleri, bu son ayrılığın acısını gölgelemişti. Evet, Nataşa'nın çalışmalarına ve bunun için harcadığı olağanüstü enerjiye hiç mi hiç önem vermiyordu. Tek görebildiği, bunların değersiz olduğuydu.

Ancak alacakaranlık çöktükten ve kompartıman boşaldıktan sonra onun için ağlamaya başladı: Artık hiçbir zaman göreme-

yeceği o olağanüstü zeki gözleri ve bulundukları devrimci çevrede herşeye rağmen bir güç simgesi, bir otorite olan bu adamın sert yüzünü sık sık aydınlatan o çocuksu gülümsemesi için ağladı.

Ayrılırken, bütün bağlantılarını koparmaya ciddi olarak söz vermişlerdi: Ne mektup yazılacak, ne de buluşma girişimi olacaktı. Nataşa, "şunu asla unutma, hep buralarda bir yerlerde olacağım ve bana ne zaman ihtiyacın olursa.." demiş, sözünü bitirmesine gerek kalmadan o anlamış ve minnet duymuştu. Yine de ayrılık anı geldiğinde, sevdiğimiz birinin ölmek üzere olduğuna nasıl inanmazsak, Nataşa da gerçekten ayrıldıklarına inanamamıştı.

İlişkilerine son vermek için ilk girişimleri değildi bu. Ama önceki ayrılıklarında, daha üç hafta geçmeden, kendisini yeniden kabul etmesi için yalvaran, onu ne kadar çok sevdiğini, özlediğini, arzuladığını söyleyen mesajlarla dolu bir mektup ya da telgraf alırdı Nataşa. Ve tabii ayrıca; politik çalışmaları da onsuz yürümüyordu; fikirleri hakkında uzun uzun ve özgürce konuşabileceği başka kimse yoktu. Kimi zaman üzerinde düşündüğü tezler hakkında konuşmak, kimi zaman da özel bir politik kampanyayla ilgili olarak hemen onunla tartışmak isterdi. Gerçekte bu ciddi ayrılıktan sonra çok ender durumlarda, sadece o sırada çözmeye uğraştığı karmaşık entelektüel sorunları anlatan, Nataşa'ya ilişkin tek sözcüğün yer almadığı beklenmedik bir mektup gelirdi. Bunlar bazı politik tartışmaların devamı gibiydiler, ancak mektubun sonuna doğru hep yeniden görüşmeyi rica eder, ona ihtiyacı olduğunu söylerdi ve tabii bu doğrudu.

Her nasılsa bu 'son ayrılık'ta günler günleri, haftalar haftaları kovaladı ve ne bir mektup ne de bir telgraf geldi...

Nataşa, ondan ayrıldıktan sonra hemen çalışmaya başlamıştı. Önceleri acı veren yalnızlığından başka bir şey düşünmüyordu. Ve her zaman önemsedığı işine duyduğu aldırmazlık ve yararsızlık duygusuyla savaşmak zorunda kalmıştı. Ama kısa sürede tekrar işe gömüldü. Hepsisi de aynı değerlere kendini adanmış partili yoldaşlarıyla ilişkilerini yeniden kurdu ve çok geçmeden on-

larla birlikte çalışmaktan öylesine mutlu oldu ki, birden bire bazen bütün bir gün onu fazlaca düşünmediğini farketmeye başladı. Onu özlemeyi unuttu ve bundan ötürü sevin sin mi üzül sin mü bilemedi.

Sadece işteki özellikle sinir bozucu bazı günlerden sonra, gece geç vakit küçük, kasvetli odasına döndüğünde, kapıyı ardından kilitler ve birden yalnızlığın ve özlemin o bildik sancısını duyardı. Fiziksel olarak çökecek kadar yoğun olduğu böyle anlarda onu yeniden umutsuzca özler ve kaleme sarılıp ona içini dökerdi: "Sevgili Senecka, seni hâlâ çok seviyorum! Beni neden terket tin? Sensiz yalnızım, mutsuzum, korkuyorum, bunu biliyor musun? Benimle birlikte kalabilecekken niye gittin? Sadece arkadaş olabilirdik. Karınla yine de daha fazla ilgilenip, ona sevgini, sevecenliğini, herşeyi verip, benim için de kalbinde küçücük bir yer saklayamaz mıydın?..."

Bu mektupları hiçbir zaman göndermedi. Yine de arada bir ona duygularını açıkça anlatmak Nataşa'yı rahatlatıyordu. Zaman zaman içini dökmeliydi yalnızca. Mektupları yazarken, birlikte olmalarını içinde bulundukları koşulların engellediğine kendini inandır ırdı. Eğer aynı kentte yaşasaydılar, eğer sonsuza kadar ayrılmamış olsaydılar, diyordu kendi kendine, ondan istediği sıcaklığı anlayışı ve sevecenliği elbette bulurdu. Böyle zamanlarda Nataşa, ilişkilerinin gerçek yüzünü, o yanındayken bile kendini korkunç derecede yalnız ve sevgisiz hissettiği anları, hatta ilişkilerinin daha az sorunlu olduğu dönemlerde de doğruluğuna inandığı; kendi yaşamının sorumluluğunu yüklenmek, tek başına ayakta kalmak ve güçlü olmak zorunda olduğu gerçeğini unuturdu.

Onunla birlikte olduğu zamanlarda sıkça hissettiği gerginliği de unuturdu. Bu öylesine tüketici bir gerginlik ti ki, genellikle o gittikten sonra gizlice rahat bir soluk alır ve engellenmeden kendi düşüncelerine ve benliğine dönerdi. Nataşa bütün bunları unutup sadece yaşamının onsuz ne kadar boş ve acı dolu olduğunu düşünürdü.

"Kendimi dul gibi hissediyorum" diye yazmıştı bir seferin-

de. "Hâlâ arkadaş olduğumuz zamanlarda birlikte gezdiğimiz, birlikte pek çok şey paylaştığımız ve çalıştığımız bütün o yerleri dolaşıyorum. Tek yürek, tek beyinle, tek insan gibi davrandığımız o günleri hatırlıyor musun? Karşılaştığımız anda birbirimizi nasıl da yakın hissettiğimizi, bu yakınlığın yavaş yavaş nasıl aşka dönüştüğünü hatırlıyor musun? Şimdi sık sık böyle olmasından pişmanlık duyuyorum, çünkü bu dostluğumuzun sonu oldu. Ah, ondan önce ne kadar mutluyduk, dostluğumuz uçup gitti! Eğer dost olarak kalsaydık beni hiçbir zaman bırakmazdın Şenya..."

Ama sonra, aralarında yakın bir dostluk olduğuna inanmadığı zamanlar olurdu; sayısız gizli aşağılamanın su yüzüne çıkıp onu rahatsız ettiği o dayanılmaz acı dolu anlar. Böyle zamanlarda geçmişteki mutlulukları bütünüyle sahteymiş gibi gelirdi. Cevaplayamayacağı sorularla kendine işkence ederdi: "Beni hiç sevdi mi? Eğer sevdiyse, aşk ikimiz için de aynı anlamı mı taşıyor? Eğer beni sevdiyse nasıl böyle terkedebildi? Beni ne kadar incittiğini nasıl göremedi?.. Hayır aramızda gerçek bir yakınlık ya da anlaşma olduğuna inanmıyorum. Şu bizim ünlü yakınlığımız sadece benim uydurmamdı, tamamen gerçek dışı ve yapay bir şey. Doğru olmasını istiyordum ve doğru olmasını sağlayabileceğimi düşündüm. Bütünüyle gerçek dışı bir şey için harcadığım enerji ve zamanı düşün."

Ve onunla birlikte olduğu yıllarda parti çalışmalarının nasıl zarar gördüğünü acı acı anımsayarak öfkeden çılgına dönerdi. Sırf o istediğinde serbest olabilmek için önemli sorunları başkalarına devrettiği, son derece önemli toplantıları kaçırdığı, geç kaldığı bütün o zamanları düşündü. Becerikli bir parti çalışanı olarak eski ününün bu yıllarda zarar görmüş olmasında şaşılacak bir şey yoktu. Dikkatsiz davranışları yüzünden yoldaşlarının onu azarlamaları için pek çok fırsat yaratmıştı. Geçmişini anımsayarak böyle zamanlarda duyduğu acı ve birikmiş öfke yüzünden onu suçladı.

II

Orada, tek başına yaşadığı o küçük odada, kitap ve kağıt yığınları arasında, onun fotoğrafı duruyordu. Edebiyatçıların bir partisinde ilk karşılaşmalarından hemen sonra verdiği eski bir fotoğrafı bu. Her ne kadar hep onun destekleyicilerinden biri olmuş ve kuramlarını benimsetmek için bir dizi broşür yazmışsa da, o ana kadar sadece ismen tanışıyorlardı.

Partiye, o sırada birlikte olduğu erkekle gitmişti. Kısa bir süre sonra erkek arkadaşı:

"Bugün burada kim var tahmin et" dedi. "Senin sevgili Semyon Semyonoviç'in."

Nataşa'nın yüzü aydınlandı. "Gerçekten mi? Lütfen, bana onu göster! Onunla tanışmayı çok istiyorum! "Çocuksu bir heyecan içindeydi. "Bu telaş ne? Korkarım onu gördüğünde büyük bir hayalkırıklığına uğrayacaksın. Erkek olarak öyle yüzüne bakılacak biri değil. Birşeye benzemiyor."

Arkadaşı açıkça sinirlenmişti ve coşkusunu kırmaya çalışıyordu Nataşa sadece öfkeyle omuzlarını silktilti.

"Of! böyle konuşman çok aptalca!"

"Peki, eğer o kadar çok istiyorsan seni tanıştıririm." Ve onu orada bırakarak uzaklaştı. Nataşa gülümsüyor ve biraz da titriyordu; çünkü hem mutluydu, hem de hakkında bir sürü şey düşündüğü birisini karşısında görmek, hatta yakından tanıyacak olmak onu birden ürkütmüştü. Arkadaşı sürükleyerek onu getirirken ne kadar çekingen olduğunu gördü ve o komik, alışılmadık davranışıyla kendini Nataşa'ya derhal sevdirdi. Ünlü Semyon Semyonoviç utangaçtı! Bundan sonra onu hep komik, çekici, beceriksiz ve nedense karşı konulmaz derecede etkileyici bulduğu bir erkek çocuk olarak düşündü. Bu ilk karşılaştıkları günü ve o ilkbaharda arkadaşlıklarının başlayıp çabucak derinleştiği iki haftayı anımsamak çok hoşuna gidiyordu.

Soludukları hava öylesine tatlı, öylesine yeni mutluluk umuduyla yüklüydü ki.. Ah o günlerde yalnızlığın anlamını bile bil-

miyordu! Yepyeni bir ruhla dolup taşıyor, yaşamında ve işinde karşılaştığı her engeli aşabilecek yeni güçler buluyordu kendinde; kısacası kendine güven duyuyordu. Elbette arada sırada sıkıntılı, gerçekten mutsuz ve sinirli olduğu anlar da oluyordu ama birlikte oldukları zaman ikisi de öylesine coşkuluydular ki, yaşamın zorluklarına karşı kendini oldukça dirençli hissediyordu.

O olağanüstü iki hafta süresince Nataşa, yaptığı her şeyin onun tarafından yüceltildiğini gördü ve bu onu çılgınca mutlu etti. Hiçbir şey onu korkutamaz ya da yıldırıamaz sanıyordu. Önünde bütün bir yaşam vardı. Onu yükseğe, daha yükseğe çıkmaya çağıran dik patikada uzun adımlarla, korkusuzca yürüdüğünü görüyordu.

Arkadaşları (ki çoğu kadındı) hayretle: "Böyle yalnız nasıl yaşayabiliyorsun?" diye sorardı. Bu, alışılmadık biçimde aniden erkek arkadaşıyla bütün bağlarını kopardıktan sonraydı. "Bir aile yaşantısına ya da en azından yakın olacağın, sana arkadaşlık edecek, birlikte yaşayacağın birisine ihtiyaç duymuyormusun?"

Cevap olarak hep güler: "Hayır" derdi. Yalnız yaşadığı için mutsuz değildi. Dahası yeniden yalnız bir kadın olduğu, artık kendi kanatlarıyla uçtuğu ve özgür olduğu için çok mutluydu. İş vardı, dolu bir yaşamı vardı. Daha fazlasına gereksinimi yoktu. Evet diye güvence veriyordu arkadaşlarına, yaşamı olağanüstü ve kusursuzdu. Yakın dostları ve sevdiği insanlarla çevriliyken 'yalnız yaşama'sından söz etmelerini anlayamıyordu.

Arkadaşlarının anlamadığı ise, sevdiği insanlardan söz ederken gerçekte onu düşündüğüydü. Onun ayrılmaz bir parçası olduklarına göre ailesini de -karısı Anyuta ve çocukları- seviyordu. Anyuta'nın biraz can sıkıcı geleneksel 'kadınsılığı'na ya da Nataşa'nın bekar bir kadın olarak yaşamasını anlayamamasına fazlaca aldırımıyordu. Hatta zaman zaman Nataşa'nın kulaklarını tırmalayan küçük burjuva söylevlerine ve bütün zayıflıklarına karşın Anyuta onu hep candan karşılayan, nazik ve cömert bir kadındı. Kocasına da hayrandı, ayağını bastığı toprağa tapıyor-

du; -bu da Nataşa'yla ortak yanlarıydı. Ve tabii Semyon Semyonoviç çok zeki, çok iyi, çok müşfikti, o nasıl olur da sevilmezdi.

İlk tanıştıklarında Anyuta sık sık Nataşa'yı huzursuz eder, ne kadar olağanüstü bir aile yaşamları olduğunu sergilemekten hoşlanırdı. "Gerçekten hayatım, senin için üzmekten kendimi alamıyorum" derdi. "Tek başınasın, kocan ve hayatta sana destek olacak hiç kimsen yok. Tabii, her kadın benim Senya'm gibi bir koca bulacak kadar şanslı değil, bunda haklısın. Elbette evlilik de sürekli güllük gülistanlık değildir. Ama yine de birisiyle on iki yıl birlikte yaşamışsan.. Ve sana birşey söyleyeyim, Senya'mla bunca yıldır birlikteyiz ve düşünebiliyor musun hâlâ balayındaymışız gibi davranıyoruz! Bu yüzden gerçekten siz evlenmemiş kadınlar için üzüliyorum. Seninle ilgilenen, seni gözeten kimse olmaksızın böyle yalnız yaşamak yıpratıcı olmalı. Bir düşün canım, Senya hâlâ bana aşık! İnanmıyor musun? O zaman dinle: Biliyorum insanlar genellikle böyle şeylerden söz etmezler ama sen özgür düşüncelisin..." Ve Semyon Semyonoviç'in karısına ne kadar aşık olduğunu kanıtlamak üzere evlilik ilişkilerindeki bazı özel davranışların ayrıntılarını sıralardı.

Bu özel sırların açıklanması Nataşa'yı daima çok utandırır ve konuşmayı kısa keserdi. Sadece Anyuta'ya değil Semyon Semyonoviç'e karşı da bir soğukluk ve kızgınlık duyar ve arkadaşının çok sevdiği entelektüel yüzünü bir süre için bu rahatsız edici "iyi koca" imajı gölgelerdi. Yeniden görüşmek için bir süre bekler ve Anyuta'nın öykülerini unutmaya çalışırdı. Bazen bu tür konuşmaların sırf onu sinirlendirmek için yapıldığını, bazen de bütün bunları Anyuta'nın uydurduğunu düşünürdü.

Ancak bu kızgınlıklar, karşılaştığı can sıkıcı ufak tefek olaylardan daha ciddi değildi ve gelişen dostluklarının sevinciyle her zaman unutulabiliyordu. Ortak politik çalışmadan doğmuş, onlara yeni bir dünya yaratmış olan bu dostluk Nataşa'nın tek başına küçük odasında geçirdiği saatleri aydınlattı ve yaşamını değiştirdi.

Sonra birden, nefeslerini kesen, iradeleri dışında onları sürükleyen aşk başladı. Nataşa tamamen kendini kaybetti ve çılgınca aşık oldu.

Bundan önce, gönül işlerinde "deneyimli" bilinir ve geçen zamanın ona sağduyulu olmayı öğrettiğine inanmak isterdi. Gülererek, bir daha tutkuyla bağlanmayacağı konusunda kendi kendine güvence verirdi. Yeterince acı çekmişti. Bundan sonra asla aşk uğruna savaşmak, acı çekmek, incinmek, bunalıma ve anlaşmazlığa düşmek istemiyordu. İsteddiği sadece dostluk ve anlayıştı. Sadece kendini politik çalışmalara adanmak, sorumluluk almak ve güvendiği insanlarla önemli konularda işbirliği yapmak istiyordu. Bu Nataşa'nın istediğini sandığı tek şeydi; ta ki yaşam bambaşka bir hüküm verene dek.

III

Başka kentteki politik bir toplantıya birlikte gitmeyi tasarlayıp, birkaç gün önce kalabalık, üçüncü sınıf bir kompartımanda iki bilet bulabildiklerinde, Anyuta birden onu bırakıp gitmemesi için kocasına yalvarmaya başladı. Ardarda bir sürü neden yarattı ve Semyon Semyonoviç kararsızlığa düştü. Yola çıkmalarından bir gün önce Nataşa, onun gelip gelemeyeceğini öğrenmek üzere uğradığında o hâlâ ne yapacağını bilemiyordu.

"Biliyorum, gerçekten gitmeliyim" dedi. "Gitmezsem kesinlikle durumu kendi çıkarları için kullanmak ve önergemizi reddettirmek için bir yol bulacaklar ('onlar' karşıt gruptu). Ancak öte yandan bunu nasıl yapabileceğimi bilmiyorum. Vityusha yüksek ateşle yatıyor, Anyuta'nın iki ayağı bir pabuca girdi. Bu durumda onu bırakıp gitmek ve herşeyin üstesinden tek başına gelmesini beklemek beni rahatsız ediyor. Bak ne yapalım, yarın sabah tren kalkmazdan önce, niye buraya uğramıyorsun? Nasılsa yolunun üstünde. O zaman ne yapabileceğimizi görürüz."

Böylece ertesi gün Nataşa sadece, tedirgin görünen Semyon Semyonoviç'in suçlu ve Anyuta'nın ters bakışlarıyla karşılaşmak için onlara uğramış oldu. (Evi yol üstünde de değildi.) Semyon Semyonoviç gidemeyeceğini söyledi ancak Nataşa'nın

toplantıya katılmasının son derece gerekli olduğunda ısrar etti. "Ben gitmeyince kıyamet kopacak biliyorum. Eğer önergemiz reddedilirse -ki bu oldukça kesin- kendimi hiç bağışlamayacağım. Ama Vitenka'nın ateşi var ve zavallı Anyuta şaşkın. Böyle önemli bir toplantıyı nasıl kaçırdım gerçekten anlamıyorum, bu çıldırtıcı bir durum!"

"Bu o kadar büyük bir yıkım değil, nasılsa bir yolunu bulup sensiz de başarmaya çalışacağız ve savaşağız; önergemizi savunacağız, göreceksin!" Nataşa sıkıntısının gerçek nedeninden biraz kuşkulananarak onu böyle avutmuştu.

Böylece istasyona gitmek üzere ayrıldı. İçten içe kendini oldukça rahatlamış hissetti. Artık önergelerinin bütün noktalarını serinkanlılıkla gözden geçirebilir ve savunmak için kanıt bulabilirdi. Buz gibi soğuk bir gündü ve Nataşa ısınmak için buz tutmuş platformda bir aşağı bir yukarı, elleri manşonunda, kafası düşüncelerle dolu yürüyordu. Savaşı kazanma ve ona iyi haberlerle dönme umuduyla mutlu ve neşeliydi.

"Natalya Alexandrovna, Natalya Alexandrovna!" etrafına bakındı. "Benim buradayım, başardım!" Semyon Semyonoviç nefes nefese ve zafer kazanmış gibi duruyordu. "Ah! kaçmayı başardım, bunun için ne kadar çok zaman harcadım! Anyuta'ya yazık tabii ama..." Trenin gelmesi sözünü kesti. Nataşa'ya da doğal gelen bir yakınlık ve güvenle koluna girdi. Kompartıman kalabalıktı ve birbirlerine sokularak oturmak zorunda kaldılar. Gözleri sık sık karşılaştı. Altın çerçeveli gözlüklerin ardından bakan gözlerinde öylesine araştırmacı, öylesine açıkça cinsel birşeyler vardı ki Nataşa heyecanlandı. Eli kazayla Nataşa'nın eline değdiğinde, bu elin titrediğini hissetti ve onun heyecanı Nataşa'ya da geçti. Konuşmak olanaksızlaştı. Kimi zaman kaçınarak, kimi zaman arayarak sadece gözleriyle konuştular. Nataşa aralarında hoş ama aynı oranda acı veren bir arzu akımı hissetti. Tren büyük bir istasyona girdi.

Biraz hava almak için çıktılar. Temiz, soğuk hava onları çarptı. O büyük, pis kent çok uzaklardaydı. İkisi de sanki garip ve güzel bir rüyadan uyanmış gibi rahat ve derin bir nefes alıp

yeniden gülmeye ve konuşmaya başladılar. "Burası ne kadar güzel! Bak, kırağı! Ah ne kadar harika bir hava!." Şimdi birlikte rahattılar, dostlukları çok güzel ve yalındı.

İkisi de kompartımana dönmek istemiyordu, ancak tren hareket etmek üzereyken gönülsüzce bindiler. Ve bir kez daha Aşk Perisi Cupid okunu fırlattı. Tren biraz öncesinden daha sıcak ve havasızdı. Semyon Semyonoviç elini tuttuğunda birbirlerine çok yakın oturuyorlardı ve Nataşa bu kez elini çekmedi.

Semyon Semyonoviç, sesi heyecanla titreyerek, anlaşılmaz ve tutarsız cümlelerle Anyuta'dan, onun ne kadar kıskanç ve mutsuz olduğundan söz etmeye başladı. Anyuta'dan söz ederek, gerçekte Nataşa'ya olan aşkını anlatmaya çalıştığı çok açıktı. Anyuta için hiçbir zaman sempati ve acımadan başka bir şey duymadığını söyledi. Evlenmişti çünkü Anyuta'nın ona ihtiyacı vardı ve şimdi de oniki yıl birlikte yaşadıktan sonra tümüyle yabancılaştıklarını hissediyordu. Giderek kendi düşüncelerine daha çok gömülmüş ve yavaş yavaş tek başına yaşar olmuştu. Bu Nataşa'yla tanışmadan önceydi, çünkü Nataşa hayatına girdiğinden beri her şeyi değiştirmişti. Şimdi yalnızlığın ne olduğunu unutmuştu. Artık her gün aydınlık ve neşeliydi, çünkü Nataşa kalbinin kapılarını açmıştı. Ona ihtiyacı vardı. Nataşa'ya duyduğu aşk, daha önce yaşadığı hiçbir şeye benzemiyor, mutluluk ve acının bütün sınırlarını aşıyordu. Onun da kendisine aşık olabileceğini düşünmeye bile cesaret edemiyordu. Çok, çok uzun bir zamandan beri Nataşa'ya aşıktı ve aşık olmak onu bir çocuk gibi şaşkın ve çaresiz bırakmıştı; bu bir çocukluk aşkı gibiydi! Ve aynı zamanda onu kıskanmıştı da. Tanışmalarından önce Nataşa'nın birlikte olduğu, onları partide tanıştıran erkekten kıskanmıştı; ilişkileri bittiğinde de fazlasıyla sevinmişti. Onu yıllardan beri ümitsizce ve derin bir aşkla seviyordu.

Nataşa afallamıştı. Mutluluk, korku ve şaşkınlık içindeydi. Şimdi tutkuyla yüzü değişen bu adam, onun nazik, entelektüel arkadaşı mıydı? Hayır, bu, tanımadığı yeni bir Semyon Semyonoviç'ti. Bu adam ona doğru eğiliyor, dikkatle gözünü dikmiş

bakıyor ve onsuz yaşayamayacağını söylüyordu. Bu, tanıdığı sevgili Semyon Semyonoviç, o çocuksu gülümlü adam değildi. Hem sonra ailesini, Anyuta ve çocukları da unutmamalı. Onları asla terkedemezdi. Bir an için ileride ortaya çıkabilecek korkunç olayları görür gibi oldu.

"Ne yapabiliriz Natalya Alexandrovna?" Acı çekiyordu ve Nataşa birden içinin şefkatle dolduğunu hissetti.

"Bunu nasıl sorarsın?" Şimdi ona teklifsizce "sen" diye hitap ediyordu. "Seninle arkadaş olmaktan daha çok istediğim bir şey yok, hem zaten şimdiye kadar bana öylesine çok mutluluk verdin ki!"

"Ah sevgili Nataşam." Kompartımandakilerin bakışlarına aldırmadan sarılıp alnından öptü. "Seninle birlikte olmak çok güzel, beni çok mutlu ettin."

Nataşa ona baktı, dudakları gülümsüyordu ama gözleri yaşla doluydu. "Çok mutlu olduğumdan" diye fısıldadı ve Semyon Semyonoviç "Sevgili Nataşa'm, hayatım" diye mırıldanarak ona daha sıkı sarıldı.

Sonunda hedeflerine vardıklarında, mutluluktan sarhoş bir halde trenden indiler, onları, otellerine ve oradan da toplantının ilk oturumuna götürecek olan arkadaşları karşıladı. Her şey çok iyi gitti. İkisi de çok neşeliydi ve akşam çok zevkli geçti. Bir süre sonra hep birlikte otele kadar yürüdüler. Ayrılmak için acele etmediler. Şakalaşmalar ve gülüşmeler biraz daha sürdü o gece. Nataşa herkesi seviyordu politik olarak çoğunlukla anlamadığı insanlar bile ona fevkaalede iyi ve sevillebilir geliyordu. Mutluluktan sarhoş gibiydi ve arkadaşlarıyla sonsuza kadar gülebilmek için bu günün hiç bitmemesini istiyordu. Böyle anlar hiçbir zaman iki kez yaşanmaz. Bu gün kahkaha ve neşe vardı. Yarın, eh, yarın kendi sorunlarını getirecekti.

Haklıydı elbette. Toplantının son günüydü ve bütün o heyecan, yoğun çalışma ve uykusuz geçen üç geceden sonra, sekreterlik görevi yapan Nataşa'nın dikkati biraz dağılmaya başlamıştı. Bütünüyle dikkatini yoğunlaştırma, söylenenleri özenle

dinleyip herkesin konuşmasını (ki bu konuşmalar toplantıların çoğunda olduğu gibi fazlasıyla uzundu) kusursuzca kaydetme gücündeki azalmadan ötürü onu kim suçlayabilirdi? Oturumun sonunda delegeler tutanakların okunmasına karar verdiler. Nataşa'nın, karışt gruptan birinin konuşmasını yanlış kaydettiği ve bu yanlışlığın da anlam kaymasına yol açtığı ortaya çıktı. Bunun, itibarlarını sarsmak için yapılmış pis bir oyun olduğuna inanan karışt grup kıyameti kopardı. Nataşa şaşırmişti.

Ve sonra, bütün bunlar yeterince kötü değilmiş gibi, Senya, sevgili Senya'sı söz alıp Nataşa'ya karşı korkunç bir tirada girişti. Bunun ardında yatan düşünce Nataşa için yeterince açıktı: karışt gruptaki delegelerin bunu Nataşa'nın kişisel küçük bir oyunu olarak görüp, kendi fraksiyonlarının herhangi bir yönlendirmesi olmadığını düşünmelerini istiyordu. Ama, Nataşa'nın bu göreve gerçekten uygun olmadığını söylediğinde kulaklarına inanamadı.

Toplantı bitti. Herkes yürüyerek, bağıra çağıra otele dönerken Nataşa gözyaşlarını tutmaya çalışıyordu. Yalnız kaldıklarında Nataşa onun kollarına atıldı ve sonunda güven içinde, göğsüne yaslanıp ağlamaya başladı. Senya anlayacaktı, açıklamaya yapmasına gerek olmadığını biliyordu. Elbette o da yaptığından, 'amaca hizmet' için bile olsa ona böyle ihanet etmekten rahatsızlık duyuyor, bunun yerine Nataşa'yı savunması gerektiğini düşünüyor olmalıydı. Nataşa onun duygularını çok iyi anladığını, ancak gruplarının çıkarının böylesi kişisel duygulardan çok daha önemli olduğunu söylemek istiyordu ama onurunu kırdığı için üzgün olduğunu gösteren küçük bir jest yapması koşuluyla. Yoldaşlarının, yorgunluktan kaynaklanan küçük bir hatanın gerçekte Nataşa'nın tek başına düzenlediği korkunç bir entrika olduğunu düşünmelerine dayanamazdı.

"Neler hissettiğimi anlıyorsun değil mi Senya?"

"Elbette anlıyorum benim küçük sevgilim ve üzülüyorum. Benden ayrılmak zorunda olmanın sana ne kadar acı verdiğini elbette anlıyorum, ama elden ne gelir?"

Nataşa ağlamayı kesti ve kulaklarına inanamadan dikkatle ona baktı.

"Bunun bana da acı verdiğini anlamıyor musun?" diye devam etti Senya, yavaşça başını okşayarak. "Benim senden daha az acı çektiğimi mi sanıyorsun? Ama bak canım, sonsuza dek ayrılıyor değiliz ki. Geri döndüğümüzde gelip beni görmelisin, geleceksin değil mi, yoksa Anyuta bir şeylerden şüphelenebilir... Ah lütfen artık ağlama hayatım. Bütün gün seninle böyle yalnız kalmayı istedim. Beni öpmeyecek misin Nataşa?.."

Neden ağladığını söylemek için bu uygun bir zaman mıydı? Şimdi herhangi bir şeyi anlamaktan böylesine acizken, bunu ona nasıl anlatabilirdi? Nataşa'yı mutsuz görmüş ve bunun ayrılmak üzere olmalarından kaynaklandığını düşünebilmişti sadece. İki büyük yaş damlası yanaklarından aşağıya süzüldü ve Senya onları öperek sildi. "Ağlama şimdi zavallı küçüğüm. Bir-birimizi yeniden göreceğiz, evet pek çok kez görüşeceğiz...!"

Eve arkadaşlarıyla birlikte, trenle döndüler. İstasyonda resmi bir şekilde ayrıldılar. İki yabancı gibiydiler.

IV

Şimdi geriye baktığında, ilk ayrılıklarında neden ağladığını çok daha iyi anlıyordu. Önceleri bunun, ayrılmalarından ötürü olduğuna neredeyse ikna olmuştu. Ancak şimdi biliyordu ki, gözyaşlarının nedeni kişiliğine ve gururuna yöneltilen bu ilk aşağılamaydı. Ondan sonra yıllarca çok, pek çok aşağılama ve küçümsemeyle üzülmüş ve incinmişti. Ve bütün bunları ona sevgili Senecka'sı yapmıştı! Bu bitmez tükenmez gizli yaraların bir insanın kalbini kırabileceğini anlayamamış mıydı? Ve yaralı bir kalbin sevme yeteneğinden yoksun olacağını? Ve ona duyduğu aşkın giderek azalacağını?...

Ayrı kaldıkları yedi ay boyunca Nataşa her şeyi yeniden gözden geçirerek ilişkileri hakkında daha net bir bakış açısı

edinmeye çalışmış ve mutluluklarının artık zehirlendiğini yavaş yavaş kabul etmeye başlamıştı. Bütün o mutluluk ve sevişmelerindeki tutkudan geriye ıstırap ve acı anılardan başka birşey kalmamıştı. Şimdi kavırıyordu ki Senya söylediklerini duyamamıştı. Nataşa bedenini ve ruhunu ona sunmak için savunmasız ve istekli, karşısında durmuş, o ise Nataşa'yı ne görmüş ne de duymuştu. Ona sadece bir kadın olarak sahip olmuş ve Nataşa'yı elleri ona uzanmış, eskisinden daha büyük bir yalnızlık duygusu içinde bırakıp gitmişti... Hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Onu tanımayı istememişti bile!

Aslında yaşam da Semyon Semyonoviç'e hakettiğinden fazla darbe vurmuştu; dayanılmaz bir aile yaşamı, sürekli parasal sıkıntılar ve son derece zorlayıcı olan işinde karşılaştığı engeller. Evlilik yaşamı oldukça çekilmez olmalıydı; onu boğan ve yazmasını sürekli olarak köstekleyen bir kıskançlık ve kuşku çemberinde yaşıyordu. Evet doğru, yaşamı sürekli bir eziyetti.

"Bugün Anyuta neredeyse kendini zehirleyecekti"; buluştuğlarında, konuşmanın, insanın içine korku salan böyle bir sözle başlaması alışılmadık bir şey değildi. "Ve eğer tam zamanında yetişmeseydim morfin almış olacaktı. Ah Nataşa, bu korkunç durumun çözümü nedir? Ne yapmalıyım söyle..." Sonra yüzünü ellerine gömerdi. Nataşa da yere diz çöküp hasta bir çocuğu sakinleştirmeye çalışırcasına onun başını okşardı. Onun acıları Nataşa'yı her zaman derinden etkilerdi.

Başlangıçta Anyuta'nın intihar girişimleri Nataşa'yı dehşete düşürmüştü. Ama kısa zamanda bu girişimler öylesine alışılmış bir olay haline geldi ki, neredeyse aldırmamaya başladı. Anyuta'yı kesinlikle hiç suçlamadı ve bu çılgın ümitsizlik eylemleri her zaman onda derin bir acıma duygusu uyandırdı. Ne var ki gerçekte hep Semyon Semyonoviç için üzülmüştü. Neden Anyuta onun değerli zamanını alıyor ve yaşamını birbiri ardına önemsiz sorunlarla dolduruyordu ki? Kocasının Parti çalışmalarının ne kadar önemli olduğunu neden göremiyor, gücünü sonuna kadar işine adanması gerektiğini neden anlamıyordu? Nataşa bunları anlıyordu, bu nedenledir ki kendini hep geri planda tutuyor, sı-

kıntılarını ona yansıtmıyor, mutsuz olduğunda bunu ona söylemiyordu. Ve yine bu nedenledir ki, o da Nataşa'nın zaman zaman acı çektiğini hiç anlayamıyordu. Nataşa'nın ona sunduğu tek şey; şefkat dolu bir sevgi ve çalışmalarına duyduğu büyük hayranlıktı; bütün isteği, onunla dünya arasında durmak, onu üzüntülerden kurtarmak, sıkıntılara katlanmasına yardımcı olmaktı.

"Ah, sen ne kadar güçlüsün" derdi bazen iç çekerek "ve Anyuta'dan ne kadar farklısın. Sen kendi yaşamını kurabilir ve tek başına ayakta kalabilirsin. Anyuta ise bensiz yaşayamaz." Nataşa ona bir anne edasıyla gülümserdi. Onunla birlikteyken asla zayıflık gösteremezdi, bunu biliyordu, çünkü üstesinden gelmesi gereken sadece kendi sorunları değildi, onunkiler de vardı. Aslında her ikisinin tüm psikolojik yükünü omuzlamak zorundaydı. Nataşa onun dayanağı, avuncu, ümit ışığı, onun tek ve biricik neşesi idi; evet her zaman ona neşe vermeliydi, çünkü yaşam Anyuta'yla sıkıntıdan, gözyaşından ve sonsuz bir huzursuzluktan başka bir şey değildi: Nataşa'yla ise sonsuz bir tatil, sürekli bir neşe ve kahkaha olmalıydı.

Bazen, bu duruma aykırı düşen şeyler oluyor ve o zaman Nataşa oynamayı üstlendiği role isyan ediyordu. Tanrı aşkına neden perişan olacak kadar Anyuta'ya "acıması" gerekiyordu? Bir kez olsun azıcık da Nataşa'ya acıyamaz mıydı? Sanki Nataşa'nın yaşamında yeterince zorluk ve sıkıntı yoktu! Bazen, büyük sorumluluk gerektiren son derece karmaşık işleri olurdu ve hasta olacak kadar üzüldü. Yaşamı kolay değildi; partideki bütün arkadaşları bunu anlıyor ve yakınlık duyuyorlardı. Peki, neden Senya bunu yapamıyordu?

Bir gün "Bugün tamamen tükendim Senya hayatım" demişti, onun dinlenmesini ve kendisini sadece sevgili değil, ayrı bir yaşamı ve baş etmesi gereken sorunları olan bir kadın olarak görmesini sağlamaya kararlı bir halde." Diğer grubun yeni tezini duydun sanırım. Son birkaç gündür sürekli olarak beni bu nedenle rahatsız ediyorlar, bense ne yapacağımı bilemiyorum."

"Of, boşver" diye yanıtlamıştı. "Bütün bunlar gerçekten

saçma, doğrusu onlar da saçma adamlar değil mi? Bunun yerine bizden söz etmeyi tercih ederim. Aslında yeterince sorunumuz var. Anyuta yine hastalandı ve doktor dinlenmesi gerektiğini söyledi. Bu demektir ki bir bakıcı bulmak zorundayız. Ne var ki para sorunumuz da var; mali durumumuzu biliyorsun. Sonra, ah Nataşa Anyuta'nın gözümün önünde eriyip gittiğini gördükçe, her şeyini bana ve çocuklara verdiğini, bizden hiçbir şey esirge-
mediğini düşündükçe kendimi hiçbir işe yaramaz, bencil bir domuz gibi hissediyorum..."

Yaşam, sevgilisi için öylesine azap verici olduğunda, Nataşa'nın kendi sorunları önemini yitirir, bunları onunla tartışmak tamamıyla olanaksızlaşırdı. Pek sık olmasa da Senya'nın bu ilişkide Nataşa'nın hep verici ve kendisinin de alıcı olduğunu çok açık bir biçimde kavradığı anlar da vardı.

"Bütün bunların senin için sürekli bir baş ağrısı olduğunu biliyorum Nataşa" dedi bir gün. "Bencil bir canavarım bunu biliyorum ve sana hak ettiğin sevginin yarısını bile vermiyorum. Er ya da geç bıkacaksın. Beni terkedeceksin ve o zaman ben de paramparça olacağım. Sana çok kötü davranıyorum. Yine de seni ne kadar çok sevdiğimi ve benim için ne kadar değerli olduğunu tahmin edemezsin."

"Ama biliyorum Senecka, gerçekten biliyorum. Yoksa böyle sürdürebilir miydim sanıyorsun?"

"Sevgilim, ben senin şimdiye kadar sahip olduğun en iyi arkadaşını, buna inanmanı istiyorum; bana inanıyor musun? Bazen sana gerçekten ulaşamadığımı, yani kimi zaman birliktayken bir parçanın benden çok uzaklarda olduğunu hissediyorum ve giderek birbirimizden uzaklaşıp uzaklaşmadığımı merak ediyorum. Genellikle aklımdan geçenleri bana anlatmıyorsun. Bunu çok incitici buluyorum. Her şeyi paylaşmayı ne kadar çok istediğimi biliyorsun. Aslında birbirimize yakın olmamız benim için her şeyden daha önemli!"

"Ah Senecka, çok sevindim; demek bu senin için önemli ve ben, böyle hisseden sadece benim diye düşünmüştüm. Biliyor musun, bazen ihtiyaç duyduğun gibi bir kadın olmadığımı düşü-

nüyorum. Bu sevimsiz bir düşünce ve beni korkutuyor! Beni sadece bir kadın olarak sevmeni istemiyorum Senecka, ne söylemek istediğimi anlıyor musun?..."

"Hadi Nataşa, saçmalama..."

"Ama evet, haklısın, son zamanlarda kendimi senden uzaklaşmış hissediyordum. Nedenini bilmiyorum ve böyle olmasını da istemiyorum. Birbirimize her şeyi söyleyebilelim istiyorum."

"Peki neden bana her şeyi anlatmıyorsun?" Nataşa'yı kuşkuyla süzüyordu. "Bana özellikle söylemek istediğin bir şey var mı? Benden birşey saklıyorsun değil mi?"

"Hayır, pek sayılmaz.. Eh, evet, sanırım sana tamamen açık davranmadım, kafamda beni rahatsız eden bir şey var. Ancak sana bundan söz edemedim."

"Ne peki?"

"İşte, gerçi... neyse.. bak, Anton İvanovic'i biliyorsun. Son zamanlarda beni çok fazla ziyaret ediyor; odama geliyor, bazen saatlerce oturuyor. Ve hiç hoşuma gitmeyen bir biçimde bakıyor, yani beni süzüyor. Bundan nefret ediyorum aslında ama ona çekip gitmesini nasıl söylerim, kapıyı yüzüne nasıl çarpırım. Birlikte çalışabilecek durumda olmalıyız! Sanırım ona çok da acıyorum, çünkü ne kadar yalnız olduğunu biliyorum..."

"Eh Nataşa, beni bazen çok şaşırtıyorsun. Her şeyi duymuş oldum şimdi! Tanrı aşkına, bunun senin işinle ne ilgisi var? Bu adama acımana gelince doğrusu bunu oldukça tuhaf buldum! Gözlerini sana dikip iç çekerek saatlerce oturuyor, -açıkçası çoktan ümitsizce aşık olmuştur sana- ve sen "ona çok acıyorum" diyorsun! Eğer bir erkek sana hoşlanmadığı biçimde bakıyorsa, o zaman ona çekip gitmesini söyle ve buna bir son ver. Ancak bu adamın seninle ilgilenmesinden hoşlanıyorsan o başka tabii..."

"Oh Senecka, bu kadar anlayışsız olma!" Nataşa kızmıştı ama yine de gülmekten kendini alamadı. Nasıl olur da kıskanırdı. O da biliyordu ki yaşamında tek bir erkek vardı ve ona sadıktı. Ve dünyanın en yakışıklı erkeği bile onu, düşük omuzlu,

entelektüel, sevgili Semyon Semyonoviç'inden ayıramazdı. Çünkü dünyada hiç kimse onunla, onun olağanüstü dürüstlüğü ve parlak zekasıyla kıyaslanamazdı.

Tabii ki kıskançlığı oldukça can sıkıcıydı, yine de Nataşa'nın sürekli kendini inandırmaya çalıştığı gibi pek çok konuda Semyon Semyonoviç saftı. Bunlara bazen gülüp geçer bazen de onuruna dokunur, üzülmüdü. Örneğin birlikte konsere gittikleri ve nedense violonisti kıskanmayı kafasına taktığı o gece olduğu gibi. Yol boyunca surat asmış ve konuyu yeniden uzun uzadıya tartıştıktan sonra Nataşa özgür bir insan olduğu ve ne isterse yapabileceği konusunda onu ikna edebilmişti. Sonra, benzer bir sahne bir tramvay kondüktörüyle biraz konuşup gülüşükten sonra da yaşanmıştı.

Uygun bir an yakalamaya özen göstermesi gerektiyse de, ki- barca ona takılmıştı. "Senin nen var! Aşık olmadan başka bir er- keğe bakamayacağımı mı söylüyorsun?"

Ve Semyon Semyonoviç utançla gülümsemiş ve parmaklarını öpmüştü. Ne var ki Nataşa o an için kıskançlığını yatıştırmış olsa da, daha önce birkaç sevgilisi olduğunu hiçbir zaman unut- mayacağını biliyordu. O "geçmiş" olan bir kadındı ve her zaman bunun hesabını vermek zorundaydı. "Hatırlıyor musun, bana şu adama bir zamanlar aşık olduğunu söylemiştin, hani şu siyah gözlü olana. Onu ne kadar sevmiştin? Çok mu aşıktın? Benden daha mı çok? Söyle Nataşa." Sorgulaması böyle başlar- dı.

"Elbette çok sevdim. Senden çok, çok daha fazla...! Gerçek- ten Senecka, hayatım, o kadar çok sevseydim ondan nasıl böyle kolay ayrılabilirdim sanıyorsun? Senin için hissettiklerimi bili- yorsun ve buna rağmen sevdiğimin sen olduğunu hâlâ kabul etmek istemiyorsun. Sen çok akıllı bir adamsın ama bazen çok aptal olabiliyorsun."

"Evet biliyorum, biliyorum, ama diğer sevgililerini, nasıl kur yapıp seni ikna etmiş ve sana güzel şeyler söylemiş olabilecek- lerini düşünmekten kendimi alamıyorum. Ben asla böyle ola- mam."

"Ama sana özellikle bu nedenle aşık oldum. Bu yüzden benim için bu kadar değerli ve çekicisin budala! Çünkü onlara benzemiyorsun."

"Ah, demek beni çekici buluyorsun ha?" diye mırıldanırdı memnun bir halde ve Nataşa yere diz çöker, onu sevmesine yol açan nitelikleri birer birer sayardı.

Yine de onun kıskançlığı Nataşa'yı gücendirmiş ve kendine olan güvenini sarsmıştı. Neden ve nasıl olduğunu bilmiyordu ama onun sürekli olarak kendisini yıpratıldığını hissediyordu. Aşk ilişkileri başlamadan önce bile, Nataşa'nın aşık olduğu erkeklere ya Nataşa'yı mutsuz ettikleri, ya da güvenmedikleri için hararetle saldırma fırsatını hiç kaçırmazdı. Sonra Nataşa düşüncesizce yaşadığı ve boşa harcadığı geçmişi için kendini yemeye ve suçlamaya başladığında, onu avutacak en doğru sözleri bulur, önceki aşıklarından çektiklerini anımsadıkça çaresizlik içinde ağlayan Nataşa'yı gerçek bir dost gibi kanatları altına alırdı. Ne var ki, onunla açıkça konuşabildiği günlerden bu yana çok zaman geçmişti. Sevgilisi olmadan önce ona bir kadın arkadaşına duyabileceği güveni duyabiliyor bazen gülerек ona bir kadınmış gibi hitap ediyordu. Ama onun "Senka"sı -ona böyle derdi- şimdi geçmişin sadece silik bir yansımasıydı. Yedi ay ondan uzak kaldıktan sonra Nataşa'ya sanki birbirinden tamamen farklı iki insan varmış gibi geliyordu: O ilk zamanlardaki çok güvendiği arkadaşı ve meslektaşı Semyon Semyonoviç ve sevgilisi Senya.

İlişkilerinin öyle bir yanı vardı ki Nataşa bunu ancak ayrıldıktan sonra kavramaya başladı ve geçmişi tekrar yaşayarak çözümlemeye çalıştı. Şaşırtıcı bir incinme duygusuyla anladı ki, Senya yalnız duygularına karşı duyarlı davranmamakla kalmamış, gerçekte bir kadın olarak onun cinsel isteklerini de dikkate almamıştı. Diğer konulardaki bütün duyarlılığına, Anyuta'ya gösterdiği sevecenliğe, merhamete, insanların sık sık istismar ettiğı o çocukça iyiliğine karşın, cinsel açıdan Nataşa'ya son derece kaba davranabiliyordu. Hiçbir erkek, onurunu onun kadar kırmamıştı. Yine de büyük bir olasılıkla bunu istemeden yaptığını ve bu nedenle onu affetmesi gerektiğini biliyordu.

Bununla beraber, otelde birlikte oldukları ilk gece aşağılandığını duyumsamış ve bunu hiçbir zaman unutmamıştı. Arkadaşları onları otele bıraktıktan sonra herkes kendi odasına çıkmıştı, sonunda yalnız kalan Nataşa, yüreği mutlulukla çarparak odanın ortasında durdu. Semyon Semyonoviç onu seviyordu! Her zaman taptığı bu adam onu gerçekten seviyordu! Mutluluğu sınırsızdı. Odada ağır ağır dolaşırken bir yandan da soyunuyor ve yatmaya hazırlanıyordu. Birden kapı vuruldu, cevap vermesine fırsat kalmadan Semyon Semyonoviç içeriye dalıp kapıyı kilitledi. Nataşa elinde diş fırçası ve ağzı diş macunuyla dolu, olduğu yerde çakıldı kaldı.

"Ne kadar komik görünüyorsun!" diye gülmeye başladı Senya. "Küçük bir oğlan çocuğu gibi!" Ve Nataşa'nın heyecanını önemsemeden onu kollarına alıp öptü. "Nane kokuyorsun" diye mırıldandı.

"Lütfen, bekle, bırak beni, önce ağzımı çalkalamalıyım.." Kendini gülünç hissetti. Başka ne diyebilirdi ki, ağzı diş macunuyla doluydu. Ondan kurtulmak için çırpındı ama, Senya, diş macununa bulanmış dudaklarını, boynunu ve çıplak omuzlarını aç ve ısrarlı öpücüklerle boğuyor, onu soluksuz bırakıyordu; öyle ki, birlikte geçirdikleri o ilk geceden anımsadığı en önemli şey dişlerinde gıcırdayan naneli diş macunu ve Senya'nın kucaklamalarındaki acelecilikti. Nataşa tam olarak karşılık veremedi, çünkü her şey çok yabansı, biçimsiz ve çok beceriksizceydi...

Buna karşın, Senya omuzunda bitkin uykuya daldığında, Nataşa onun için bambaşka bir sevgi hissetti. Bu onu oldukça etkiledi ve şefkatle, neredeyse saygıyla onun çıkıntılı alınına dudaklarıyla hafifçe dokundu. Onunla tattığı sadece sevişmenin fiziksel hazzı ya da tutkuyu izleyen o harika yorgunluk değil, bazen onu çok etkileyen o yeni, göz kamaştıran mutluluk duygusuydu; bu yüceltme duygusu, puta taparların idollerine tapınırken tattıkları türden bir duygu olmalıydı. Ne var ki, Senya'nın ondan istediği bu yüceltme değildi. Nataşa'nın kendisine tutkuyla karşılık vermesini, onu bir erkek olarak sevmesini

istiyordu, çünkü Nataşa onun şimdiye kadar böylesine tutkulu bir arzu duyduğu ilk kadındı.

V.

Ayrıldıktan sonra geçen o uzun aylarda bazen Nataşa kendi kendine bu ilişki sadece acı ve hayal kırıklığı mı getirdi, büyük mutluluk anlarını göz ardı mı ediyorum diye sorardı. Çünkü daha önceden yaşadığı her şeyi aşan, nefes kesen böyle mutluluk anları pek çoktu.

Güney Fransa'da bir göl kenarında geçirdikleri o ilk yazı hatırlıyordu. Oradaki zengin bitki örtüsünde oldukça abartılı şeyler vardı; akşamları sıcak, nemli ve bunaltıcıydı. Senya göl kenarındaki bir evde ailesiyle birlikteydi. Nataşa da kardeşiyle, dağdaki bir otelde kalıyordu. O sıralarda hâlâ 'törelere' uygun davranıyorlardı (Anyuta'nın hatırına demişti Senya) ve Nataşa düzenli olarak onun ailesini ziyarete gidiyordu.

Henüz aşk ilişkilerinin başlamadığı, onları ziyaret etmekten mutluluk duyduğu ve memnunlukla karşılandığı zamanlar gibiydi o yaz. Ve orada, o zengin ve verimli sayfiyede Nataşa işinden, yükümlülüklerinden uzakta, Anyuta'yla kolayca konuşabiliyordu.

O yaz yeniden aşk ilişkilerinde baharı yaşadılar. Birbirlerini çok sık ama sürekli olarak başkalarının yanında gördüler ve bu da bakışmalarına özel, gizli bir büyü kattı, birbirlerine duydukları arzuyu güçlendirdi ve her yeni günü, beklemenin tatlı eziyeti ile doldurdu. Buluştuklarında birbirlerinin elini tutmak için kimsenin onlara bakmadığı anları yakaladılar, yakınlıkları tatmini olanaksız arzular uyandırdı. O zaman sadece onların anladığı, sözlerden daha anlamlı uzun bakışmalar, yarım gülüşler ve işaretlerle yetindiler. Ve sonra gece boyunca politikadan ve işlerinden konuştular. Bu da çok hoştu. Hatta sadece iki parti üyesi gibi politik tartışmalar yaptılar.

Ay ışığı gölde dansederken balkondan, uzaktaki köyün sihirli ışıklarını seyrettikleri o geceleri hiçbir zaman unutmayacaktı. Anyuta'ya ya da balkona çıkan diğerlerine karşı ilgisizdiler. O anda hiçbir şeye aldırıyorlardı. Herkes onların özel dünyasının dışındaydı. Sadece birbirlerinin ve o yakıcı, yarı tropikal yaz akşamlarının büyüünün farkındaydılar. Nataşa gözlerini yumup hasır sandalyesine yaslandığında içini ona yakın olmanın verdiği yoğun bir duygu kaplardı. Sadece ellerini uzatması yeterdi, ama hayır, buna ceraset edemezdi. Ona dokunma isteği arttıkça daha çok heyecanlanır ve onun da kendisine dokunmayı arzuladığını ve ona doğru eğildiğini hissederdi... Gözlerini açar, onun ay ışığında kendisine gizlice gülümsediğini görürdü. Ve o zaman sözcüklerle ifade edilemeyecek bir mutlulukla gülerdi. Konuşarak, tartışarak, susarak ve yeniden konuşarak geceyarısına kadar otururlardı. Yeni hazların müjdecisi olan bu anların keyfi Nataşa'yı titretirdi. En sonunda gerinerek ayağa kalkar 'gitme zamanı geldi' derdi üzüntüyle karışık bir mutlulukla iç çekerek. Onu orada bırakarak herkese iyi geceler dilemek için içeriye girerdi. "Seni bırakalım" diye bağrışarak, bir grup insan ay ışığında süt beyazı görünen bir dağ patikasından Nataşa'yla birlikte otele kadar gitmek üzere yola koyulurdu. Ve o da orada, yanında olurdu. Arada sırada omuzları birbirine dokunur ve bu kısa temaslar Nataşa'ya bir okşayış kadar hoş gelirdi. En sonunda otele ulaştıklarında herkes bahçe kapısının önünde durup iyi geceler dilerdi. O Nataşa'nın elini yeniden kuvvetle sıkar, o gizli anlamlı gülümsemeler tekrarlanırdı.

Gençlerin her gece dans ettiği otelde bir akşam kulağına gelen "Hayawatha" isimli popüler şarkının ezgisini ve kahkaha seslerini anımsadı. Bahçedeki ağaçların dalları arasından, ardına kadar açılmış Fransız tarzı pencereleri ve içeride, süregelen partiyi görebiliyordu. "Hayawatha"nın hızlı temposuna ayak uydurarak, parlak elbiseleri içinde pencerelerde görünüp kaybolan dansçıların heyecanla parlayan genç yüzlerini ve en iyi yakasını ve boyunbağını takıp şıklaşan kardeşinin çılgınca mutlu görünen tatlı çocuksu yüzünü seçti. Kardeşi, zeki bakışlı, küçük kal-

kık burunlu, örgülü saçları gösterişli bir fiyonkla bağlanmış bir genç kıza aşıktı. Kız son derece hoştu ve bunun bilincindeydi. Odadaki delikanlıların yarısının ardında koştuğunu da biliyordu ama Nataşa'nın kardeşi buna aldırmayacak kadar mutluydu, çünkü aşıktı.

Nataşa içeriye girmek için en küçük bir istek duymaksızın uzun süre bahçede, pencerenin altında durarak onları izledi. Yüreği dopdoluydu. Tek isteği yalnız kalmaktı. Gece öylesine sibirliydi ki, onu çağıran yıldızlara uçmak ya da aşağıya, dağ yolundan aşağıya onun evine, onun kollarına atılmak için kanatları olsun istedi.. Ne çılgınca bir düşünce! İstekleri yırtılıp atılmış kağıt parçacıkları kadar bağlantısızdı. Onu şaşkına çeviriyor, aklını çeliyor, öyle ki, hiçbir şeyin anlamı kalmıyordu. Tropikal çiçeklerin ağır kokularını içine çekerek derin bir nefes aldı. Genç çiftler otelin parlak ışıklarla aydınlatılmış pencereleri önünden, hızla dönerek geçtiler. Kâh birleşip, kâh ayrılıyorlardı. "Hayawatha"nın o bilinen coşkun korosu kulaklarında tekrar tekrar yankılandı.

Kısa, yaşam dolu bir yaz. Şimdi bir rüya kadar uzak.

Bu birlikte gerçekten mutlu oldukları son, hatta belki de tek dönem miydi? Kesinlikle değil; birlikte sık sık kendilerinden geçecek kadar mutlu oldukları pek çok dönem vardı! Yine de, iyi şeyleri hatırlamaya çalıştığında sadece kaşlarını çatabiliyor ve onunla birlikte iken yaşadığı bütün o üzüntüleri, endişe dolu saatleri düşündüğünde bu kaş çatışı derinleşiyordu. Sonra yüzü aydınlandı. Evet iyi olan bir dönem daha vardı!

O yazdan sonraki ilk bahardı. Kent dışında geniş bir köşkte (bir zamanlar çocuk yuvasıydı) bir oda kiralamış, orada, çiçeklenmiş akasya ağaçlarından oluşmuş kalın bir duvarla dünyadan gizlenip herşeyi ve herkesi unutarak en iddialı kitabının son bölümünü heyecanla ara vermeksizin yazıp bitirmişti. Zamanını onun ani, kaçamak ziyaretlerini bekleyerek geçirmiyordu şimdi. Bütünüyle çalışmasına dalmıştı ve çok da hızlı çalışıyordu. Senya'dan bir telgraf aldığı anda koltuğunun altında kitap dolu bir kutuyla bir toplantıya gitmek üzereydi. Ve o geldiğinde de

Nataşa'nın yanakları kızarmış, yüzünde pek çok yazara yabancı gelmeyen o şaşkın ifade vardı.

O sırada mutluydu! Bu aşk mıydı yoksa yazmanın mutluluğu muydu? Bunu bilemiyordu. O zaman her şey o kadar heyecan vericiydi ki böylesi sorular aklına gelmiyordu. Çocukluğun o saf, bozulmamış mutluluğuyla her anı yaşıyor, her zerresiyle var oluyordu. Yataktan kalkıp pencereleri ardına kadar açtığı o sıcak bahar gecelerini, akasyaların odaya dolan o güzel kokusunu ve ağaç yaprakları arasından süzülerek, üzerinde hâlâ akşam yemeğinden arta kalanların durduğu masaya yansıyan ay ışığını bütün berraklığıyla anımsıyordu. Uykunun araya girip bu olağanüstü mutluluğu kısa kesmesi ne kötüydü...

Senya'nın ayrılmasından bir süre önceki sıcak bir gece, özellikle çok berrak bir biçimde aklında kalmıştı. O gece Nataşa, akasyaların tatlı kokusundan yarı sarhoş, insanca isteklerin doruğuna çıktığını hissetti. Yaşama anlam veren bu mutluluktu. Pencereden uzanarak akasyanın kokular saçan bir dalını yakaladı, kopardı ve kokladı. "Hm, ne güzel, ne güzel" diye mırıldandı gülerek ve gerinerek. Senya'yı uyandırıp onu ne kadar çok sevdiğini, ne kadar mutlu olduğunu söylemek istedi. Aniden Senya sıçrayarak uyandı!

"Nataşa neredesin?"

"Buradayım Senecka, sevgilim. Çok güzel bir gece, bu çiçeklere bir bak, kokla!" Ona doğru eğildi.

"Oh, ama bu senin kokun, tatlı ve kösnül" dudakları parmaklarına değdi ve Nataşa kalbinin titrediğini adeta yerinden fırladığını hissetti...

Hayır, aşkı ona dinmeyen bir acıdan daha başka şeyler de vermişti. Öylesine kırılgan, öylesine başlıbaşına bir dünya olan o mükemmel mutluluğu nasıl unutabilirdi? Onu bir daha görme fikrine nasıl katlanabilirdi?...

VI

Son haftalarda çalışmaları öyle bir noktaya gelmişti ki Nataşa başa çıkmak için şimdi tüm zamanını ve yaratıcılığını işine adanmak zorundaydı.

Parti bir dönüm noktasındaydı ve büyük ölçüde de tehlike-deydi. Kriz dönemlerinde hep olduğu gibi Partililer daha bir yakınlaşarak çalışıyordu. Toplantılar kısa zamanda Nataşa'yı da etkileyen yeni bir enerji ve kararlılık ruhuyla doldu. Nataşa'nın eski neşesi yavaş yavaş geri geldi ve yeniden yaşamdan tat almaya başladı. Canlı kalmasına yardım ettiği, kendinden daha büyük bir varlığın gerekli bir parçası olduğunu hissetti. Daha da önemlisi arkadaşları ve meslektaşları ona karşı özel bir sıcaklıkla davranmaya başladılar. Kendisine değer verildiğini biliyordu. Giderek çekingenliği kayboldu. Artık gizli parti toplantıları için kullandıkları o kirli küçük dairede kahkahası sık sık duyulabiliyordu.

"İyi, Nataşa Alexandrovna'mız bugünlerde neşeli," diye fikir yürütüyordu arkadaşları sırtarak. "Aşık oldu sanırım" dedi en yakın arkadaşı Vanya, başını Nataşa'nın yazılarından kaldırmadan "Peki aşık mısın Natalya Alexandrovna?"

"Ben mi. Aşık ha? Kime aşık olabilirim ki? Herhalde sana değil Vanecka! Ne de olsa çevrede gördüğüm tek erkek sensin..."

"Ya, kurnazlık ha? Shakespeare kadınlar için söylenebilecek her şeyi söyledi zaten! Beni oyuna getirmeye çalışıyorsun! Ama yok dostum sandığın kadar kör değilim, beni gerçekten aldatamazsın, buralarda olup biten her şeyi biliyorum!" Vanecka uzun, dağınık saçlarını geriye atarak, gözlüklerinin ardından alayla dik dik baktı. Nataşa'yı hep güldürürdü ve o da Vanecka'ya takılmayı severdi, çünkü ona karşı özel bir zaafı vardı: o altın çerçeveli gözlükleri ve ayaklarını sürüyerek yürüyüşünde Semyon Semyonoviç'ten birşeyler bulurdu.

Bir gece oldukça geç bir saatte yorgun argın eve geldi. Sırtı

ağrıyor, yüzü ateş içinde yanıyor, boğazı kavruluyordu ama içi rahattı, çünkü çalışmalarının ilk ve en zor kısmını sonuçlandırmışlardı. Bundan sonrası kolaydı. Merdivenleri süreklenircesine çıktı. O anda tek isteği geceliğini giyip sıcak bir fincan çayla oturup partinin önde gelen teorisyenlerinden birinin tartışmaya yol açan yazısının yer aldığı derginin son sayısını okumaktı. Böylesi yoğun çalışmalarla geçen bir günün sonunda gecelerini istediği gibi geçirebildiği için, özgür törel haklara sahip -böyle tanımlıyordu-, bekar bir kadın olduğuna sevinirdi. Eğer şimdi Senya burda olsaydı, geceyi onun için etrafta koşuşturmakla geçirecekti; ya ona yiyecek birşeyler hazırlıyor, ya da kentin öbür ucunda onunla buluşmak için yeniden sokağa fırlamak üzere eve şöyle bir uğruyor olacaktı. Oysa bu gece sadece çay içip bisküi yiyecek, dergisini okuyup sonra da uyuyacaktı. Ne büyük bir mutluluk! Ve, uzun zamandır unuttuğu bu yaşama sevinci ne güzel bir duygu!

Ev sahibinin odasının önünden geçerken "Beni arayan olmadı sanırım değil mi Darya Ivanova" diye seslendi her zamanki gibi.

"Bir bakayım.. Bu sabah birisi sizin için kitap bıraktı ve sonra bir çocuk telgraf getirdi..."

"Bir telgraf mı."

"Evet, odanıza bıraktı."

O ani, bıçak gibi içine saplanan huzursuzluğu önemsememeye çalıştı; işle ilgili bir şeydi kesinlikle...

Odasında, masada, kitabın yanında telgraf duruyordu. Onun yanında da adresi tanıdık bir elyazısıyla yazılmış, yine de o anda kesinlikle beklenmedik ve tedirgin edici gri, kare bir zarf vardı. Elleri ve bacakları öyle çok titriyordu ki oturmak zorunda kaldı. Manşonu dizlerine düştü. Para çantası, paraları ve kağıtları yere saçıldı. Önce hangisini açacağına karar veremeyerek bir süre telgrafa ve mektuba bakıp durdu, sonunda telgrafı açtı: G'ville'e gitmek üzere 28'inde yola çıkıyorum. Seni orada bekliyorum. Tel çek. Seni karşılayacağım. Semyon." Telgraf titreyen

ellerinden kaydı ve kolları umutsuzlukla iki yanına düştü. Yüzünde panik ifadesi vardı. Bir yıl önce bu telgraf, genç bir kız gibi, mutluluktan tıkanarak, odada dans etmesine yol açabilirdi. Telgrafı öpüp ve gerçek bir mutlulukla kahkahalar atabilirdi. "Senecka sevgilim yakında seni göreceğim..." 28'ine kadar günleri sayar ve sadece yeniden kavuşacakları gün için yaşardı.

Şimdi böyle şeyler hissetmiyordu. Yedi aydır ondan bir tek kelime bile duymamışken nasıl hissedebilirdi ki? Nataşa'ya alırdığı var mıydı? Üzüntüden hastalanmış ya da ölmüş olabilirdi ama onun umurunda olmazdı. Yaşamı hakkında ne biliyordu? Yeni politik sorumluluklarından ve geçen yedi ay boyunca işi için ne kadar özveride bulunduğundan haberi bile yoktu. Açıkçası, ilgisizliği bundan öte olamazdı ve şimdi sanki hiçbir şey değişmemiş, yedi ay önce Nataşa'ya eşyalarını gönderen o değilmiş gibi "geri dön Nataşa..." deme küstahlığını gösteriyordu.

Onu ve kendini birlikteyken gözünde açıkça canlandırabiliyordu. Baştan beri sık sık kapıldığı bir duygu vardı: Sanki Nataşa'yı ne görüyor ne de duyuyordu; onu gerçekte olduğu gibi, bütünüyle bir kişilik olarak değil, hep profilden görüyordu. Evet işte buydu. Nataşa hatlarını onun çizdiği bir siluetti, çünkü onda görmek ya da bilmek istediği tek şey buydu. Ve şimdi de bu telgraf. Yeni bir yara, yeni bir aşağılama daha. Hayır bu kez zayıf davranmayacak, tuzığa düşmeyecekti. Yeterince çekmişti. Arkadaşlarının ona "ekselansları" lakabını takmasına yol açan o kendine özgü davranışıyla başını hiddetle geriye atarak, böyle dedi kendi kendine.

Kalemine uzandı. Cevap vermeliydi, ona hayır, bin kez hayır demeliydi. Ama nereye yazacaktı? Evine mi? olanaksız. Anyuta mektubu görürse isteriye tutulurdu. G'ville'deki bir adrese mi? Oraya 28'inde gideceğine göre bu da aynı ölçüde olanaksız. Ve üstelik eğer oraya sırf Nataşa'yı görmek için gidiyorsa, zavallı sevgili Senecka için bu büyük bir darbe olurdu. Yıkılır, bir çocuk gibi ağlardı. Hayır öncelikle G'ville'e neden gittiğini öğrenmeliydi. Ne yapacağına sonra karar verirdi. Zarfı kaptı, yırtarak açtı ve okumaya başladı.

Ve okudukça öfkesi yavaş yavaş yatıştı. Onurunun kırıldığı düşüncesi kayboldu ve bütün o eski sevinç duygusu yavaşça onu sardı. Çok geçmeden Senecka'sı için annece denebilecek bir sevecenlik ve sevgi dalgası tüm kızgınlığını silip süpürdü. Daha önce hiç bu kadar sevgi dolu bir mektup almamıştı ondan.

Kendini binlerce kez suçlayarak Nataşa için ağlıyordu, onu yeniden görmek için yanıp tutuşuyordu. Ne kadar önemsiz olursa olsun, onunla ilgili en ufak bir haberi kaçırmıyor, bu yolla bağlantısını bütününü yitirmediğini hissetmek istiyordu. Onun çalışmalarını ve bunun ne kadar zor olduğunu biliyordu; değişik yeni sorumluluklarını biliyordu. Bütün bunların Nataşa'yı onu düşünmekten alıkoymaya yettiğini umuyordu. Yalnızca onun mutluluğunu istiyordu. Kendinin ise Nataşa'yı özlemediği bir tek gün yoktu ve artık daha fazla dayanamıyordu. "Sana karşı duygularım mantığımın bana söyleyebileceği her şeyden çok, çok daha güçlü" diyordu. "Ve şimdi duygularımla daha fazla savaşmıyorum. Sana ihtiyacım var."

Anyuta'yla ilişkisi düzelmemiş, aksine giderek daha da gerginleşmişti. Evdeki yaşamı bir cehennemdi ve çalışmaları ilerle-miyordu. Daha geçen gün kafasında onu çok heyecanlandıran ve Nataşa'ya anlatmak için can attığı şu yeni teori oluşmuştu. Bunu birlikte tartışabilseler iyi olmaz mıydı?

Bu fikri doğru dürüst geliştirmek istiyordu ama bunun için de acilen yeni materyale ihtiyacı vardı. Bu yüzden G'ville'de yaşayan şu ünlü profesörü ziyaret edebileceği aklına gelmişti. Bu profesör kütüphanesini tümüyle Senya'nın kullanımına vermeyi önermişti ve orada en azından bir buçuk, belki de iki ay kalmayı tasarlıyordu. Şimdi bu, buluşmaları için tanrının bir lütfu sayılmaz mıydı? Gelecekti değil mi? Tabii ki nereye ya da (Anyuta'nın hatırı için) kiminle gideceğini kimsenin bilmemesini sağlamalıydı, ama Nataşa'nın bu konularda son derece dikkatli olduğunu biliyordu.

Bir de not vardı: Bankada hiç parası yoktu. Onun ikisi için de para temin etmesi mümkün müydü? Nataşa içini çekti. Her zaman ondan daha zengin olduğu varsayıldığından bu istekte

olağandışı birşey yoktu. Gerçekten de ilişkileri başladığından beri gizli buluşmalarının masraflarını karşılayan Nataşa'ydı. Pahalı zevkleriyle erkeğin ailesini soymakla suçlanamazdı kesinlikle!

Özellikle Rus entelektüelleri türünden pek çok bohem gibi Senya'da parasal sorunlara karşı ilgisizdi. Bu nedenle ailesi sürekli olarak ekonomik krizdeydi. Arada bir ellerinde biraz para olurdu ama bu hiçbir zaman o birikmiş bir yığın ufak tefek borcu ödemeye yetmezdi. Öte yandan Nataşa ailesinden küçük bir miktar aylık aldığı gibi, yazılarından da yeterince gelir elde ediyordu. "Bu ilişkide ben tamamen erkeğe benziyorum" diye alayla gülerdi kendi kendine. "Önce başka bir erkeğin karısından benimle bir yerlerde buluşmasını istiyorum ve sonra da bunun tüm parasal sorumluluklarına katlanmak zorunda kalıyorum..."

Nedense bu kez Senya'nın buluşmaları için para bulması uyarısı onu dehşete düşürmüştü. Bunu söylemek onun için kolaydı, ancak Nataşa aylık gelirinden kira ve yiyecek masrafı için çok az bir miktar ayırıp, kalanını politik bir kampanyaya bağışladığından olanakları çok kısıtlıydı. Gereken miktarı nasıl toparlayacaktı. Yolculuk bile tanrı bilir ne kadara mal olacaktı. Ama Senya'yla buluşma konusunda kararsız değildi. Mektubu okuduğu anda bu sorun hiçbir kuşkuyla yer kalmadan çözülmüştü onun için. Şimdi tek sorun bütün bu küçük engellerin üstesinden nasıl gelineceğiydi, diğer bir deyişle para nasıl bulunacaktı.

Birtakım rakamlar yazmaya başladı. Bu tür hesaplamaların yabancıları değildi. Tren yolculuğu en azından üç yüz ruble tutar, diye hesap etti ve elindeki parayı sayarak bunu karşılayabileceğini anladı. Ama geri kalan miktarı nasıl bulacaktı? Tefeciye düşündü hemen. Saati vardı ancak bunun karşılığında birkaç kuruştan başka bir şey alamazdı. Kürk yakası vardı; ama hayır bu kesinlikle bir şey tutmazdı. Ailesi vardı; tabii onlara yazabilirdi: Bu fikri kafasından derhal kovdu. Para yerine sadece sitem dolu küçük bir öğüt vermeleri korkunç olurdu.

"Of, ne olurdu Senya sanki bir milyonermişim gibi davranacak kadar tuhaf bir adam olmasaydı! Sanırım bu kadar parayı nasıl bulacağımı düşünmemiştir bile. Üstelik de çok çabuk bulunmalı..." Yavaş yavaş içerlemeye başlıyordu. Çok geçmeden bu, öfkeye dönüştü. Şimdiye kadar bir kez bile onun sorunlarını, özellikle parasal sorunlarını hiç dikkate almamıştı. Gerçekten de biraz çocuksuydu...

Derhal yumuşadı. "Evet o bir çocuk, aslında onu bu kadar çok sevmemin nedenlerinden biri de bu. Günlük sorunlar söz konusu olduğunda tüm entelektüellerin çocuksu bir saflığı vardır, onları çekici kılan biraz da bu. Çoğu zaman gerçek dünyada yaşamıyor gibi..."

Nataşa geç saatlere kadar hesap yaparak ve düşüncelerini bir düzene sokmaya çalışarak oturdu. Ama düşündükçe çözüm bulmak daha da zorlaşıyordu. "Paramın yetmemesi gibi saçma bir neden yüzünden onu görmemem olanaksız. Ama nereden bulacağım...?" Bu soru sürekli kafasını kurcaladı. Bütün gece yataкта döndü durdu, uyuyamadı.

Sonra bunun yerini, başka, daha ciddi kaygılar almaya başladı. İş. Üstlendiği sorumlulukları tümüyle başkasına nasıl bırakacaktı? Gerçi biliyordu ki şu anda işler yolunda giderken, üç hafta ya da daha fazla bir süre için yerine birisini bulma olanağı vardı. Bir tatili haketmişti. Ne var ki bunu söylemek yapmaktan kolaydı. Ya sonra, bir yerlere gideceğini söylediğinde arkadaşlarının tepkisi ne olacaktı? Bazılarının bunu iğneleyici yorumlar ve imalı bakışlarla karşılayacakları düşüncesine dayanamazdı. Böyle bir şey onu günlerce mutsuz ederdi. Nataşa'dan hiç hoşlanmayan ve ondan "Lady Nataşa" diye söz eden topal bir adam vardı.

Ancak geçen birkaç hafta içinde Nataşa'ya karşı biraz daha saygılı davranmaya başlamıştı. Onun tepkisinin ne olacağını düşünmek bile istemiyordu. Bu ani, gizemli ve özel olduğu açıkça belli olan yolculuğu çok yadırgayacak ve haklı olarak da bunu Nataşa'nın o nefret ettiği hoppalığının bir kanıtı sayacaktı. Onun çalışma odasında topallayarak gidip geldiğini ve kulak tırmalı-

yıcı sesiyle "Size ne demiştim, Lady Nataşa işin eğlencesinde sadece" dediğini gözünde canlandırabiliyordu.

Ama artık daha fazla düşünmeyecekti bunları. Tek isteği G'ville'e doğru yola çıkmaktı. Senya'yı -ve kendini de- dş kırıklığına uğratma dşnencesi onu ürküttü. Çünkü bu buluşmaya gitmezse onu sonsuza dek yitireceğini sezinliyordu. Ve bu kez kaybının yeri doldurulamaz olacaktı. "Ah, hayır buna dayanamam" diye inledi "Bu işkenceye ikinci kez katlanamam. Aynı şeyi tekrar yaşayacağıma ölürüm daha iyi..."

Ertesi gün gözleri ağlamaktan ve uykusuzluktan kızarmış, bitkin ve şaşkın bir halde, her zamankinden daha erken bir saatte iş yerine gitti. Vanecka ordaydı, yalnızdı, sigarasını tttryor ve bir kalemle günlük gazeteleri işaretliyordu. Başını kaldırmadan, "Merhaba ekselansları" diye seslendi. (Yüksek bir tabureye, oldukça zarif bir şekilde yayılmıştı.)

"Günaydın Vanecka." Nataşa'nın sesindeki acıyı derhal sezdi ve gözlüklerinin üzerinden dikkatle ona baktı.

"Neyin var bu sabah? Canın mı sıkkın?"

"Lütfen Vanecka, hiçbir şey sorma." aresizlikle kolunu salladı Nataşa. Yaşam öylesine acımasız ironilerle dolu ve her şey öylesine kötü bir hata olarak görünüyordu ki, Vanecka'nın şaka-cı ilgisine karşı bile fazlasıyla duyarlıydı.

"Bak sen" dedi Vanecka hayretle." Demek ki bir sorun var. Senden hiç beklemezdim. E, ne için üzülüyorsun? Hadi, bunu bana da anlatabilirsin."

Bir iş grşecekmiş gibi kağıtlarını topladı ve Nataşa'yı sıkmamak için yüzüne bakmadan, bir günah çıkartma töreni ciddiyetiyle dinlemeye hazırlandı. Nataşa'nın da günah çıkartacağı bir rahibe şiddetle ihtiyacı vardı. Seve seve, uzun ve tutarsız öyküsünü anlatmaya başladı. "Aile işi" için bir yere gitmesi gerekiyordu ama parası yetmediğinden bunu yapamıyordu. Evet parası yetmediğinden. Ve eğer gidemezse korkunç bir felaket olacaktı.. "Tek kelime ile bir ölüm kalım sorunu, evet birisi ölebilir!" diye haykırdı ve artık Vanecka'dan utanmadan, ye-

niden perişan bir halde hıçkırmaya başladı. Vanecka onu, çalışırken de, kızgın ve kırgınken de görmüştü ama hiç ağlarken görmemişti. Buna inanamıyordu. Ağlamanın kesinlikle aptallar ve çocuklar için olduğunu düşünüyordu. Şaşkınlığından sıyrılır sıyrılmaz "Tamam, bunun için ağlamaktan vaz geç" diye bağırdı. "Göz yaşları sana para bulamaz. En iyisi bana ne kadara ihtiyacın olduğunu söyle. Çok mu?"

"Evet oldukça Vanecka, üç yüz rubleye ihtiyacım var."

"Şaka ediyorsun! Bu büyük bir miktar, bizim gibi insanların cebinde bulunacak gibi değil. Bu kadar çok paraya ihtiyacın olduğuna göre harcamalarında aşırıya kaçmış olmalısın ekselansları. Umarım sağa sola savurmamışsındır, bak, eğer parayı böyle çarçur etmeye devam edersen yakında sokaklarda dilenmeye başlayacaksın!"

"Oh, ama bu parayı kendim için istemiyorum ki. Beklenmedik bir şey oldu Vanecka, çok acil bir şey. Dün bir telgraf aldım. Gitmemin ne kadar önemli olduğunu tahmin edemezsin ve eğer şu sefil üç yüzü bulamazsam.. Ah, bir, belki de iki insanın yaşamı tehlikede, ancak bu kadarını söyleyebilirim."

"Ha, şimdi anlamaya başlıyorum, birisini kefaletle tahliye ettirmek zorundasın, öyle mi? "Vanecka'nın yüzü aydınlandı.

"Peki, ama neden baştan hemen bunu söylemek yerine, ne kadar kalacağını bile belirtmeden, Moskova'da mı, Petersburg'da mı nerede olduğu bile belirsiz akrabalarını görmeye gitmen gerektiği gibi inanılmaz öyküler anlattın? Beni hiç ilgilen-dirmeyen bazı gizli işler olduğunu, ama benim yardımımıza ihtiyacın olduğunu açıkça söyleyebilirdin. Bu benim için yeterliydi. Soru sormazdım. Bilirsin fazla meraklı değilim. Bu işlerin acemisi de değilim. Bu konuda konuşmak istemiyorsan ben de bir şey sormayacağım. Ama yardımım olabilecekse bunu yapmak isterim!"

Onu aldattığı için sıkılsa da, Nataşa, açmazına Vanecka'nın bulduğu açıklamaya karşı çıkamadı, çünkü hem, gerçeğe kıyısından şöyle bir dokunduğu anda onun yakınlığını yitireceğın-

den korkuyordu hem de, Vanecka şimdiden ona nasıl para bulabileceğini araştırmaya girişmişti. Onu böyle aldatmak çok mu büyük bir suçtu? Sonuçta bu bir borçtu ve Nataşa borçlarını ödeme konusunda her zaman bir Prusyalı kadar dakikti, bunu herkes bilirdi. Bir makalesi şu sırada basımdaydı, bundan alacağı telif ücretini borcuna karşı güvence olarak gösterebilirdi.

"Bir an için bütün bunları unutalım" dedi Vanecka "ve bunun yerine altın küpünün üstünde kim oturuyor onu düşünelim. Bize yakınlık duyan şu yaşlı adam var, kimden söz ettiğimi biliyorsun, onun oldukça çok parası var. Ama şu sıra yardım etmek istemeyebilir."

"Evet, kimden söz ettiğini biliyorum sevgili Vanecka. Lütfen ona bir sor. Senin istemen daha kolay olur. Ama paranın benim için olduğunu söyleyebilirsin, ben de doğrularım. Baksana, ona vermen için neden bir makbuz yazmıyorum?.."

"Ama daha parayı verip vermeyeceği bile belli değilken makbuz alsın diye ona yalvarıyorsun! İşleri aceleye getirmenin bir anlamı yok, bununla beraber, oldukça iyi bir ticari kafaya sahip olduğunu görüyorum.. Aman tanrım bunca zamandır gevezelik edip duruyorum ve şu telefon konuşmasını yapmayı tamamen unuttum. Hepsi senin suçun ekselansları, dürüst işçileri görevlerinden alıkoymamalısın."

İki gün sonra Vanecka zafer kazanmış bir halde bir zarf uzattı "İşte, burada, şanslısın başardım!"

"Vanecka sen bulunmaz birisin!" Nataşa sevinçle onu öpmek için uzandı ama o engelledi "Şimdi öpmeyi ve 'Vanecka hayatım' demeyi bir yana bırak da makbuzunu al. Yaşlı adam ne cimri değil mi? 'Yaşam çok zor, tam da bu sırada bir başkasına epeyce bir miktar verdim, gerçekte benim de ihtiyacım var' diye ağlaştı. Her neyse, sadece senin kefil olduğunu söylemem yetti ve bu derhal işimizi gördü. Sonra makbuzu çıkardım, bunun üzerine yaşlı adam tamamen yumuşadı.. Baksana sen niye parayı saymadan zarfa tıktırdın? Hiç belli olmaz seni aldatıp yüzünü kendime ayırmış olabilirim."

"Önemi yok, gerçek güven budur!"

"Eğer iki yüzle idare edebileceksen neden üç yüz istedin? Yoksa bu üç yüzü yeni bir kürk palto için harcamayı mı tasarlıyorsun? Kendinden utanmalısın ekselansları. Bana öyle geliyor ki ortada kuşkulu bir şeyler dönüyor. Kefil olacağın kişinin kim olduğunu bilmek isterdim? Tabii sofistike bir vafiz partisi ya da buna benzer bir yere sıvışıp gitmiyorsan. Ki böyle bir durumda beni arkadaşlıktan kesinlikle silebilirsin!"

Nataşa güldü ve onun elini sıktı. "Nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum sevgili Vanecka. Hayatımı kurtardın. Bundan böyle seni hep koruyucu meleğim olarak göreceğim."

"Hah, umarım karşılaştığımızda da haç çıkarıp önümde eğileceksin?"

"Aman saçmalama Vanecka."

Vanecka kapının önünde durarak "Bence asıl saçma olan" diye karşılık verdi, "birisine koruyucu meleğim demektir. Ne söylediğini bir düşün! Bana gerçekten gönül borcun varsa neden gideceğin yerden bir kart yollamıyorsun? Senden haber almak hoşuma gidecek" Nataşa kızardı. Vanecha onun sıkıldığını anlayıp çabucak "Peki, peki, seni ele vermeyeceğim, yemin ederim. Kartını aldığımda tek kişiye bile nerden postalandığını söylemem. Bu sırrı mezara kadar saklayacağım. Sadece senden haber almak istiyorum, hepsi bu. Bana gerçekten güveniyorsan yazarsın, yazmazsan dostluğumuzun yeterince güçlü olmadığını anlayacağım." dedi. Nataşa'ya sert bir şekilde bakarak kürk başlığını kulaklarının üzerine çekti ve kapıdan çıkıp gitti.

VII

G'ville'e yolculuk hiç bitmeyecekmiş gibiydi. Trende geçirdiği birkaç saatten sonra, akşam olduğunda Nataşa heyecandan hemen hemen kendinden geçmişti. Bir an çılgınca bir sevince, ardından bunaltıcı bir endişeye kapılıyordu. Karşılaşmalarını

defalarca gözünde canlandırıp mutluluktan uçtu. Ama sonra trende geçireceği saatleri düşünmek keyfini kaçırdı ve umudu hemen endişeye dönüştü. Ya Senya onu istasyonda karşılamazsa ne olacaktı? Karşılasa bile, ya o kalabalıkta onu kaybederse? Eğer Senya onu karşılamaya gelmezse sabaha kadar beklemek ve bitmek bilmez bir geceyi yabancı bir otelde geçirmek zorunda kalacak, bu da dayanılmaz olacaktı.

En sonunda tren yavaşladı ve pencereden G'ville istasyonunun parlak ışıklarını görebildi. Kalbi öylesine delice atıyordu ki bunu diğer yolcuların da duyduğundan kuşkusu yoktu. Oturduğu yerde heyecandan titreyerek çakılıp kaldı. Uyuşmuş, titreyen parmakları pencereyi açamıyordu. Sonunda başardığında, gergin vücuduyla pencereden dışarıya uzandı. Orada mıydı? "Oh tanrım, lütfen orada olmasını sağla, lütfen buluşmamızı sağla" diye fısıldadı. Doğal olarak dualara inanmıyorsa da, çocukluğunun bildik sözcüklerini tekrarlamak onu biraz rahatlattı. Peron ne kadar da kalabalıktı, ne kadar çok insan vardı! Senya onu görebilecek miydi? Ve, evet, işte oydu! Evet bundan kuşkusu yoktu! Bacakları tutmaz oldu ve kalbi daha çok gümbürdemeye başladı. Ama bu kez sevinçten.. Herşey yolunda gidecekti!

Trende saatler boyu, Senya ile karşılaşacağı anı gözünde canlandırarak oturmuştu. Kalabalığa ve tanınma korkusuna aldırmadan birbirlerine doğru hızla ilerlediklerini, birbirlerinin kollarına atılıp, öpüşüp kucaklaştıklarını, sevinç gözyaşlarını hayal etmişti.. Ama hiç de böyle olmadı.

Perona atladığı anda sendeledi, şemsiyesi düştü ve çantası etrafa saçıldı. Eşyalarını toplamak için eğildi. O sırada Senya yanında belirdi ve selam bile vermeden eğilip yerden Nataşa'nın şemsiyesini aldı. Ancak bundan sonra elini uzattı. Nataşa öylesine şaşkıındı ki bu eli bir yabancınnmış gibi sessizce sıktı. "Hadi gidelim o zaman Nataşa. Burası çok kalabalık tanıdık birisine toslamak istemeyiz değil mi? Sanırım ben otele önden gitsem daha iyi olur, sen sadece beni izle." Senya böyle diyerek hızlı adımlarla çıkışa doğru yürüdü. Nataşa'yla hiçbir ilgisi yokmuş gibi davranıyordu.

Nataşa yarı sersemlemiş ve uzun süre hayal edilen kavuşmanın böylesine acaip bir şekle bürünmesini hâlâ anlayamamış bir halde, onu gözden kaçırmamaya çalışarak ardından yürüdü. Böyle yürürlerken ancak Senya'nın anlık görüntülerini yakalayabiliyordu ve bu yüzden de Nataşa'ya nedense farklı göründü. Belki de kilo aldığı ya da sakalı uzadığından böyle gelmişti. Birlikte olduklarında, bir tanıdığına rastlayabilecekleri korkusu hep vardı bu Nataşa için yeni bir şey değildi. (Tanıdık birisine rastlamalarının kesinlikle olanaksız olduğu küçük, uzak bir kasabada, Senya'nın yine de birbirlerini bu acaip tek kol yürüyüşüyle izlemelerinde direndiğini çok net hatırlıyordu). Ancak bugün Senya'nın bu can sıkıcı saplantısı dayanılmaz geldi ona. "Baksana, doğru dürüst bir merhaba bile demedi" diye düşündü öfkeyle. "Üstelik bunca aydan sonra. En azından bir şey söyleyebilir ya da benimle ilgili bir soru sorabilirdi..."

Titrek ışıklı lambalarla aydınlatılmış geniş, ıssız bir alanı geçtiler. Dışarıda, şeritlerle süslü üniformasıyla bir kapıcının durduğu, son derece sıradan bir otele doğru ilerlerken Nataşa onu izledi. İçeride, parlak düğmeli ceketiyle kat görevlisi Nataşa'nın çantalarını aldı ve onları asansöre götürdü. En sonunda burada Semyon Semyonovic ona yanaştı ve elini tuttu. "Evet, ne düşünüyorsun?" diye fısıldadı. Nataşa alışkanlık haline gelmiş sakınımdan doğan bir içgüdüyle geri çekildi ve yanlarındaki çocuğu işaret etti. "Oh, bunun için tasalanma" diye güldü Senya. "Anlayacağın, onlara karımı beklediğimi söyledim böylece iki kişilik bir oda tuttum. Daha sonra başka bir otele geçebiliriz ama şimdilik burası idare eder sanırım. Bu işlerde ne kadar tecrübe kazandım görüyorsun!" Gözlüklerinin üzerinden bakarak kurnazca güldü Nataşa da ona gülümsedi ama bu küçük, mutsuz bir gülümseme idi. Bu buluşmaya gelirken yanakları heyecandan kızarmıştı ve etrafa öylesine bir mutluluk yayıyordu ki diğer yolcular ona bakmaktan kendilerini alamıyorlardı. Şimdi gözlerindeki ateş sönmüştü, kendini şaşkın, sersemlemiş ve yorgun hissediyordu. Bu bildiği Senya değildi. Asansörde yanında duran bu adam başka birisine, daha önce hiç karşılaşmadığı birisine benziyordu.

Parlak düğmeli çocuk onları asarsörden alıp odalarına götürdü. Basit, kişiliksiz, oldukça eski püskü, dünyadaki herhangi bir otel odasından farksız çift kişilik odayı göstermek için kapıyı hızla açtı. Onları orada bırakarak çantaları getirmeye gitti, sonra konuklarına acele etmeden iyi geceler diledi ve gitti.

Senya az bulunur hoş bir ruh halindeydi. Nataşa'yı görmeyi çok istediğini, çok coşkulu ve mutlu olduğunu söyledi. "Dur şimdi sana şöyle iyice bir bakayım, ama sen zayıfsın! Yoksa yolculuk yorgunluğu mu?" Ona sarıldı. Nataşa peçesine takılan bir iğne yüzünden bir türlü çıkartamadığı şapkasıyla uğraşırken: "Bir dakika izin ver Senchka hayatım" dedi. "Şapkamı çıkartmalıyım." Ama Senya ona daha sıkı sarıldı ve onu öperek: "Sevgili Nataşa'm" diye fısıldadı. "Seni çok seviyorum, seni görmeyi nasıl da özledim, seni öyle çok istedim ki..."

Bu arada Nataşa şapkasını çıkarma çabasından vazgeçmiş, çift kişilik yatağa uzanmıştı. Kendini rahatsız ve hantal hissetti. Senya'nın sıcak nefesi yüzünü yakarken o öylesine yatıyordu. Şapkası saçlarını çekiştiriyor, iğneler kafasına batıyordu. Birden bir kez daha ve oldukça ürkütücü bir biçimde onun kendisine bütünüyle yabancı olduğunu anladı. Yolculuğunu coşkulu kılan o eşsiz ve güçlü mutluluk Senya'nın kucaklamalarındaki hoyratlık ve zalimce acelecilikle binlerce parçaya bölünüp yok oldu.

"Öp beni Nataşa, kaçma benden. Artık beni sevmiyor musun sevgilim?" Nataşa konuşmadı. Sadece onun sevgili başını kucakladı ve gülümsedi. Gözlerinde yaşlar vardı. Senya bunların mutluluk gözyaşları olduğunu sanacaktı ama artık onun ne düşündüğüne aldırmıyordu. Kendisi yaşların ruhunun derinliklerinden geldiğini ve bir rüyanın daha yıkılmasına, telafisi olanaksız yeni bir aşağılamaya, yorgun yüreğinde açılan yeni bir yaraya ağladığını biliyordu.

O gece daha sonra o yanında yorgun va rahat uyurken Nataşa kalktı, gözlerini karanlığa dikip duygularını anlamaya çalışarak yatakta oturdu. "Sanırım, tuhaf da olsa kendine özgü bir bi-

çimde birisini seviyordur; bu birisi kesinlikle ben olmasam da. Belki Anyuta'yı seviyor, belki de her şeyi olduğu gibi değil, olmasını istediği gibi seviyor. Ve ben sırf onun için işimi bıraktım, ağır bir borç altına girdim, bu yolculuğu düzenleyebilmek için oraya buraya koşuşturdum, bir ara sevinçten aklımı kaçırarak gibiyken ardından bütün bunlardan kusacak kadar kaygılandım.. Üstelik bana yaşamak, inanmak ve umut etmek için bir şeyler veren o idi... Ne aptalmışım, ne aptal..!"

Senya'nın o akşamki kucaklamaları kontrolsüzdü, vahşiydi. Nataşa'ya karşı duyarsızlığı ve ilgilendiği tek şeyin kaba bir cinsellik olduğu bu kadar açıkken onu gerçek bir dost olarak nasıl düşünebilmişti. Neden gelmişti sanki. Bir umutsuzluk dalgasına kapıldı ve çaresizlik duygusuyla öylesine bunaldı ki ağlamaktan başka bir şey yapamadı. Evde, ondan binlerce mil uzaktayken bile kendini, şu anda onun yanında böyle horlanmış, terkedilmiş, ümitsizlikten deliye dönmüş otururken hissettiği kadar yalnız hissetmemiştir.

Nataşa ertesi sabah garip bir kayıtsızlıkla kalktı. Duyguları uyuşmuştu. Öte yandan Senya çok keyifliydi. Pejmürde otel odasını Nataşa'nın gözünde daha da korkunç kılan dağınık yatağın yanındaki masaya sabah kahvelerini içmek üzere oturdukları: "Evet Nataşa son görüşmemizden bu yana neler yaptığını anlat bana" dedi. "Hadi, kimleri gördüğünü ve yoldaşlarımızla ilgili bütün yeni haberleri anlat." Ama o anda Nataşa ona bir daha asla bir şey söylemek istemiyordu. Dün, -ah dün!- G'ville'e gelirken, kendini, bütün haberleri ona aktarırken, neler yaptığı konusunda bitmek bilmez hikayeler anlatırken hayal etmişti. Bütün gece şafak sökene dek konuştuklarını gözünde canlandırmıştı. Hatta onun için, yaşamının özellikle önemli tüm ayrıntılarını dikkatle hatırlamaya çalışmıştı. İlişkilerine ilişkin kuşkularını itiraf etmeye, ona duyduğu kızgınlığı anlatmak için çaba harcamaya karar vermişti. Sonra onu bağışladığını ve anladığını göstermek için başını okşayacak (çünkü Nataşa'nın eleştirilerine elbette ki çok üzülecekti) ve yavaş yavaş aralarındaki uyum yeniden kurulacaktı.

Ve ancak kelimeler artık yetersiz kaldığında, duygularını ifade etmenin en son biçimini; o son derece güzel, rüyalarına renk katan muhteşem yakıcı güçte, cinsel tutkuda, keşfedeceklerdi.

Ama şimdi, istasyondaki o ruhsuz buluşma ve birlikte geçirdikleri bayağı aşk gecesinden sonra Nataşa ona hiçbir şey söylemek istemiyordu. Cevapları öyle kayıtsız ve isteksizdi ki Senya endişelenmeye başladı. En sonunda yüzüne merakla bakarak "Sevgilim bu gün pek keyfin yok galiba" demek cesaretini gösterdi.

"Uykumu yeterince alamadım, hepsi bu, halsizim."

"Zavallı şey! bir gece birlikte yattık ve seni perişan ettim. Seninle ne yapacağız ha?" Kendinden son derece hoşnut bir tarzda güldü ve Nataşa'nın ona hazırladığı bir dilim ballı ekmeğe uzandı. Nataşa öfkeyle kaşlarını çattı ve ondan umulmamacak ters bir laf etmeye hazırlanırken kapı vuruldu.

"Kim o" diye bağırdı Senya, kapıyı açmak için fırlayarak. Bir telgraftı. Kasabanın postanesine, alıcı tarafından aranmak üzere gönderilmiş ve oradan da otele yollanmıştı. Anyuta'dan geliyordu. Kokochka kızamık çıkarmıştı; Anyuta çözüm yolu bulamamış, ne yapacağını bilmez haldeydi. "Evet, işte bu kadar" dedi Senya bütün odayı dolduran bir iç çekişiyle. Orada başı eğik, bacakları iki yana açılmış, yılgın dururken Nataşa'ya bir çocuk kadar incinebilir göründü. Birden yüreğinde bir şeyler değişti; tüm eski sevecen duyguları kabardı ve geçmiş saatlerin acı ve öfkesi silinip gitti. Evet, şimdi en sonunda karşısında her zaman sevdiği adam -ve onu hâlâ seviyordu- çok dokunaklı, çok incinebilir bulduğu zavallı Senya'sı vardı. Nataşa sandalyesinden fırlayarak yanına gitti ve sanki onu ancak o anda görmüş ve tanımış gibi başını okşayıp tekrar tekrar öpmeye başladı. Bu ani şiddetli sevecenlikten şaşırarak "Natashechka hayatım neden..." diye mırıldandı. "Bir dakika dur. Tamam böyle. Şimdi öncelikle bu berbat durumdan nasıl sıyrılacağımızı kararlaştırmalıyız; aman tanrım, Anyuta ve Koko için ne yapmalı?" Kollarını çaresizlikle salladı. Nataşa onun ellerini yakalayıp öpü-

cüklere boğarken anlaşılmaz sözler mırıldanıyordu. "Oh sevgili Senya, biliyor musun sensiz geçen uzun, çok uzun bir zamandan sonra sanki şimdi gelmişim, seni şimdi farketmişim gibi geliyor bana. Ah Senya tüm dünya senden fikir soruyor ve sen böyle küçük bir şey karşısında bozguna uğruyorsun! Seni sonsuza kadar yitirdiğimi sandım. Sen benim her şeyimsin Senya. Ah seni yeniden bulduğum için ne kadar mutluyum..."

VIII

Senya bu otelde daha fazla saklanmalarının güç olacağını farkedince ertesi gün geniş, nezih ve düzgün başka bir otele taşındılar. Nataşa önce gidip sahte bir isimle aynı koridorda birbirinden oldukça uzak iki oda tuttu. Daha aydınlık ve geniş olanını, çalışması gerektiğinden Senya için, çok küçük olanını da kendisi için ayırdı. Ama onun gelmesini beklerken kanepenin yerini değiştirdi, kitaplarını düzenledi ve dışarıdan biraz çiçek alıp odayı süsledi, öyle ki kısa zamanda başta köpek kulübesine benzeyen oda hemen hemen yaşanılır bir yer oldu.

Oturmuş Vanecka'ya göndermeye söz verdiği kartı yazarken Senya aniden odaya girdi -hiçbir zaman kapıyı çalmaz hep böyle dalardı-. "Hah, buradasın" dedi, "seni bulmak için epeyce uğraştım. Şu allahın eezası oda numaraları karmakarışık, öyle ki 57, 85'ten sonra geliyor. Koridorda dolanıp durdum, neyse al-dırma. Burasını ne rahat ve güzel bir hale getirmişsin, becerikli kız.. Tanrım, bitkinim, buraya gelmeden önce zaman öldürmek için kasabanın etrafında uzun bir yürüyüş yapmak zorunda kaldım," kanepenin üzerine rahatça serilip yattı "üstelik oturacak bir dakikam bile yok. Şimdi saat kaç? Ooo, neredeyse altı oluyor, pekala, benim profesöre gitme zamanım."

"Ne, bugün mü? Yarına kalabilir eminim?"

"Hayır, hayır, yarına kalamam. Anyuta evden ayın 28'inde ayrıldığımı onlara yazabilir, anlıyor musun?"

"E, yazarsa ne olur? Anyuta'ya gerçeği söyleyemez misin, yani gelir gelmez profesörü ziyarete gitmediğini. Burada benimle olduğun sonucuna varması için ortada akla yakın hiçbir neden yok. Ona göre ben şu anda senin hayatından tamamıyla çıktım."

"Evet ama sorun bu değil öyle değil mi? Anyuta'yı biliyorsun, eğer gitmezsem sürekli olarak kulağına bir şeyler gittiği korkusunu yaşayacağım. Hayır hayatım istesen de istemesen de bugün gidip kendimi göstereceğim." Tartışmak yararsızdı. Nataşa, onun Anyuta'yı kuşkulandırmama konusundaki kararlılığının neredeyse deliliğe vardığını hissetti ama bunu söylemekten kaçındı.

"Peki, ben yokken neler yapıyordun. Yazıyor muydun?" diye sordu Senya.

"Evet"

"Mektup ha?"

Nataşa doğrudan doğruya G'ville'den mektup göndermemesi gerektiğini biliyordu, -bu konuda kesin emir almıştı- ama bir kadın arkadaşı eliyle dolambaçlı bir yoldan göndermeyi tasarlamıştı. Büyük bir sıkıntı duydu, çünkü masasının üzerinde duran ve Vanecka'ya gönderilecek posta kartında sadece G'ville'den bir görüntü değil, kendi el yazısıyla kasabaya ilişkin bazı bilgiler de yer alıyordu.

"Kime yazıyorsun?" Nataşa iyice telaşlanmıştı ve bu da Senya'yı kartın üzerindeki adresi görmek için masaya doğru eğilmeye kışkırttı. Nataşa sıkıntısını bir kahkaha ile gizlemeye çalışarak kartı iki eliyle örttü. "Sana söylemiyorum ve göstermiyorum; bu benim sırtım ve bunun da bir nedeni var."

"Ya, eğer bu bir sırsa kısa zamanda bunu senden öğreniriz; şimdi derhal o kartı bana ver! Vermiyor musun? İnatçılık ediyorsun ha? O halde zorla almamı istiyorsun, öyle mi?" Her ikisi de bunun bir oyun gibi görünmesini aynı ölçüde istediğinden, şakaymış gibi boğuşmaya başladılar. Ama yüzlerindeki vahşi ifadeyle şakaya benzer bir şey yoktu.

"Ne oluyor Nataşa? Bu oldukça yeni bir şey, daha önce mektuplarını benden saklamazdın hiç."

"Ama mektuplarımı okumanı istemiyorsam niye saklamayayım? Kime yazdığım seni hiç ilgilendirmez.. Bırak beni.. Bana nasıl böyle zorbacâ davranırsın...?"

Senya sonunda Nataşa'nın parmaklarını hoyratça ayırıp canını acıtarak kartı elinden çekip almayı başardı.

Nataşa az görülür bir öfke nöbetiyle "Sakın şunu okumaya kalkışma! Bu aşağılık bir tutum," diye bağırdı ve hızla kartı onun elinden kapıp küçük parçalara ayırarak masanın altındaki çöp sepetine attı.

"Nataşa!"

Birbirine saldırmak için bekleyen yeminli düşmanlar gibi bakiştılar.

Nataşa soluksuz kalmıştı, yanakları öfkeden kıpkırmızıydı. "Senden nefret ediyorum; bana böyle saldırmaya nasıl cüret edersin; böylesine zorbaca davranmaya nasıl cüret edersin...? Benim mektuplarımı okumaya hiç hakkın yok.." Titreyen dudaklarından tekrar tekrar aynı kelimeler dökölüyordu: "Aşağılık.. Bana saldırmak.. Nasıl yaparsın...?"

Senya "Nataşa, Nataşa ne diyorsun? Öyleyse doğru," diyerek eleriyle yüzünü örttü ve inleyerek kanepeye yığıldı. Acınacak ölçüde çaresiz görüldüğünde Nataşa'nın yüreğini yumuşatmayı her zaman başarırdı ama şimdi ona acıyamayacak kadar şaşırmıştı: "Nedir doğru olan? Sen neden söz ediyorsun?"

"Hayır, bana söylemene gerek yok, başka birisini buldun, tutkuyla aşık olduğun başka bir adam, biliyorum..."

"Bildiğin hiçbir şey yok, sen delirmişsin Senya! Bu saçma düşünceye nereden kapıldın?"

"Şey, bunu sana söylemek istemiyordum ama, geçenlerde sen ve bir adamla ilgili çeşitli ayrıntıları içeren iki imzasız mektup aldım..."

"Ve sen de inandın, çok güzel, şimdi her şeyi anladım!"

"Hayır inanmadım, hatta onları hemen yaktım ve aklımdan

çıkardım; ama şimdi eh, pek emin değilim. Biraz önceki davranışını nasıl yorumlayacağımı gerçekten bilmiyorum. Şaşkın, sıkıntılı ve serttin ve sonra birden bana böyle öfkelenmen.. Benimle hiç böyle konuşmamıştın daha önce, bu yüzden başka bir erkekle birlikteliğinin doğru olabileceğini düşündüm.. Oh, hayır buna dayanamam.. Öyleyse niçin geldin, neden geldiğinden beri beni aldatıyorsun. Şimdi en azından bana doğruyu söyle ve beni deli etmekten vaz geç!"

"Demek sana yalan söylediğimi düşünüyorsun, öyle mi.? Bak Senya, söylediklerinle ilgili bir fikrim yok, ama bazen ne kadar aptalca konuştuğunu farkedebilmen için dediğini kulağın duysun isterdim, seni aldatmak için ne gibi bir nedenim olabilir ki? Kastetmediğim şeyleri söylemem için neden ne? Sana neden böyle bir şey yapayım? Bunu söyle!"

"Acıdığın için belki, bilmiyorum..."

"Acımak mı, sana mı?"

"Evet, sen öyle iyi bir insansın ki Nataşa, öyle yüce gönüllü..."

Yüzünde derin bir acı belirmiş ve bu acıyla omuzları çökmüş gibi duruyordu. Öyle ki Nataşa farkına bile varmadan yere onun yanına çöküp ellerini öpmeye başladı. "Sevgili Senya, niye böyle saçma şeyler kurup kendini üzüyorsun? Sevdiğim ve isteyebileceğim tek erkeğin sen olduğunu sana nasıl anlatabilirim?" Ona sıkıca sarıldı.

Senya onun öpüşlerine gevşekçe direndi, çünkü bu öpüşlere cevap vermekle, onun yalanlarına göz yummuş olmaktan korkuyordu. "O halde o mektup neydi?" diye mırıldandı. Gözleri hâlâ kuşkuyla için için yanıyordu.

"Vazgeçmeyeceksin değil mi aptal! Bak, gerçekten bunu o kadar merak ediyorsan, neden çöp sepetinden alıp okumuyorsun? Hadi, oku!" Nataşa masaya koştu, altından sepeti çekip başaşağı çevirdi ve silkeledi. Kart parçaları yere döküldü ve ikisi de parçaları bir araya getirmek için yere çökerken Nataşa çabucak parasal sorunlarını çözüşünü ve Vanecka'nın paha biçilmez

yardımını anlattı. Senya, Vanecka'yı tanıyordu elbette, Nataşa'nın aşkına rakip olmayacağını da biliyordu ve kartın şakacı içeriği de tüm kuşkularını yok etti.

"Ama bunun için böyle gülünç bir gösteri yaparak beni fena halde korkuttun sevgilim," Hâlâ biraz kızgın gibiydi "Sana ne oldu?"

"Sanırım buradan yazdığım için sinirleneceğinden korktum. Ama yine de Vanecka istediği ve ikimize de böylesine büyük bir iyilik yaptığı için yazmak zorunda olduğumu düşündüm. Vanecka'yı tanırım; bir sırtı ele vermektense ölür, bilirim."

"Evet, bütün bunları anlıyorum elbette. Ama buradan birisine yazmakla çok büyük bir tedbirsizlik yapmış olacağını düşünüyorum. Ya kart yanlışlıkla Vanecka'dan önce başka birisinin eline geçerse ne olur? Hem ayrıca o senin ne yaptığını sanıyor?"

"Kimin umurunda? Bu beni zerre kadar rahatsız etmiyor. Sanırım büyük bir aşka bulaştığımı anladı, adamın kim olduğunu da merak ediyor ama bunun onu ilgilendirmediğini de çok iyi biliyor."

"Ben o kadar emin olmazdım. Düşünüp bir sonuç çıkarmasına bağlı her şey. Burada bir rastlantı görür, şuradan bir bağlantı kurar; önünde sonunda benim de G'ville'de olduğumu keşfeder ve daha biz ne olduğunu anlamadan etrafta hoş olmayan bir yığın söylenti ve spekülasyon dolaşmaya başlar..." Ses tonu giderek daha hükmedici olmaya başlamıştı. "Hayır, evinde istediğini yapabilirsin ama lütfen, sana yalvarırım ne olursa olsun buradan kesinlikle kimseye yazma, sevgili arkadaşın Vanecka'ya bile."

"Peki, birilerine yazmam o kadar kötü bir fikirse yazmam elbette." diye yanıtladı Nataşa kuru bir sesle.

Senya ona dikkatle baktı. "Hâlâ surat asıyorsun ha Nataşa? Sana emir verilmesine mi bozuldun?" Nataşa'yı kucakladı. "Siz kadınlara ne oluyor böyle, bana söylesene; sürekli sorun yaratıyorsunuz! Tamam, başta neler olup bittiğini anlamadığımı itiraf

etmeliyim, ama şimdi anladım.." Nataşa, onun çok iyi bildiği o asi tavırla başını geriye attı. "Oo, sinirlenme. Hadi hayatım sadece şaka ediyordum. Şimdi şu korkunç kaygının ağır yükünden kurtuldum ya, çok mutluyum ve artık sana hiç kızgın değilim, onun için gel yeniden dost olalım. Ah sevgilim ne kadar korktuğumu bilemezsin, seni yitireceğimi sandım. Eğer böyle bir şey olsaydı... Sensiz yaşayabileceğimi sanmıyorum." Sarıldı ve Nataşa'nın başını göğsüne bastırdı. "Hiçbir zaman seninle olduğum kadar mutlu olmadım Nataşa. Seninle sonsuza kadar, zamanı hiç düşünmeden kalabilirim.. Aman tanrım!" Başını tutarak fırladı. "Profesör! Onu tamamıyla unuttum! Neredeyse yedi olmuş. Hemen koşmalıyım Nataşa, hoşçakal sevgilim, sonra görüşürüz..!" Kapıdan yıldırım gibi fırladı gitti.

Nataşa yavaş yavaş, derin düşünceler içinde, kart parçalarını topladı ve bir kez daha çöpe attı. Kendini çok yorgun hissediyordu. Şiddetle evine gitme isteği duydu. Zihninde acı bir düşünce şekilleniyordu; yabancıydılar, birbirlerine tamamen yabancı..

IX

O gece Senya otele oldukça geç döndü. Neşeli bir halde Nataşa'nın odasına geldi; kendisiyle aynı akademik alanda çalışan profesörle tartışmalarından ortaya çıkan yeni fikirlerle coşmuştu.

"Bütününüyle mükemmeldi. En sonunda, baskın çıkarak ya da her şeyi basit bir dile çevirmek zorunda kalmadan konuşacağım birini buldum; işte sana gerçek bir entelektüel; her soruya son derece özgün cevaplar bulabilen ve fikirlerini berraklaştırman için seni zorlayan bir adam. Hâlâ çözüm bekleyen çok sayıda sorun olduğunu açıkça görmemi sağladı; çözümlemelerimde çok daha özenli olmalı ve pek çok başka sorunun peşini kovala-

malıyım. Her şeye rağmen görüşme fevkalade doyurucuydu. Böylesi gerçek entelektüel uyarmalara ne kadar açım bilemezsin. Sanırım ancak onunla konuştuktan sonra fikirlerimi sistemli olarak tartışabileceğim ve çalışmalarımda beni cesaretlendirecek entelektüel bir arkadaşla gerçekten ne kadar ihtiyacım olduğunu anladım..."

Birkaç dakika böyle konuştu. Kendinden öylesine çocukça hoşnuttu ki, sözlerinin Nataşa'da yapabileceği kötü çağrışımlar aklına gelmiyordu. Her sözcüğünün Nataşa'ya iğne gibi battığını bir an olsun farketmedi. Şiddetle ihtiyaç duyduğu kendisini "entelektüel uyarlamalarla" destekleyecek "entelektüel arkadaş"ın Nataşa olmadığı çok açıktı. O halde bunca yıldır fikirlerini geliştirmesi için onu yüreklendirdiğini ve çalışmalarına yardım ettiğini düşünmekle büyük bir yanılgıya düşmüştü.

"Sorabilir miyim?" diye araya girdi iğneleyici bir tonla. "Bu profesör, böyle şaşılacak ölçüde bilgece ne söyledi ki kendinden bile kuşkuya düştün?" Hiç bu kadar kışkırtıcı olmamıştı, ne var ki bu Senya'yı pek etkilemedi. Yalnızca, o anda tartışmaları aktaracak durumda olmadığını ama ertesi gün bunu seve seve yapacağını söyledi. Nataşa kaçmasına o kadar kolay izin vermek niyetinde değildi ve cevap almak için olanağandışı bir dirençle üsteleyerek onu dikkatle sorguladı. Senya'nın, bir fikrine profesörün bütünüyle katılmadığını belirtmesi üzerine, sanki yaşamı buna bağılıymış, bütün sıkıntılarının nedeni buymuş gibi bu fikri savunmaya girişti.

Senya onun gerçek duygularını pek anlamadı. Eğer aklından geçenleri okumasına izin verseydi, Nataşa'yı tanıdığı bunca yıldan beri ilk kez kıskandığını anlardı. Anyuta'yı bir kez bile kıskanmayan ve hatta aşk ilişkilerinin en tutkulu aşamasında, Anyuta'nın hamileliği ve lohusalığıyla ilgili korkularını Senya'yla içtenlikle paylaşmış olan Nataşa, evet bu Nataşa şimdi hiç tanımadığı yaşlı bir profesör yüzünden acı, kör bir kıskançlık duygusuyla kıvranıyordu. Nataşa'ya öyle geliyordu ki bu adam, Senya için özellikle çok gerekli olduğuna inandığı alanlarda kendisini gereksiz kılarak, kolayca yerini almıştı.

Senya profesörün öne sürdüğü hususları, bunlar Nataşa'yı gerçekten hiç ilgilendirmeyen şeylermiş ve sırf Nataşa'nın boş merakını gidermeye çalışıyormuş gibi özensiz ve sıkkın bir tavırla özetlemeye devam etti. Bu arada Nataşa profesörün her mantıksızlığının ve çıkarsamalarındaki tutarsızlığın üzerine atlamaktan ve bunları giderek artan bir coşkuyla Senya'ya göstermekten hıncırca tat alıyordu. Ama Senya gerilemiyordu: "Eğer onun öne sürdüğü savları özümseyeydin söylediklerimi biraz daha net anlayabilir ve sorunun bundan daha karmaşık olduğunu kavrayabilirdin" diye karşı çıktı Nataşa'nın özellikle çileden çıkartıcı bulduğu havalı bir tavırla. Esneyerek üstüne bir de tüydikti. "Artık yorulduğum, yatma zamanı geldi. İyi uykular Nataşa."

"Ama şimdi yatamazsın; yani demek istiyorum ki biraz daha konuşacağımızı düşünmüştüm, bütün gün seni görmedim..."

"Konuşmak mı? Ama hayatım vakit gece yarısını geçti, farkında değil misin? Yoo, yarına kadar bekle, o zaman birlikte uzun uzun, güzelce konuşuruz. Son günlerde oldukça geç yatıyordum ve yarın da derhal çalışmaya başlamalıyım çünkü profesörle birlikte kütüphaneyi ziyaret etmeye karar verdik. Gerçekten biraz dinlenmeliyim."

"Evet. Biraz dinlenmeliyiz, değil mi?" Senya'nın her zaman ki gibi kendi ihtiyaçlarını önemseyip onunkilere aldırmmaması, o anda Nataşa'ya dayanılmaz geldi. Ancak yıllardır evli olan iki insanın öpüşebileceği tarzda baştan savma öpüştüler. Senya odadan çıkmak üzereyken kapıda durup "G'ville'e gelme fikrimin çok iyi olduğunu düşünüyorum Nataşa, çok hoş bir gün geçirdim. İyi uyu olur mu hayatım, sabaha görüşürüz" dedi. Dostça selam verdi ve kapıyı çekip gitti.

Nataşa kapının sürgüsünü hızla kapattı ve yatağa yığıldı.

Bütün bir günü tek başına geçirmiş ve saatler süren bu yalnızlık bir gece önceki sıkıntı ve kuşklarını güçlendirmişti. Şimdiyse, onunla doğru dürüst konuşmadan yatmaya gitmiş ve gitmeden önce tek söylediği ne mükemmel bir gün geçirdiği olmuştu! Bu ne kadar aşağılayıcı bir tutumdur; dostu ve sevgilisi,

iş arkadaşı ve mücadele yoldaşı! Şimdiye dek Nataşa'ya böyle-
sine açıkça kötü davranmamıştı. Onu hiç affetmeyecekti.

O eski günleri, Senya'nın ona değer verdiği, fikirlerini dinle-
diği ve bunu bilmenin kendisine sağladığı güveni düşündü. İşin-
de karşılaştığı tüm engellerin ve düşmanca eleştirilerin üstesin-
den gelme ve politik çalışmalarına sıkıca sarılma gücünü veren
Senya olmuştu. Nataşa'ya güvenir, bilgisine ve fikirlerine değer
verirdi, o da başka bir şeye aldırılmazdı. Fakat onu ya sırf kadını
ve malı olduğu için, ciddiye alıyor gibi görünerek aldatmışsa.
Titredi. Eğer ona ikiyüzlü dese Senya ne derdi acaba, belki de
tıpkı bu günkü gibi duygusallıktan uzak bir tutumla, aşağılaya-
rak yanıt verirdi. Öfkeden çok nefrete yakın yeni ve vahşice bir
duyguya kapıldı.

"Derhal gidip ona her şeyi, hakkında tüm düşüncelerimi söy-
leyeceğim. Yarın da doğru evime, arkadaşlarıma yanına döne-
ceğim. Hayat mı bu? Sürekli öfke ve huzursuzluk, bıktım artık!
Ve üstelik artık onu sevmiyorum bile; ondan nefret ediyorum..."
Kapıya doğru atıldı. Ancak kolu çevirdiği anda kendini, aptalca
onun anlayışını ve duygudaşlığını sağlamak için uğraşıp duygu-
larını açıklamaya çalışırken gözünün önüne getirdi ve duraksadı.
Çaresiz bir öfkeyle yatağın üzerine çöktü.

Şimdi hiçbir sözcüğün yıkamayacağı bir duvar vardı arala-
rında. Gerçekten de birbirleriyle iletişim kurmaya çabaladıkça
daha da aşılmaz oluyordu ve Nataşa biliyordu ki, denetimsiz bir
öfkeyle birbirlerine söyleyecekleri her söz, onları şimdiden ayı-
ran bu sessizliği daha da derinleştirip kalıcılaştıracaktı. Kendini
mutsuz ve aşağılanmış hissetmesine yol açtığını Senya'ya anla-
tabileceğini düşünmekle yanılıyordu. Kimin umurundaydı? Ger-
çekte onu dinlemiyordu bile. Ağzını kapayıp öfkesini içine gö-
mebilirdi. Boş ver, tartışmadan ya da duygusal sahneler
yaratmadan sadece gitmesi gerektiğini bildirecek yerde niye
açıklama yapacaktı ki? Ona, acele bir işi olduğunu, gitmekten
başka çaresi olmadığını söyleyebilirdi. Bırak o da profesörüyle
kalsın! Kendini çok yalnız hissedecekti ama sürekli olarak inci-
tilip aşağılanmaktan çok daha iyiydi.

Soyunmaya başladı. Öfkeyle iç çamaşırlarının askılarını çekti, şimdi tek istediği uzanmak, uyumak ve hiçbir şey düşünmemekti. Bitkindi. Ne var ki, askıların onu bozguna uğratmak için bilinçsiz, kötücül bir amacı var gibiydi, çünkü Nataşa açmaya çalıştıkça daha sıkı düğümleniyorlardı. "Allah kahretsin" diye bağırdı. Bütün çektiklerinden sonra bir de bu basit nesnelerce alaya alınmak dayanılmazdı. "Ben de sizi sökerim o zaman!"

Elbiselerini fırlatıp attı, onları yerde karışık bir yığın halinde bırakarak, çabuk çabuk uzun saçlarını taradı, iki örgü yaparak beyaz kurdelelerle bağladı. Sabahlığını giymiş, yatmaya hazırlanırken içinde yeniden bir keder dalgası yükseldi. Senya, saçları örgülü halini hep severdi ve bu sabahlık pek çok sevgi dolu anıyı taşıyordu; bütün elbiselerinden daha güzel olduğunu söylediler ve Nataşa'yı kucaklarken de sabahlığın o yumuşak kıvrımlarıyla çevrili olmasını severdi. Senya onu bu sabahlık içinde görmemişken nasıl ayrılabilir ve bu kadar öfke duyarken Senya'yı nasıl terkedebilirdi? Küçük odasında dalgın dalgın dolanarak eşyalarını topladı.

O sadece bir kaç adım ötedeyken kendisinin böyle altüst bir halde odasında durması çok saçmaydı. Gidip onu görmesi, hoşnutsuzluğunu ona anlatması ve sonra onu kucaklayarak o gün duygularını öyle kötü bir biçimde incittiği için bağışladığını göstermesi en doğal şey olmaz mıydı? Ve niye bu kadar kızdığını anlamazsa, o zaman öfkelenmeden, en azından açıklamaya çalışmalıydı. Evet, anlaması ve söylediklerini dinlemesi için uğraşacaktı. Eğer derhal onunla tartışıp bir sonuca varmazsa o gece hiç uyumayacaktı. Zaten en önemli duygularını birbirlerinden gizlerlerse sevgilerinin ne değeri kalırdı? Onunla konuşmazsa, yüreğini kemiren bu öfke ve nefret canavarını nasıl yok edebilirdi?

Sabahlığının geniş kıvrımlarını toplayarak kapıyı araladı, etrafta kimsenin olmadığından emin olmak için gizlice koridora bir göz attı ve hızla dışarıya çıktı. Ayakları, kırmızı halının uzun tüylerine gömüldü. Koridor bitmeyecekmiş gibi görün-

yordu. 64, 66, 68, evet 68, odası buydu, kapının önünde duranlar da onun botlarıydı. Bir an durakladı. Ya uyuyorsa? Ne de olsa birbirlerine iyi geceler dileyeli bir saat olmuştu. Ama bunlardan daha güçlü duygular -onu yeniden görme ve sevgili başını okşama arzusu, yüreğindeki buzdan öfkeyi eritme ve o günkü güvensizlik duygusundan kurtulma isteği- onu en sonunda kapının kolunu çevirmeye zorladı. Kapı açılırken gıcırdadı, koridordan gelen ışık yüzüne vurdu ve Senya sıçrayarak kalktı: "Kim var orada? Ne oluyor?" Gözüksüz onu hemen tanıyamazdı.

"Benim hayatım. Nataşa." Kapıyı yavaşça kapadı ve yatağın yanına, yere diz çöktü.

"Oo, Nataşa, böyle gelişin pek hoş!" bu karşılamada memnuniyetten öte bir şeyler vardı ve bu da Nataşa'yı en duyarlı noktasından vurdu.

"Geldim çünkü kendimi çok kötü hissediyordum Senya, çok kötü, öfkeli ve yalnız..."

"Ah, buna üzüldüm, ama bunun cesaretini kırmasına izin verme. Yalnız uyumaktan korktun değil mi? Korkma! Biliyorsun ben hep buradayım. Ah, görüyorum ki o hoş sabahlığınla beni baştan çıkarmaya geldin, sen harikulade, büyüleyici bir kadınsın..." Sarılıp onu yanına, yatağa çekmeye çalıştı. Nataşa önce direndi, sonra öpüşlerine gönülsüzce yanıt verdi, ancak sonunda yüzünü ondan kaçırmayı başardı. "Birazcık bekle Senya, lütfen, şimdi değil. Şu anda aklımda başka şeyler var, seni bunun için görmeye geldim. Bir süre sadece kollarının arasında yatmak ve ısınmak, sonra da biraz konuşmak istiyorum."

"Bütün istediğin bu ha? Bilemiyorum, bazen siz kadınlar beni şaşırtıyorsunuz, mazaretleriniz ve gerekçelerinizle gerçekten çok şaşırtıyorsunuz. Şimdi bunu, sonra tamamen farklı bir şeyi istersiniz... Hayatınız boyunca günah sayılan bir düşünce-niz hiç olmamış, her zaman sizi buna erkekler itmiş gibi masum görünmeyi seviyorsunuz değil mi? Ne var ki gerçekte odama gelip beni uyandıran sensin. Şimdi kendine bir bak; bir an sarılıp öpüyorsun, sonra ellerimi çekmemi söylüyorsun... Ama şimdi ne oldu Nataşa, hayatım? Seni incittim mi? Sadece şaka

ediyordum! Geldiğine sevindim, içtenlikle söylüyorum. Oh, sevgilim, benim tatlı Nataşa'm. Şu haline bir bak, buraya ısınmaya geldin ve yerde oturuyorsun; ayakların buz gibi olmuştur Gel bana sevgilim."

Nataşa'nın yere atılmış sabahlığı, koyu renkli otel halısı üzerinde beyaz beyaz parladı.

Senya; "Eh, şimdi söylenecek daha fazla bir şey olduğunu sanmıyorum. Uyumak istiyorum" diyerek sözünü kesti bir süre sonra. Ona göre amaç gerçekleşmişti ve Nataşa'nın sorunlarıyla ilgili bazı ruhsal açmazlarını ısrarla anlatma çabalarına aldırmayacak kadar rahat ve doygundu. "Bak bütün bunları yarın bir ara halledebiliriz sanırım; sabah kütüphaneye gitmek zorunda olduğumu unuttun galiba. Kafam dinlenmiş olmazsa çalışmam." Vay! Nataşa'yı açıkça paylıyordu! Yüzünü duvara doğru dönüp battaniyeye sıkıca sarınırken Nataşa sırt üstü yatıp ellerini başının altına kenetledi ve düşüncelere daldı. Sonunda, - Senya'nın seviştikten sonra değişen bu ani yıkıcı tutumuna dayanmayı kolaylaştırmıyorsa da- böyle zamanlarda onu saran acıyı anlamaya başlıyordu. Her sevişmeden sonra tamamen farklı bir insan oluyordu; uzak, sevgisiz. Oysa Nataşa için bunun tam tersi geçerliydi. Tutku ve mutlulukla dolu bir sevişme onu yumuşak bir duygu seliyle ikisinin tek bir beden olduğu düşüncesine sürüklerdi.

Şimdi, umutsuzca onun başına bakıyordu. Kendini son derece ezik ve kederli hissetmesine karşın, bu sevgili aşına baş ona ne kadar da hoş görünüyordu. Yavaşça onu öptü ve büyük bir dikkatle yataktan çıktı. Eğilerek "İyi uykular Senecka, kendi yataklarımızda daha iyi uyuruz sanırım. Gitmeden önce beni öpecek misin?" dedi fısıldayarak. Yarı uykulu "Ne var Nataşa?" diye mırıldandı Senya. "Bir gecede bu kadar öpüşmek yeter, sen ne doymak bilmez kadınsın! Yoksa hasta mısın?"

Nataşa dehşetle irkildi. Bu sözler yüzüne vurulan bir tokat gibiydi. Duygularını nasıl böyle korkunç bir şekilde yanlış yorumlayabilir, biraz sıcaklık ve şefkat için duyduğu doyurulma-

mış arzusunu anlamakta böylesine yetersiz kalabilirdi! Soğuk ve kasvetli bir özlemle başbaşa odaya girdiğinden daha aldatılmış, daha uyuşmuş olarak burayı terkedecekti.

Yavaş yavaş, düşünceli bir halde sabahlığını giydi. Bir kez daha o korkunç kırmızı halılı sonu gelmez koridora çıktı. Bir köşede, başında gece bekçisinin uyukladığı küçük bir masa vardı. Geçerken görevli uyandı ve yüzüzce onu süzdü. Alçak sesle bir şeyler homurdandı. Nataşa ne dediğini duymadı ancak uygunsuz sözler olduğu kesindi. Omuzlarını kısıtı ve odasına doğru yürüdü.

X

Nataşa'nın G'ville'de kalışı, hızla bir gönüllü hapisliğe dönüşüyordu. İlişkilerinin yeni başladığı günlerde, Senya'nın dönüşünü, saklandığı yerde bir tutsak gibi beklemeyi çok heyecanlı bulurdu. Senya'ya "Paşam" der, kendini de "haremden bir odalık" olarak nitelerdi. Bu oyunun özel çekiciliği, çılgınca bir koşuşturmacadan başka bir şey olmayan günlük yaşantısından tam bir kopuş olmasıydı. Senya'yla tanıştıktan sonra politika dünyasına ve insanlara görünmez oldu. Kimliğini gizleyerek onunla buluşmaya gittiğinde de adından ve kimliğinden vaz geçmek hoşuna gitti. Onun sık sık, kısa bir süreyle ortadan kaybolma alışkanlığına karşı genellikle çok anlayışlı davranan partili arkadaşları için de fazlaca kaygılanmasına gerek yoktu. Bazıları onun ailevi yükümlülüklerini yerine getirmeye çalıştığını, bazıları da parti çalışmalarını başka bir yerde yürütmek üzere çağrıldığını düşündü. Şimdiye kadar günlük yaşamdan kaçışlar hep hoş birer dinlenme olmuştu.

Ne var ki, bu kez G'ville'de "harem odalığı" rolünü sinir bozucu ve sıkıcı buldu. Tanıdığı birisine rastlama korkusundan sokakta yürüyemiyordu. Senya gelip de onu bulamaz geri gider kaygısıyla otelin yemek salonunda bir saat bile oturamıyordu.

Bomboş ve sıkıcı saatler bir türlü geçmek bilmiyordu. Günler amaçsız geçip gidiyor ve o beklemekten başka bir şey yapmıyordu.

Öte yandan Senya bir anını bile boşa harcamamaya çalışıyordu. Tümünü işine, ama bundan daha büyük bir saplantıyla - ya da Nataşa'ya öyle geliyordu- profesöre dalmıştı. Onun geniş ve konuksever ailesiyle giderek daha fazla zaman geçiriyordu. Nataşa'yla birlikte sabah kahvesini içerken bile gecikeceği endişesiyle sürekli olarak saatine bakıyordu. Hep profesörün evinde yemek yiyordu ve çoğu akşam da zamanını orada geçiriyordu. Öyle ki, bir süre sonra Nataşa'ya ancak, yazılacak önemli mektupları veya toplanacak materyali olduğu gibi bahanelerle otele uğradığı o kısacık zamanları ayırabilir oldu. Bu buluşmalarda Senya olağanüstü neşeli olurdu; kanepeye uzanır, çalışmaları ve profesörle ilgili önemsiz birkaç hikaye anlatarak gevezelik ederdi.

Bir seferinde lütfedip Nataşa'nın çay yapmasına izin verdi ve o da Gervais peyniri ve reçelle ikisi için bir şölen hazırlamayı başardı. Çayı hazırlamak için koşuştururken bir yandan da dikkatle onu dinliyor, anlattıklarının bir kelimesini bile kaçırmamaya çalışıyordu. Senya'nın böyle mutlu görünmesi ve işlerinin yolunda gitmesi doğal olarak onu sevindiriyordu. Yine de şeytan dürtüyordu. Son zamanlarda Senya ona çalışmalarından çok az söz ediyor, Nataşa artık buna aldırmasa da, profesörle ilgili daha az şey anlatıyordu. "Şu yaşlı arşiv faresi"ne karşı antipatisi iyice derinleşmişti, çok şey bildiği için Senya'nın onu çok zeki olarak kabul etmesini hiç anlayamıyordu. Senya nasıl bu kadar saf olabilirdi?

"Seni anlayamıyorum Senya" diye patladı çay koyarken. "Tam bir çocuk gibi aklından geçen her şeyi profesöre söylüyorsun, üzerinde çalıştığın ve henüz bütünüyle gözden geçirmediğin fikirlerini açıklıyorsun. Bir de bakacaksın ki, profesör bunları almış, bütün o akademik bilgi birikimiyle genişletmiş, kendi fikirleri olarak sunuyor. Bu arada sen hâlâ ter döküp kitabını bitirmeye çalışıyor olacaksın." Sözlerinin hedefe ulaştığını

dan ve onu yaraladığından -istediği buydu- iyice emin olmak için çok sakın konuştu.

"Aman Nataşa ne saçma şeyler söylüyorsun. Doğrusu bazen bana Anyuta'yı hatırlatıyorsun. Sen şimdiye kadar aynı dalda bilimsel çalışma yapan meslektaş ve arkadaşların birbirlerinden fikir çaldığını duydun mu?

"Elbette duydum! Böyle şeyler olmaz deme sakın, sana sayısız örnek gösterebilirim. Böyle bir şey yapmadıklarını sanıyorsan aptallık ve saflık edersin."

Senya karşı çıkmaya devam etti, ama Nataşa bir şüphe kıvılcımını yakmayı başardığını biliyordu ve bu da ona küçük, kötücül bir doyum sağladı. Ancak, Senya gittikten sonra birden ne kadar çirkin bir şey yaptığını anladı ve kendinden ürktü. Profesörü Senya'nın gözünde lekelemek isteğinin kökeninde ne olduğunu düşündü. Kıskançlıktan başka ne olabilirdi! Anyuta'nın neler hissettiğini ve öyle isterik davranmasına yol açanın ne olduğunu şimdi biraz anlamaya başlıyordu. Kendinden iğrendi. Hatasını tamir etmek istiyordu ama söylenenlerin hiç söylenmemiş sayılmayacağını bütün iğrençliğiyle açıkça gördü. "Tanrım ne kadar alçağım, verebileceğim zararın sınırı yok..." Ve o günden sonra Senya'nın, profesör ve ailesine ilişkin sonu gelmez şifirsel övgülerini, bunlara önem verdiğini özellikle belirterek cevapladı. Böylece profesörün değerli özellikleri hakkında yeterince şevkli konuşursa, ektiği güvensizlik tohumunu söküp atabileceğini umuyordu.

Yine de kızgınlığı hâlâ çok canlıydı. Her sabah Senya'nın bütün bir günü kendisine ayıracağı umuduyla kalkıyordu -eh, belki bütün bir gün değil ama birlikte olabilecekleri ve duygularından söz edebilecekleri birkaç sakın saat-. Ne var ki günler birbirini kovaladıkça, bu zamanın hiç bulunamayacağı açıkça görüldü. Gündüzleri, buluştukları kısa anlarda kucaklaşıp, öpüşür, çay içerken çok güler ve şakalaşırlar; gece olunca da tutkuyla sevişirler ama nedense konuşmaya hiç zaman bulamazlardı. Nataşa bitirip vermesi gereken bir kitapçık üzerinde biraz çalışmak için uğraştı ama, tasarımı öylesine göz korkutucu

buldu ki hiçbir ilerleme sağlayamadı. Gün boyu birkaç düşüncüyü bir araya getirebiliyor, ancak ertesi gün yazdıklarını gözden geçirdiğinde doyurucu bulmuyordu. Üslubu gösterişli ve tümüyle şevksiz görünüyordu. Senya'nın bir kez bile çalışmasının nasıl gittiğini sormamasına da şaşmış ve incinmişti.

Zaman öldürüyorlardı. Değerli zaman parmaklarının arasından kayıp gidiyor, saçma, boş şeyler için harcanıyordu.

XI

Bir gün otele, dolambaçlı bir yolla gönderilen koca bir deste mektup geldi. Parti işleriyle ilgili olan mektuplar "hasta düşen" iki yoldaşlarına ait sarsıcı bilgiler içeriyordu (parti şifresine göre bu yoldaşlar tutuklandı demektir). "Hastalık"larının uzayabileceklerinden ve onlarla ilişkisi olan herkes için ciddi sonuçlar doğurabileceğinden korkuluyordu. Nataşa çok üzüldü, özellikle de bu bunalım sırasında G'ville'de bu kadar oyalandığı için üzüldü. Burada ne işi vardı? Onun için mi, kendisi için mi hâlâ buradaydı? Bilmiyordu ve aldırmıyordu da. Senya'yı, yüreğinde böyle bir soğukluk varken terkedemeyeceğini, kızgınlığının en azından birazını dışa vurmaktan gitmesinin bir yararının olmayacağını biliyordu. Sonradan acı çekirdi. Hayır, onunla kesinlikle konuşmalıydı. Hissettiklerini tanımlayacak kelimeleri bulmaya çalışacaktı bugün. Sorun şuydu ki, tanımlanacak bir şey var mıydı, gerçekten bilmiyordu. Ancak ortadaki engeli yıkmaya kararlıydı. Böylece aralarında hâlâ dostluk ve anlayış olduğunu bilmenin rahatlığıyla ayrılabilirdi. Artan bir sabırsızlıkla Senya'nın dönmesini bekledi.

Aksi gibi o gün de Senya çok geç döndü. Geceyarısından sonra, profesörün evinde, özellikle onun onuruna verilen büyük bir akşam yemeğinden döndüğünde çok sarhoş ve neşeliydi. "Ah, patlayıncaya kadar yedirip içirdiler bizi" dedi Nataşa'nın öfkeli bakışlarının farkına varmaksızın, "ve korkarım fazla ka-

çırdım. Aldırma geçer. Senden ne haber sevgilim? Sıkıldın mı?" Burnunu Nataşa'nın yanağına sürttü, kulağını öptü.

"Lütfen Senya, şimdi değil." Kollarından sıyrıldı. "Sana bu sabah aldığım bazı mektuplardan söz etmek istiyorum. Katerina Petrovna ve Nikanor tutuklanmışlar."

"İnanmıyorum, ah tanrım ne kötü!"

"İkisi için de çok üzüldüm. Ne korkunç bir durum, ne felaket..." Ve Nataşa kendini tutamayıp yaşlara boğuldu. Gerçekte, arkadaşlarından çok kendisi için ağlıyordu ama bu ayrım gide-rek bulanıklaşmaya başladı, çünkü duyguları karmakarışıktı. Yaşam sıkıntılı bir yükü; gelecek ise aşağılamalar ve yıkımlar-dan başka bir şey vaatetmiyordu. Arkadaşlarıyla birlikte üzerin-de Partiyi inşa ettikleri o cesur yeni akımın amacına ne olmuş-tu? Yeri kesinlikle onların yanıken, yoldaşlarını neden terketmişti?

"Hadi Nataşa, kes ağlamayı hayatım. Böyle bir şeyin seni bunca üzmesine izin veremezsin." Konuşması, kadınların göz-yaşlarından bıkmış gibi bezgin ve sitem doluydu. "Hiç belli olmaz, hâlâ yapabileceğimiz bazı şeyler vardır."

"Ne örneğin? Her neyse, zaten bunun için ağlamıyorum. Üzüntü ve acı dolu şu harcanmış yaşamımız için ağlıyorum."

"Evet ama benim kadar sen de biliyorsun ki politik çalış-ma-da bu tür riskler hep vardır. Bak ben Volga'da yeraltında çalış-ma yaparken..." Nataşa'nın, Parti çalışmasının zorluklarına ağ-ladığını sandığından ilgisini başka yöne çekmenin en iyi yolunun kendi devrimci geçmişinde karşılaştığı bazı tehlikeleri saymak olduğunu düşünmüştü. Ne var ki, Nataşa bütün bu tu-tuklanma, sürgün ve kaçma öykülerini önceden de duymuştu ve yarım kulakla dinliyordu.

"... Yani demek istiyorum ki, bizler her zaman bu tür riskler-le karşılaştık ve bu sıkıntıların üstesinden gelmek zorunda kal-dık" diye bağladı sözünü. "Ve bak bana, hâlâ yaşıyorum değil mi? Üstelik çok güzel bir kadına çılgınca aşık olma yeteneğimi bile yitirmedim, ha Nataşa? Nataşa beni dinliyor musun?"

"Evet, evet, dinliyorum Senya. Aklımda başka şeyler var da. Sana söylemek istediğim bir şey var. Yarın gitmeye karar verdim. Burada hiçbir şey yapmadan oturamam daha fazla..."

"Ama bu şimdiye kadar duyduğum en saçma şey! Aksine tam da geri dönmemen gereken bir zaman bu. Kesinlikle ters bir şey yapıp başını belaya sokarsın sen. Dönmemen için elimden geleni yapacağım. Lütfen Nataşa, makul ol, gitmezden önce bırak da biraz ortalık durulsun. Sana ihtiyaçları yok, en azından şu anda. İşleri sensiz de yoluna koyabilirler."

Nataşa buna heyecanla karşı çıktı ve şiddetle tartışmaya başladılar. Senya'nın politik çalışmalarının değerini kabul etmesi onun için her şeyden daha önemliydi. Şimdi tam onu terketmek üzereyken bu özellikle önemliydi. Senya ise inatla onun ne kadar çocukça ve saçma davrandığını tekrarlayıp duruyordu. "Sanki sen buradayken işini yapacak başka birisini bulamazlar! İnan bana o işi herkes yapabilir; en az senin kadar veya senden daha iyi!"

Nataşa'yı dinlemeyecekti. Arkadaşlarının dönmesi için üstelmelerini sözcüğü sözcüğüne aktardı ama Senya bunları dikkate bile almadı.

"Evet, kim yazmış bunu? Maria Mikhailovna mı? Bilmem gerekirdi! Sürekli bir şeylerden şikayet eden isterik bir kadın o. Eğer yazan Dontsov olsaydı duygularını anlardım, çünkü o işini bilir, o zaman bir anlamı olabilirdi, ama Maria Mikhailovna, onun fikri kimin umurunda? Senin yerinde olsam onun söylediği hiçbir şeye aldırılmazdım."

Nataşa bu incitici sözlere karşı kendini savunmasız hissetti. Dönmesi için üsteleyenin Dontsov (şu topal adam) olmamasına üzüldüğünü itiraf etmeliydi. Bu arkadaşlarının gerçekten ona gereksinim duyup, değer verdiklerini kuşkuya yer bırakmaksızın kanıtlayacaktı ve o zaman ah, o zaman Nataşa hiçbir şey düşünmeden onlara koşabilecekti. Pekala, dönmesi için yalvaranlar arasında Dontsov'un olmamasına canı sıkılmıştı, bunu kabul ediyordu, ancak neden Senya biraz daha anlayışlı olamıyor ve bunları sürekli yüzüne vuruyordu? Neden onu dinlemiyor ya da

neler düşündüğünü anlamıyordu? Onu gerçekten incitmek mi istiyordu...?

Soğuk bir sesle iyi geceler diledi. Bunun farkedip bir tepki göstermesini bekliyordu ama Senya'nın bu soğukluğa karşı ilgisiz olduğu çok açıktı. Nataşa'yı bir başınalığının o derin ve çok bildik korkusuyla -aslında ifade edemediği, cevaplayamadığı sorunların korkusuyla- başbaşa bırakarak odasına yatmaya gitti. Ne olursa olsun bu korkunç sessizliği kırmak ve tartışarak bir sonuca varmak zorundaydılar. Ya Nataşa'nın neden söz ettiğini anlayacak ya da bu, ilişkilerinin sonu olacaktı. Yine de her şey insanın ruhunu öldüren bu sessizlikten daha iyiydi. Kapıyı açıp dışarıya fırladı. "Bereket ki sadece yarına kadar buradayım; bitmek bilmez, amaçsız bir gün daha geçirmeye dayanamam" diye düşündü.

Senya'nın odasına geldiğinde durakladı, kulağını anahtar deliğine dayayıp içeriyi dinledi. Bir şey duymadı. Uyumuş olmalıydı. Başını yastığa koyar koymaz uyurdu hep. Kapı kolunu biraz çevirdi, sonra bıraktı. Birden kapıyı açtığı anda Senya'nın yüzündeki uykulu ifadeyi ve söyleyeceklerini düşünerek utançla kızardı: "Oo, yine geldin demek! Ne yapacağım seninle böyle? Yorgunum, bunu anlamıyor musun? Eğer kafam dinç olmazsa yarın ne yaparım...?"

"Yo, yo," diye fısıldadı, "Bunlara yeniden dayanamam" Koridor boyunca geri, odasına koştu. Gece görevlisi afallamış ve etkilenmişti. Belli ki bayan fikir değiştirmişti. Nataşa yanından geçerken "Kavga ettiler sanırım," diye söylendi sırtarak.

XII

Senya sabahleyin erkenden otelden ayrıldı ve onu görmek için bir kez bile uğramadı. Daha önce hiç böyle bir şey yapmamıştı. Akşama doğru Nataşa telaşlanmaya başladı. Kaç kez ka-

pıyı açıp, boş, yarı aydınlık koridoru gözetleyip dinlediğini hatırlamıyordu. Bir ara sessizlik birisinin boğazını temizlemesiyle bozuldu; bir erkeğin ayak sesleri koridora yöneldi ve Nataşa'nın yüreği hopladı. Ama o değildi.

Saat sabahın üçü olduğunda kaygıdan çıldırmış gibiydi. Senya'nın başına bir kaza geldiğinden emindi. Daha önce hiç böylesine geç kalmamıştı. Aslında geri dönmüş ve ona uğramadan doğru odasına gitmiş olabileceğini umuyor, tekrar tekrar odasına bakıyor boş olduğunu görüp geri dönüyordu. Gece görevlisi her zamankinden daha büyük bir ilgiyle onu süzüp, yılışık yılışık sırtıyordu. Ancak bunlar Senya için duyduğu kaygıyla kıyaslanamayacak kadar önemsiz sıkıntılardı.

En azından bir telefon edip neler olduğunu söyleyebilirdi. Büyük bir olasılıkla profesörle konuşurken zamanı unutmuş ve geceyi orada geçirmeye karar vermişti. Ancak kendisini tamamen unuttuğuna inanamıyordu, bu affedilmez bir şey olurdu. Nataşa'nın ne kadar telaşlanacağını bilmesi gerekirdi. Hiçbir zaman Anyuta'ya böyle bir şey yapmazdı. Saatler geçti, olabilecekler konusundaki kuruntuları büyüdükçe, üzüntüden adeta kendini kaybetti. Dinlenmeye çalıştı, ancak yatağa uzandıktan hemen sonra fırlayıp kapıyı açtı. O aynı iç karartıcı sessizlik sürüyordu. Bu kötü aydınlatılmış, iğrenç kırmızı halılı koridorda tek bir canlı görülmüyordu. Eğer bu korkunç halı olmasaydı onun ayak seslerini daha uzaktayken duyabilecekti.

Birkaç kapı ötede birisi öksürdü, birisi tatlı tatlı horladı ve sadece karşı kulede, dört otuzu vuran saatin bozduğu sessizlik yeniden çöktü, artık uykusuzluğa dayanamıyordu. Bir an önce sabah olsun istiyordu. Şimdi tek umudu Senya'nın geceyi profesörün evinde geçirmeye karar vermiş olmasıydı. Sabahleyin onun utangaç bir yüzle gelip yaramaz bir çocuk gibi bir sürü saçma özür sıraladığını gözünde canlandırabiliyordu. "Ama nasıl telefon edebilirdim ki?" diyecekti. "Profesör her şeyi anlayabilirdi." Kendinden utanarak orada duracak ve Nataşa'nın onu azarlamasını bekleyecekti. Fakat Nataşa sadece her zamanki yumuşak tavrıyla ona gülümseyecek ve alnından öpmek için

karışık perçemini geriye itecekti. "Bana bir şey açıklamak zorunda değilsin Senya. Anlıyorum," diyecek, o da rahat bir nefes alacaktı. "Bana karşı çok iyisin Nataşa..." Sonra ikisi de derhal yeniden neşelenecek ve tüm korkuları Nataşa'ya saçma görünecekti...

"Sadece çok sinirliyim." Şimdi de içini rahatlatmaya çalışıyordu. "Kötü bir şey olduğunu düşünmek için ortada hiçbir neden yok. Ve beklerken biraz uyuyabilirim. Kapıyı kilitlemeyeceğim." Böylece kendini bir süre yatmaya zorladı, hatta biraz kestirmeyi bile başardı. Kestirirken bile kulağı sürekli onun ayak seslerindeydi. Dışarıda hafif bir tıkırtı oldu; kalbi deli gibi atarak bir anda yataktan fırladı. Fakat hayır yan odadaki çiftin tıkırtısıydı. Birilerinin hol görevlisiyle bir kaç kelime konuştuğunu duydu. Ve işte yeniden uyanıktı...

Az sonra saat 9'u vurdu. Donuk, gri bir sabah ışığı perdelerden içeriye süzüldü. Yatakta daha fazla kalmaya dayanamayıp kalktı ve her sese dikkat kesilerek, özellikle yavaş yavaş giyin-di. Bir kez daha kapıyı açıp koridora baktı ama şimdi ışıklar da söndürüldüğünden iyice ıssız görünüyordu. Saçmaladığını bilmesine rağmen defalarca dışarıyı gözetledi. Her an, başında o yıpranmış, yumuşak kasketiyle koridorun köşesinden çıkıverecek diye umuyordu hep. Bu gece Senya'nın kendisi için ne kadar değerli ve gerekli olduğunu kesinlikle anlamıştı.

Bütün sızlanmalarından ötürü kendini suçladı ve onun hakkındaki kötü düşüncelerinden ve zaman zaman Senya'nın duygularını incitmiş olmaktan pişmanlık duydu. Şimdi sadece onun geri dönmesini istiyordu. Böylece güvende ve iyi olduğundan emin olacaktı.

Elbette! Nataşa yattıktan sonra dönmüş olabilirdi! Bu hoş düşünce aklına geldiği anda, saçları çözölmüş, elinde fırçayla koridora koştu. Nataşa hızla geçerken birkaç kişi kenara çekilmek zorunda kaldı. Yerleri yıkayan kadına çarptı ve sular halıya saçıldı. Durup uzun uzun özür diledi. Kadın homurdanıp kovasını kenara çekti.

Senya'nın odası boştu, yatak bozulmamıştı. Onu beklemek

için şaşkın bir halde yatağa çöktü çünkü burada, onun eşyalarıyla çevrilmiş otururken kendini ona daha yakın hissediyordu; şu eski pantolon, sonra şu yelek...

Olan biteni şimdi anlamaya başlıyordu: beklenmedik bir biçimde Anyuta G'ville'e gelmiş ve Senya ikisinin kazara karşılaşacağı korkusuyla deliye dönmüştü. Eğer böyleyse Nataşa derhal kasabadan ayrılmalıydı. Yine de Senya'yı rahatlatmak veya en azından gideceğini bildirmek istiyordu, böylece Anyuta'yı otele getirmesinde bir sakınca kalmazdı. Profesöre telefon edebileceği aklına geldi, sonra Anyuta'nın da orada olabileceğini düşündü. Zaten telefon etmesi kesinlikle yasaklanmıştı. Fakat Senya şu anda Anyuta'yla birlikte otele geliyorsa ne olacaktı? Bu düşünce onu harekete geçirdi. Yataktan fırladı, hızla, kendi varlığının herhangi bir kanıtı var mı diye odayı dikkatle inceledi. Odasına gitmeden önce kapıdan başını uzatıp koridorun boş olduğundan emin oldu.

Saat onu vurdu. Sonra on biri, on ikiyi ve biri... Nataşa artık beklemekten de dinlemekten de vazgeçmiş Senya'yı bir daha görme umudunu da yitirmişti. Tutuklanmış olabilirdi. Başına bir kaza da gelmiş olabilirdi (ileri derecede miyoptu). Bir arabanın altında kalıp ağır yaralanması mümkündü. Ölmüş olabilirdi. Tabii hayatta ve iyi de olabilirdi; ama öyle olasıydı kesinlikle kısa bir mesaj iletip Nataşa'yı rahatlatmanın bir yolunu bulurdu. Bu bitmeyen sessizlik Senya'nın başına çok korkunç birşey geldiğini gösteriyordu.

Nataşa gözleri kapalı, bir sandalyeye çöktü, çünkü ışık gözlerini dayanılmayacak kadar rahatsız ediyordu. Gecenin uzun saatleri boyunca gündüzün gelmesini dilemişti. Şimdiyse yeniden karanlık olmasını istiyordu. Karanlıkta en azından ummak mümkündü. Şimdi bütün umudu kaybolmuştu. Belki hastaneydi ve kimse nerde olduğunu bilmiyordu. Belki de ona ihtiyacı vardı. Eğer o gün öğleden sonra üçe kadar gelmezse (bu genellikle Nataşa'yı görmek için otele döndüğü saatti) sonuç ne olursa olsun profesöre telefon edecekti. Bu kararı verdikten sonra rahatladı ve eşyaları toparlayarak odada dolanmaya başla-

dı. O sırada, tam kendi kendini Senya'yı beklememe konusunda ikna etmişken, kapı sertçe vuruldu.

Ani bir korkuyla donarak, "Giriniz" diye seslendi. Genç bir çocuk ona bir mektup uzattı. Hemen kapıp, zarfı açmak için biraz uğraştıktan sonra yırtarak içinden Senya'dan gelen mektubu çıkardı.

"Korkarım çok tatsız ve beklenmedik bir şey geldi başıma. Dün akşam yemekten hemen sonra çok berbat bir mide ağrısına tutuldum. Kendimi öyle kötü hissettim ki yatmak zorunda kaldım. Ateşim çıktı ve doktor çağırdılar. O da apandisitten korktu. O vakte kadar sancı anlatılmaz ölçüdeydi ve iki morfin iğnesi yaptırmam gerekti.

"Bugün allaha şükür çok daha iyiyim. Doktor biraz önce buradaydı ve iyileşeceğimi, ameliyata gerek olmadığını söyledi. Ateşim biraz düştü, ancak hâlâ normalin üstünde. Ağrı sürüyor ama hiç değilse şimdi dayanılabilir. Sadece tam bir huzura ve dinlenmeye ihtiyacım var.

"Umarım benim için fazlaca kaygılanmazsın. Söylemeliyim ki bu rahatsızlık, profesör ve ailesinin evinden daha iyi bir yerde olamazdı. Bütün gece uyumayıp bana baktılar biliyor musun?

"Onlara, otelde eskiden tanıdığım bir Rus ailesiyle karşılaştığımı ve onlardan birkaç kitap seçip bana göndermelerini isteyeceğimi söyledim. Sana yazabilmek için bulduğum bahane bu. O yüzden eline ne geçerse bana gönderebilir misin? Aslında şu anda okuyacak halde olmadığımдан ne olduğu hiç önemli değil. Ancak senden bir şey rica ediyorum: Lütfen, hiçbir şekilde buraya, bana yazma ve telefon etme. Öperim.

Senya".

Zavallı, zavallı Senecka...

Nataşa bu mektubu okurken sakın sakın bekleyen çocuk sa-

bırsırsızlanmaya başlıyordu. "Herhangi bir yanıt olacak mı?" diye sordu. "Yanıt mı? Oh, evet elbette. Götürmeniz için bazı kitapları seçerken biraz oturmaz mısınız?"

Senya'nın odasına koştu. Ona birkaç kitap bulması ancak yazmaması gerektiği dışında bir şey kavrayamayacak kadar uyuşmuş haldeydi. Oysa bir satır bile olsa yazmayı ne kadar çok isterdi. Sadece onu ne kadar sevdiğini ve onun için ne kadar kaygılandığını belirtmek için. Senya'nın kendisi için çok kaygılanmadığını umuyordu. Onun yaşadığını bilmek şimdi her şeyi katlanılabilir kılıyordu. Rahatlamasına rağmen yine de öylesine titriyordu ki, kitapları paketlemek için parmaklarını zorlukla kullanıyordu. Paketin içine küçük bir not! Bu küçücük zevkten yoksun bırakılması onu deli ediyordu. Senya kadar o da bunu yapamayacağını biliyordu; başkaları notu görebilir ve Senya'ya çeşitli can sıkıcı sorular sorabilirlerdi. Kötü bir yalançı olan zavallı sevgili Senya da kesinlikle utancını açığa vururdu. Onu böyle bir duruma düşürmeyi hiç istemezdi. Kitapları çocuğa teslim etti, o da gitti ve Nataşa'yı küçük tek kişilik odasında yeniden yalnız bıraktı.

Sabah kahvesi hâlâ kanapenin yanındaki küçük masada içilmemiş duruyordu. Yüreğine çöreklenen melankoli de -en kötü korku ve pişmanlıkların bileşimi olan bir iç sıkıntısı- tıpkı bu bulanık tortu kadar soğuk ve tatsızdı.

Tehlike henüz geçmemişti. Acıyla kıvranan Senya'yı düşündükçe, doktorun sözleri onun için ancak küçük bir teselliydi. Acı, ateş ve morfin karşısında kendi aptalca sıkıntılarından nasıl yakınabilirdi? Hayır kıyaslandığında kendi acılarını hafif ve önemsiz kılan ve geçmiş birkaç günün üzüntüsünü silen gerçek acı buydu.

XIII

İki uzun ve boş gün geçti. Dudaklarında hep aynı "Senya?"

Neredesin? Ne yapıyorsun?" sorusuyla sarsılarak uyandığı, kaygılı, kasvetli düşünceler ve canlı, ayrıntılı rüyalarla dolu üç gece. Bir gece rüyasında çok açık bir şekilde Senya'nın sesini duydu. Bunun bir tür belirti olabileceği korkusuyla uyandı. Her gün birkaç kez bir mektup, telefon mesajı ya da sadece haberci çocuğun getirdiği bir küçük not bulma umuduyla aşağıya, otel görevlisine koşuyordu. Otel çalışanları arkasından fısıldaşıyor ve kendi aralarında alayla gülümsüyorlardı. Yüzüne karşı ise saygıyla beyefendi dönecek mi yoksa temelli gitti mi diye soruşturuyorlardı.

Elbette dönecek dedi onlara. Beyefendi hastalanmıştı sadece ve iyileşinceye kadar arkadaşlarında kalması daha uygundu. Bütün bunlar son derece rahatsız ediciydi. Onu ilgilendiren tek şey sadece Senya'nın sağlıklıyken neden kendini böyle savunmak zorunda bırakılıyordu. Senya'nın durumunun kötüleştiğinden hiç kuşkusu yoktu artık. Kendisiyle bağlantı kurmak için bir yol bulamayacak kadar hasta olmalıydı. Tek istediği onun yaşadığını bilmektir.

Keyifsiz, uzun saatler akıp gitti ve üçüncü gün kendini tam anlamıyla çaresiz hissetmeye başladı. Birkaç saat geçtiğini sanırken sadece bir dakika geçtiğini anlıyordu. Hiçbir iş yapamıyordu, bir mesaj gelir umuduyla otelden de ayrılamıyordu. O gün akşama doğru daha fazla dayanacak gücünün kalmadığını hissetti. Yapayalnız başka bir uzun gece geçirme olasılığı onu dehşete düşürdü. Sonucu ne olursa olsun görevliyi bulup Senya'nın nasıl olduğunu anlamak için profesöre telefon ettirecekti.

Korkudan titreyerek oda servisini çağırmak üzere zili çaldı. Ya mesajı değiştirilirse ne olacaktı? Veya Anyuta oradaysa? Aklından hızla sayısız korkunç olasılıklar dizisi geçti..

"Ne arzu etmiştiniz hanımefendi?" Görevli çabucak geldi, ancak Nataşa bunun onu ürkütmek ve şaşırtmak için yapıldığını hissetti. O anda kafası tamamıyla boştu ve bundan sonra ne yapması gerektiği konusunda da en ufak bir fikri yoktu. Bu yüzden sadece çay getirmesini istedi. Görevli limon ya da süt ister mi

diye sordu, küçük beyaz peçetesini şöyle bir salladı ve çıkıp gitti. Ağrıyan başı korkunç düşüncelerle dolu, acıyla iç çekip ellerini oğuşturarak keyifsizce odada dolandı. Çay geldi, saat dokuzu çaldı ve Senya'dan bir haber almak için son umudu da kaybıldı. Zili ikinci kez ve daha kararlı çaldı. Ancak bu kez görevli hiç acele etmedi, geldiğinde de ayaklarını sürüyerek canı sıkkın bir halde durdu. Sakin görünmek için Nataşa'nın ne kadar uğraştığından haberi bile yoktu! Kendisi için bir telefon görüşmesi yapabilir mi diye sordu Nataşa. Sormasını istediği soruyu olabildiğince de açık anlattı. "Soranın bir kadın olduğunu söylemenize gerek yok," diye ekledi aceleyle. "Sadece onu merak eden ve haber almak isteyen Rus arkadaşları olduğunu söyleyin."

"Gayet iyi anladım hanımefendi" dedi görevli nazikçe ve elinde talimatları not ettiği kağıtla uzaklaştı.

"Allah vere de bir yanlışlık yapıp telefon etmesini isteyen bir kadın olduğunu söylemese.." Görevlinin dönmesini büyük bir heyecanla beklediği o anda, onun için dünyadaki tek önemli şey buydu sanki. Her şeyin yolunda gitmesi ve Senya'yı üzecek bir şey olmaması için dua etti. Odada dolanmayı bıraktı, kanapenin kenarına ilişti. Kalbi sanki boğazında atıyordu; yutkunmakta zorluk çekiyordu. Bir keman teli gibi gergindi. Şimdi her an kötü bir haber alabilirdi.

Beş dakika, yedi dakika, on dakika ağır ağır geçip gitti; görevlinin geri gelmesi dayanılmaz ölçüde uzun zaman almıştı, niye hâlâ gelmemişti? Öylesine kötü bir mesaj almış olmalıydı ki gelip söylemeye cesaret edemiyordu. Bu fikir onu korkudan bayılacak hale getirdi. Her yanını buz gibi bir titreme sardı. Birden anladı ki, bir saat içinde -ki bu sürede her şeyi öğrenmiş olacaktı- bu eziyetli bekleyişi özlemle arayacaktı. En azından şu anda içinde hâlâ canlı ve sıcak bir umut vardı...

Kapı vuruldu. "Giriniz!" Güçlkle cevap verebildi. Görevli eşikte durdu, Nataşa yalvaran umutsuz gözlerini ona dikti. Fakat o, mesajını vermek için hiç acele etmiyordu; kolundaki peçete istediği gibi durmuyordu ve o anda onu en çok ilgilendi-

ren şey de bunu düzeltmekti. En sonunda konuştu: "Size, beyefendinin Rus arkadaşlarına teşekkür ettiğini bildirmem söylen-di," (küçük bıyığının altından sırtıyordu), "ilgileri için. Bugün kendini çok daha iyi hissediyor. Odasında biraz dolaşmış ve şimdi tam yatmak üzereymiş."

Nataşa hareketsiz ve sessiz oturdu.

"Mesaj bu kadar. Başka bir şey var mıydı hanımefendi?"

Beyaz peçetesini eliyle süpürerek çıktı. Ne tuhaf, eğer görevli umut verici bir haber, ne kadar zayıf olursa olsun bir ışık zerreciği getirirse, sevinçten yaşlara boğulacağını düşünmüştü. Bir yıl önce sadece onun iyi olduğunu bilmek için her şeye katlanabilirdi. Şimdiyse odanın ortasında şok olmuş bir halde kımıldısız duruyordu. Artık hiçbir şeyi anlamıyordu. Kesinlikle artık Senya'yı anlamıyordu. Kızgındı ve şaşkındı, oldukça yeni olan bir burukluk duygusuyla derinden yaralanmıştı. Anyuta'ya en ufak bir acı vermekten çekinen Senya, onun çektiği azaba son vermek için en ufak bir hareket yapmamıştı. Sevgili, nazik Senya, gerçekten de! Nasıl böyle davranabilir ve nasıl hâlâ onu seviyormuş gibi yapabilirdi? Senya yanındaymışcasına, o kendine has gururlu tavırla başını geriye attı. Bu-onur kırıcı davranışını hiç ama hiç unutmayacaktı.

XIV

Nataşa o gece deliksiz uyudu ve dinlenmiş, sıkıntısız, akşamın büyük mutsuzluğunun can çekişen son kalıntılarına aldır-mamaya kararlı olarak uyandı. Zaten üzölmek için fazla bir neden de yoktu. Tehlike geçmişti, Senya hayattaydı ve iyileşme yolundaydı. Bundan sonra bir gün onu tekrar görecek ve o zaman ona açıkça, aşka özen göstermemenin korkunç bir şey olduğunu söyleyecekti. Bir insanın duygularıyla fazlaca oynamanın aşkı öldüreceğini anlatacaktı.

Geldiğinden beri kahvesinden gerçekten tat aldığı ilk sabahı

bu. Kahveyi getiren ve Nataşa'ya çok güzel bir ilkbahar günü olduğunu ve hanımefendinin kesinlikle bir yürüyüşe çıkması gerektiğini söylemek için duran oda hizmetçisine içtenlikle gülümsedi. Eğer kendisi de hanımefendi gibi özgür olsaydı, diye iç çekti kız, sabahdan akşama dek yürürdü.

Nataşa iş mektuplarını okudu ve günlerdir işiyle ilk kez, gereken ciddiyetle ilgilenebildiğini hissetti. Yanıtlamakta bu kadar geciktiği için utanç duydu. Kısa sürede bir deste mektup yazdı ve bu işi halleder halletmez de çekmecesinde hemen hemen hiç dokunulmamış duran kitapçığı üzerinde çalışma isteği uyandı. G'ville'e geldiğinden beri ilk kez şimdi alışılmış akıcılığı ile yazabiliyordu. Doğru sözcükler, açık ve kesin, derhal beliriyor ve düzgün, mantıklı fikirler zinciri içine yerleşmiş bir halde kaleminden dökülüyordu. Farkına varmadan bütün bir gün geçmişti, karanlık çöküyordu. İlk bölümü bitirmişti.

Neşeyle gerindi. Zihni açıktı ve mutluydu. Kitapçıkta bir başlangıç yapmıştı ve artık Senya'yı merak etmek ya da telefonun çalmasını beklemek zorunda değildi. Büyük olasılıkla Senya da profesörün evinde çok iyi vakit geçiriyordu! Kesinlikle Nataşa'yı düşünecek zamanı yoktu. Gerçekten üzücü. Fakat çabucak bu düşünceyi kafasından attı. Son bir kaç günün gerginliğinden sonra ruhunun kaslarının biraz gevşemeye ihtiyacı vardı. Şimdi istediği, bu saçma hapis hayatından bir süre için kaçmak ve insanlarla, hareketle ve ışıkla çevrili olacağı neşeli bir yere koşmaktı. Bazı mektuplarını göndermek için postaneye, oradan da bir bardak sıcak çukolata içebileceği bol ışıklı bir yere gitmeye karar verdi. Şapkasını henüz giymişti ki kapı vurulmadan açıldı ve Semyon Semyonovic içeriye daldı.

"Senya!" Seviçten çok hayretten nefesi kesilmişti "Burada ne işin var senin?"

"Oh, bittim Nataşa. Bu hastalık gücümü gerçekten tüketti. Ama doktorun yarına kadar beklememde diretmesine rağmen seni görmek için buraya gelmek zorundaydım. Görüyorsun ya o kadar bekleyemedim..."

"Fakat derhal yatmalısın Senya. Ah, ne kadar zayıflamışsın,

ne kadar kötü görünüyorsun, gözlerin çukura kaçmış.. Buraya gelmene yol açan neydi hayatım?"

"Çok huzursuz olmaya başlamıştım Nataşa. Kafamda bir yığın şey var..."

"Şimdi bırak da sana bir yastık getireyim ve botlarını da çıkarayım. Buraya uzan, şu battaniyeyi üzerine örteyim. Belki bir çay istersin? Limonlu mu, sütlü mü? Hemen zili çalıp söyleyeceğim..." Nataşa kendini böyle oyalayarak, onu gördüğü zaman hissedeceğini sandığı o baş döndürücü neşeden iz bile olmadığı acı gerçeğini gizleyebileceğini umuyordu. Bu anı pek çok kez gözünde canlandırmış, kucaklamak için kollarına atıldığını ve ellerini öptüğünü hayal etmişti... Şimdi bunun için en ufak bir isteği yoktu. Senya oldukça uygunsuz bir anda geri gelmiş ve duyduğu o dingin gevşeyişi tamamen yok etmişti.

"Lütfen benim için kendini yorma Natashechka hayatım. Etrafta koşturacağına niye yanıma gelip oturmuyorsun? Seni çok özledim.. Fakat başında şapka ile ne yapıyorsun sen? Kaçmak üzereydin öyle mi? Nereye sorabilir miyim? Demek ben hasta yatarken sen etrafta başıboş dolaşıyordun ha? Pekala hanımefendi, bu süre içinde kimliğini gizli tutmayı başardığını umarım." Bu biçimsiz şakanın altında yatan azar açıkça seziliyordu.

"Yo, hayır bu ilkti Senya. Yemin ederim bütün bu süre boyunca başımı bile çıkarmadım dışarıya. Ama şimdi gerçekten zorunlandım, bu mektuplar çok birikmişti çünkü. Onları postaya vermek için çıkıyordum sadece."

"Fakat bu oldukça sakıncalı değil mi, özellikle şimdi, Anyuta'nın her an çıkagëlebileceği bir zamanda? Ve Nataşa, neden özellikle yapmamamı söylediğim halde profesörün evine telefon ettin? İsteklerimin senin için bu kadar az anlam taşıdığını farketmemiştim? Hasta yattığım sürece telefon edersin korkusuyla bir an bile rahat edemedim. Ve telefon ettiğinde, ölecek bile olsam, yataktan çıkıp buraya gelmem gerektiğini anladım. Zira görebildiğim kadarıyla, profesörün evini ziyaret etmeye de karar verebilirdin..."

"Dur bir dakika" Nataşa'nın sesi öfkeden titriyordu. "Söyle bana, bugün beni görmeye gelmenin tek nedeni bu muydu? Profesörün evini ziyaret edeceğimden korktuğun için mi?"

"Hayır, elbette tek neden bu değil," dedi Nataşa'nın ne kadar çok öfkeli olduğunu hissederek. "Seni özledim Natashenka, kuşkusuz sana bunu söylememe gerek yok."

"Hah! Demek beni özledin! Ne komik!" Senya daha önce onun böyle güldüğünü hiç görmemişti, çok rahatsız oldu. "Bana işkence etmek için en acımasız yolları bulduktan sonra beni özledin..."

"Kes şunu Nataşa, tanrı aşkına neyin var senin? Tam Anyuta gibi konuşuyorsun. Ne söylediğinin farkında mısın? Hastalandığım için beni suçlamıyorsundur sanırım. Sana nasıl işkence ettim söyle Nataşa, ne yaptım? Anlamıyorum, seni incitmek istemedim.. Nataşa seni çok seviyorum; ama belki de Anyuta haklı. Ben en çok sevdiğim insanları incitiyorum sadece. Anyuta'yı, seni... Ah tanrım her şey ne kadar zor..."

Senya yüzünü ellerine gömdü. Öylesine kederli ve savunmasız görünüyordu ki Nataşa'nın yüreği sızladı. "Ah Senecka, beni bağışla, niye böyle konuştum bilmiyorum. Şu son birkaç gün, öleceğinden korkarak, en kötü olasılıkları düşünüp kurmaktan başka bir şey yapmadan öylece oturmak dayanılmazdı. Ve seni seviyorum, beni duyuyor musun Simeon." Bu Nataşa'nın ona taktığı özel bir isimdi. Senya derhal başını kaldırıp o parlak dingin gülümsemesiyle baktı. Nataşa da önünde diz çökerek onun başını öptü. "Şimdi bırak ellerini öpeyim Senya, ah seni yeniden görmeyi ne kadar çok düşledim; ve biliyormusun ilk yapacağım şeyin ellerini öpmek olacağını hayal ettim."

"Ne kadar tatlısın Nataşa. Ama o tuhaf gülüşünle beni nasıl korkuttun bilemezsin. Canım benim, biliyorum benim gibi senin de sinirlerin harabolmuş. Ne zor bir hayat.. Ama, ne yapıyorsun öyle beni çok sıkıyorsun?"

"Burada olduğun için çok mutluyum; her şeyinle burada olduğun için: ne demek istediğimi anladın değil mi?"

"Elbette anladım hayatım. Fakat hâlâ çok güçsüzüm ve bana öyle sıkı sarılınca çok heyecanlanıyorum. Doktor hastalığımın aslında sinirsel olabileceğini ve şimdilik bolca dinlenmeye ihtiyacım olduğunu söyledi anlıyor musun? Biraz geri çekilmeni söylersen lütfen darılma."

Nataşa kalktı, gözlerindeki acıyı Senya'nın görmemesi için yüzünü öteye çevirip uzaklaştı. Ondandır bütün isteği biraz bedensel sıcaklık, biraz insanca bir dokunuştur. Nasıl olur da isteklerini bu ölçüde yanlış anlayabilirdi? Ona çay verdi, Senya da bir sigara yaktı, kanepeye uzanarak profesörün ailesi ve kendisine ne kadar sevgiyle baktıkları üzerine uzun bir konuşmaya girişti. Profesörün evine gelir korkusuyla ne kadar çok endişelendiğini ve Nataşa'yla bağlantı kuramadığı için nasıl düş kırıklığına uğradığını da söyledi.

Bunun üzerine Nataşa kaşlarını çatı: Fakat o kitapları sana gönderdikten sonra küçük bir not, küçük bir mesaj gönderebilirsin. Eminim bir yol bulabilirsin..."

"Ama ne kadar kötü bir yalancı olduğumu biliyorsun. Üstelik yeterince güçlendiğim anda seni görmek için buraya sürükledim değil mi?"

Çaylarını içerlerken Nataşa aldığı mektuplardan ve parti içindeki son gelişmelerden söz etti. Haberlerin çoğu üzücüydü, çünkü politik baskı hızla artıyordu. Öte yandan cesaret verici şeyler, ilginç yeni gelişmeler de vardı. Senya ve Nataşa çok geçmeden derin bir politik tartışmaya daldılar. Yeni kampanyanın ana hatlarını belirleyip, karşıtlarının bundan sonraki adımının ne olacağını tahmin etmeye çalışarak arkadaşlarının önerdiği bütün olası taktikleri gözden geçiriyor, çözümler üretiyorlardı. Durum yeni fikir ayrılıklarına yol açacaktı. Birden parti çalışması yeniden heyecan verici geldi ve ikisi de geri dönmek istediklerini farkettiler.

"Aman tanrım!" Senya birden durdu. "Burası çok eğlenceli. Seninle birlikteyken zaman su gibi akıp gidiyor ve dünyayı unutuyorum. Yedi otuzda evde olacağıma, profesörün evinde demek istiyorum, söz verdim ve bak neredeyse sekiz oluyor.

Umarım merak etmemişlerdir, çünkü ne olduğunu anlamak için buraya gelebilirler."

"Gidiyor musun? Geceyi orada mı geçireceksin?"

"Evet, korkarım geceyi otelde geçirmemi kabul etmezler. Şimdi eşyalarımı toplayıp oraya koşmalıyım. Ancak Natashenc-hka, gitmeden önce sana bir şey söylemek istiyorum." Gözlerini kaçırmasından, hoş olmayan bir şey geleceğini anladı Nataşa. "Demek istiyorum ki belki B'ere kasabasını ziyaret etmek hoşuna gider."

"Ama orayı niye ziyaret etmek isteyeyim ki?"

"Görünüşe göre orası çok ilginç eski bir kasaba. Tarihi binalarla dolu. Böyle şeyleri sen çok seversin," dedi tıpkı bir çocuğu, ilacını içmesi için kandırmaya çalışır gibi yalvararak.

"Ne demek istediğini anlamıyorum."

"Oh, boş ver, görüyorum ki gitmek istemiyorsun." Suçluluk dolu bir bakışla Nataşa'ya baktı. "Bak, işin doğrusu şu ki, sen buradayken bir an bile rahat edemem. Hastayken Anyuta'ya yazmak zorunda kaldım, onu bilirsin, her an buraya gelebilir. Bu nedenle gitmenin hepimiz için daha iyi ve daha rahat olacağını düşündüm."

Nataşa başını eğdi ve hâlâ içilmemiş duran çayının içine iki damla gözyaşı düştü. Senya, onun saçlarını okşayarak, "Ah benim zavallı tatlı kızım," dedi, "Benden ayrılmanın senin için ne kadar zor olduğunu biliyorum. Sevecenlikle konuşuyordu ama o anda bu sevecenlikle sadece Nataşa'ya hükmediyordu."

"Fakat niye B'ere'ye gideyim? Bunun yerine doğrudan eve gidebilirim." Nataşa'nın göz yaşları durmuştu. Sakin ve biraz soğuk bakıyordu.

"Ama anlamıyorsun, sana temelli git demiyorum ki, kısa bir süre, sadece önümüzdeki birkaç gün için ayrılmanı istiyorum. Bak, hafta sonunda burada bir tatil var ve kütüphane de kapalı olacak. Ben de şimdiden B'ere'yi ziyaret etme konusunda birkaç imada bulundum. Profesöre o kasabayı görmek istediğimi falan söyledim. Eğer sen şimdi gidersen birkaç gün sonra ben de seninle orada buluşacağım."

"Hayır, bunun lafı bile saçma. Eğer burada sana ayak bağı oluyorsam, doğru eve dönmeliyim..."

"Böyle bir şeyi nasıl düşünebilirsin! Ayak bağı değilsin! Biliyorsun bunu sırf Anyuta yüzünden öneriyorum. Buraya gelip sorun yarattığını düşün.. Şu anda bu kadar endişelenmemin nedeni bu." Gösterdiği gerekçelere kendisi de inanmış, giderek daha güvenli konuşuyordu. "Zaten birbirimizi artık çok sık görmeyeceğiz çünkü otelden ayrılıp profesörün evine yerleşmeyi kabul ettim. Eğer B'ere'ye gidersen sadece cumaya kadar beklemek zorunda kalacağız. Sonra bizi rahatsız edecek bir profesör ya da iş olmaksızın biraz birlikte olup dinlenmeye imkan bulacağız. Bu sana da çekici gelmiyor mu?"

"Ama unuttuğun bir şey var. En geç gelecek salıya kadar geri dönmek zorundayım ben."

"O zamana kadar bekleyip neler olacağını görürüz. Eğer senin açından her şey yolundaysa, bir iki gün daha kalabilirsin elbette. Sanırım, başbaşa, rahatsız edilmeden sakın birkaç gün geçirmek ikimiz için de önemli. Çevrede profesörün ya da başka birinin olmadığını bilmek beni rahatlatacak. Şu anda sürekli huzursuzum. Aman tanrım, belki de şu anda beni aramak için yola çıkmışlardır."

"Peki o zaman, bunu düşünürüm, yarın da konuşuruz." diyerek istemeye istemeye kabul etti Nataşa.

"Hayır, hayır, yarın olmaz, mutlaka bu gün gitmelisin! Zaten tren saatlerini kontrol ettim ve bir yerlere yazdım.. Bir dakika bekle bulayım," Not defterini aceleyle gözden geçirdi. "Evet, işte burada. Eğer bu akşam on otuz trenine binersen tam bir buçuk saat sonra orada olacaksın. Çok uygun değil mi? Bu ilk trendir, rahatlıkla yakalayabilirsin. Hadi, öyle mutsuz bakma Natashenka, yoksa seni incitecek korkunç bir şey yaptığıma inanacağım. Böyle ayrılmak zorunda kaldığımız için ben de üzgünüm biliyorsun. Ama çok geçmeden yeniden görüşeceğimizi söylüyorum kendime. Oraya vardığında çift kişilik bir oda tut. Kocanı beklediğini söyle ve buradaki postaneye her zamanki imzayla bir telgraf çekip hangi otelde olduğunu bana bildir."

Bunların Nataşa için bir tür teselli olabileceğini düşündüğü açıktı. "Şimdi bir iyilik yap ve toplanmama yardım et olur mu? Gitmeliyim. Ve sahi, otel hesabını öder misin? Bilirsin böyle işlerde çok beceriksizim. Paraya ihtiyacın var mı? Eğer varsa söyle, çünkü profesör bana bir miktar verdi... Lütfen öyle üzgün durma Nataşa, buna dayanamıyorum."

"Benim için üzülme Senya, üstesinden gelirim. Şimdi ben eşyalarını toplarken sen buraya uzan. Hayır, ben yaparım. Sen kendini yormamalısın. İyi değilsin. İşte böyle, sen sadece yat." Nataşa odadan çıktı.

Senya sessizce içeriye süzülüp, yüreğini hoplattığında Nataşa valizleri kapatıyordu. "Senecka, burada ne yapıyorsun? Yatıyor olmalıydın. Bak eşyalarını toplamayı bitirdim."

Senya suçlu suçlu şöyle bir baktı.

"Çok endişeliydim." dedi. "Burada oturmuş ağlıyorsun diye korktum. Seni seviyorum Nataşa, hem de çok." Bunu öyle ağırbaşlılıkla söyledi ki Nataşa gülümsemekten kendini alamadı. Ama duyguları taşlaşmış, kafası bomboştu. Onun kendisini gerçekten sevip sevmediğini ya da aşkın onun için ne anlam taşıdığını bilmiyordu. Ya kendisi için ne anlamı vardı; acı, aşağılama ve üzüntüden başka...

"Hadi gel de giyin Senecka, yoksa yemeğe geç kalacaksın. Profesörün karısının seni azarlamasını istemezsin değil mi?"

"Ah, yapma, onu kıskanmıyorsun değil mi? O yaşlı bir bayan!"

Nataşa yeniden gülümsedi. "Biliyor musun Senecka, bazen gerçekten çocuk gibi oluyorsun, komiksin. Bazı şeyleri anlamaman şaşırtıcı! Her neyse, en önemlisi kendine dikkat etmen ve tekrar hastalanmamandır. Taslakları dosyasına koydum, kitaplar da burada. Şimdilik hoşçakal Senecka." Kucaklaştılar.

"Beni çok soğuk bir biçimde öptün" dedi Senya üzüntüyle "Kalpten değilmiş gibi."

"Ben sadece erdemli küçük bir eş gibi davranıyorum. Seni baştan çıkarmak istemem ne de olsa." dedi Nataşa gülerek ve

valizleri aşıya taşıması için görevliyi çağırma gitti. "Oraya gitmek için bir taksi çağırmalıyız, böylece kendini yormazsın."

Koridorda Senya aniden onu kucakladı ve kulağına "Lütfen bana kızma hayatım, sen sevdiğim kadınsın. Sana ne kadar ihtiyacım olduğunu tahmin edemezsin. Bütün bunlar Anyuta gelebilir diye korktuğumdan, inan bana."

Koridorun sonuna geldiklerinde Senya durdu ve sessizce ona baktı. Nataşa'ya bir şey söylemek ve duygularını anlatmak istiyormuş gibi başını salladı. Ama Nataşa sadece güldü ve atkısının ucuyla yüzüne vurup "profesörün karısına aşık olmaya kalkma ve beni görmeye çabuk gel!" dedi. Bunun üzerine belirgin bir rahatlamayla Senya sırtıttı. Sonra uzun adımlarla uzaklaştı. Nataşa dalgın dalgın başını eğdi ve fena halde aşına olduğu o halı boyunca odasına geri yürüdü.

XV

B'ere gerçekten çok güzel, eski bir kasabaydı. Sakin eski sokakları ve abartılı süslemeleriyle kiliseleri, çok sayıda turist çekiyordu. Bu yüzden Nataşa geldiğinde, ucuz bir otelde rahat bir oda bulmakta hiç zorluk çekmedi. Odayı derhal sevdi. Basitçe, düzgün, modern tarzda döşenmişti. Alışılmış ağır halılar ve kadife perdeler gibi toz yuvaları yoktu ve Nataşa üzerinde hoş, yatıştırıcı bir etki yaptı.

Daha da önemlisi, ertesi sabah uyandığında anladı ki odası bol güneş alıyordu. Penceresi, G'ville'deki karanlık çatılar ve küçük avlulara hiç benzemeyen, içinde sayısız kuşağın yaşayıp öldüğü eski evlerle çevrili geniş, sakin bir meydana bakıyordu. Yataktan kalktı, perdeyi açtı ve sıcak ilk bahar güneşine mutlulukla gülümsedi. Kendini neşeli ve hayat dolu hisetti. Her şeyden memnundu: rahat yatak, geniş lavabo ve hepsinden çok da manzara. Pencereyi ardına kadar açtı ve hoş bahar çiçeklerinin

kokusuyla dolu hafif bir esinti yüzünü okşadı. Aşağıdaki bahçeden kuş sesleri yükseldi.

"Hayat ne kadar güzel! Ve ben ne kadar sıkıntılıydım! Ne için...?"

İstekle çalışmaya koyuldu ve oturduğu andan başlayarak hiçbir zorlanma hissetmeden hızla ve kolayca çalıştı. Bütün gün yazdı. Akşam olduğunda ara verdiğine üzüldü, çünkü bütün gece boyunca da yazabilecek haldeydi. Fakat bu sevimli eski kasabayı görmek, B'ere'nin rüya gibi binalarını, kulelerini, kub-belerini ve dantel gibi işlenmiş katedrallerini görmek için dolaş-mak istiyordu. Tatildeki bir okul çocuğu gibi yeni bulduğu öz-gürlüğü içinde çok sevinçliydi. Çok mutluydu. Sessiz sokaklarda yürürken gülümsedi, ucuz bir işçi lokantasında akşam yemeğini ısmarlarken gülümsedi, sıcak bahar güneşinin son ışıklarına yakalandığında ve yorucu bir iş gününden sonra duyulan o hafif ve hoş yorgunluk hissiyle yatağa girdiğinde de gülümsedi.

Cuma günü mektuplarını almak için postaneye uğradı. Büyük bir hayretle Semyon Semyonoviç'ten de bir mektup ol-duğunu gördü. Ne yazmış olabilirdi acaba? Yeniden hastalan-mış mıydı, yoksa gelemeyeceğini mi bildiriyordu..?

Açmak için acelesi yoktu. Diğerleriyle birlikte deri çantası-na koydu. Sonra kuşların birbirlerine neşeli ilk bahar şarkıları söylediği ve ağaçların koyu, etli yaprakları arasından narin, pembe badem ve kayısı tomurcuklarının görünmeye başladığı küçük bir alana gelinceye kadar kasabada yürüdü. Bir sıraya oturdu ve teker teker mektuplarını açtı. İlki partili arkadaşların-dandı. Onu merak etmişlerdi, Dönmesini ya da en azından bağ-lantı kurmasını ısrarla istiyorlardı. Olayların gidişi hızlanıyordu ve tüm parti çalışanları görevleri başında olmalıydı.

"Evet, geri döneceğim. Ne kadar erken olursa o kadar iyi. Arkadaşlarıma, işime, yükümlülüklerime..." Senya mektubunda ne derse desin gidecekti; aslında o hiç gelmese daha iyi olurdu, böylece Nataşa da ertesi gün derhal gidebilirdi.

Senya'nın mektubunu açtı. İçten içe gelemeyeceğini söylemesini diliyordu ama hayır, Nataşa yola çıkar çıkmaz ona karşı duygularını uzun ve sevgi dolu bir mektuba dökmüştü. Kendini acı acı suçluyor, tekrar tekrar onu ne kadar çok sevdiğini ve onsuz yaşayamayacağını söylüyordu. "Gittiğinden beri sitem dolu bakışların aklımdan çıkmadı," diye yazmıştı. "Sana öyle davranmakla kendimi bir suçlu, bir cani gibi hissettim. Benim için ne kadar değerli olduğunu tahmin edemezsin Nataşa, anlatamayacağım kadar çok değerlisin. Sensiz hayatımın ışığı sonsuza kadar söner ve dünya soğuk, boş bir yer olur..."

Başka zaman olsaydı bu mektup kalbini delice attırır ve dayanılmaz bir mutlulukla doldururdu. Elleriyle yüzünü örter, mutluluktan çıldırmış bir halde onun sözlerini tekrarlayıp dururdu. Ama bu eskidendi. Şimdi, sadece gülümsedi. Hafif üstten bir gülümseme. "Çok geç," diye düşündü acıyla, "şimdi artık çok geç." Dipnotta onu yeniden görünceye kadar saatleri saydığını yazmıştı. Ancak Nataşa hâlâ kıpırtısızdı. Sözleri ona hiç dokunmamıştı. Bu bir yabancıнын mektubu da olabilirdi. Çantasına tıktırıp aceleyle diğerlerini okumaya başladı.

Bir mektupta Vanecka ve onun çalışmalarıyla ilgili birkaç kısa söz vardı. Utançla hâlâ ona o kartı göndermediğini hatırladı. Sevgili Vanecka, diye düşündü alandan uzaklaşırken, her zaman ne iyi bir dost olmuştu. Bir dükkana girdi, güzel bir kart seçti ve arkasına neşeli bir not yazdı: Birkaç güne kadar görüşeceklerdi. Çok sıkılmıştı ve hepsini yeniden görmeyi çok istiyordu, hatta Dontsov'u bile. Bu yazdığının doğru olduğunu biliyordu. Bütün arkadaşlarını yeniden görmek için sabırsızlanıyordu.

Otele dönerken birden G'ville'deki o korkunç otel canlandı gözünde; sonsuz koridorlar, o iğrenç halı, masasında uyuklayan görevli ve kendisi; sabahlığı ve beyaz kurdelelerle bağlı saçlarıyla Semyon Semyonoviç'in kapısında duygularıyla boğuşarak duraksıyor. Orada bir dilencî gibi duruyor. Oh, ne kadar iğrenç ve aşağılayıcıydı! Bunları aklından çıkarmaya çalıştı.

Otelde onu bir telgraf bekliyordu: "Bir otuzda orada olacağım. Beni karşıla."

"Kocam geliyor bugün," diye haber verdi görevliye bıkkın bir ifadeyle ve odasına gitti. Bu son değerli özgürlük saatlerini kitapçığını bitirmek için kullanmak ve en çok da tek başına olmanın tadını çıkarmak istiyordu.

XVI

Tren varmadan yarım saat önce istasyona geldiğinde ilan tahtasında, gece trenlerinden birinin gecikeceğini bildiren, tebeşirle yazılmış bir not gördü. Görevli hangisinin gecikeceğini bilmiyordu. Ama sorusu oradan geçen bir adamın dikkatini çekti ve şapkasıyla kibarca selam verip, şiddetli yağmurun rayları sürüklediğini ve Nataşa'nın beklediği trenin kırkbeş dakika gecikeceğini söyledi. Bildiği kadıyla yaralı veya ölü yoktu. Nataşa ona şöyle bir baktı. Küçük, yuvarlak kesilmiş sakalı ve koyu, sevimli gözleri olan uzun boylu bir adamdı. Çok cana yakın görünüyordu.

Onunla konuşmaya devam etti. Karşılama geldiği annesi de o trendeydi. İki aydır onu görmemişti. Bu uzun bir süreydi. Annesinin sürekli onunla birlikte yaşamasını gerçekten çok istiyordu. Bu büyük bir mutluluk olacaktı. "Gerçekten saygı duydığımı tek sevgi anne sevgisidir" dedi. "Çünkü bu bencil olmayan tek sevgidir." Pek çok güneşli gibi açık sözlüydü. "Ve bayanın kimi beklediğini sorabilir miyim? Bir arkadaş mı? Belki de kocanız?"

"Evet, kocam," diye cevap verdi Nataşa düşünmeden, sonra kızardı.

"Bayan uzun zamandır mı evli?"

"Bu ne zamandan itibaren saymaya başladığınıza bağlı."

"Oh, doğal olarak kilise yoluna girmeden önce, bundan sonrası yasal ama ne anlamı var? Benim bu konuda kendime özgü fikirlerim var anlıyor musunuz? Korkarım ki çoğu kadın benimle aynı kanıda değil, ancak bana kalırsa bir kadının evlenmeden

ya da evli olarak bir erkekle yaşaması arasında fark yoktur. Ve dahası, evli olmadığınız birisiyle birlikte yaşamamanın, herhangi bir yasal evlilikten daha çok yük getirdiğini düşünüyorum. Elbette rastgele evlilik dışı ilişkilerden söz etmiyorum. Önem taşıyan kişisel ilişkilerdeki dürüstlükten söz ediyorum. Bir kadının, erkeğin metresi olarak kendini sürekli doyumsuz hissetmesi yüzünden, erkekten çok fazla manevi istekte bulunduğunu düşünüyorum. Çok da alıngandır; önce şundan, sonra bundan... Evet, ben de bu deneyleri yaşadım; sürekli baskı hissederek, kendi acılarınıza giderek daha çok bağımlı hale gelerek, ah, evet size bu konuda oldukça ilginç şeyler anlatabilirim! Acaba Alman mısınız bayan?"

"Hayır Rus'um ve yazarım aynı zamanda. Bu yüzden endişelenmenize gerek yok, istediğinizi söyleyebilirsiniz! Beni hiçbir şey şaşırtmaz."

"Ah, bir yazar." Saygıyla şapkasını çıkardı. "Bakın, bir mesleği olan kadına saygı duyarım. Annem bir öğretmendi biliyor musunuz...? Ama yine de bunlar bir aşk ilişkisinde hiçbir şeyi değiştirmez. İnsanlar yine de aynı duygusal zincirlerle birbirlerine bağlıdırlar, aynı kanıda değil misiniz? Yo, bir erkekle bir kadın arasında içtenlik ya da dürüstlük olabileceğine gerçekten inanmıyorum. Karşılıklı sürdürülen uzun bir yalan, sonu olmayan bir yapmacık, bir maskedir bu. Bir diğerrinin iyiliği için yalan söylemek, korkudan yalan söylemek, daha iyisini bilmediğiniz için ve yapmayı bildiğiniz tek şey bu olduğu için yalan söylemek. Hiç evli insanlar (yasal evlilikleri veya özgür ilişkileri kastediyorum) bekar erkekler ve kadınlar gibi tek başlarına kalabiliyorlar mı? Hiç birbirlerine gerçek duygularından söz ediyorlar mı? Gerçek istekleri, ihtiyaçları ve o anki ruh hallerine göre davranabilirler mi? Kendileri için en iyisinin ne olduğunu farkediyorlar mı? Ne maskaralık! Hayır, hepsi bir oyun, bir maske, bir yapmacık ve bir yalan, hepsi bu!"

Kendinden geçerek sürdürdü heyecan verici söylevini. Nataşa onu çok iyi anlıyordu. Kendi gözlemlerinden bazılarını ekleyerek, onun söylediklerini desteklemek için örnekler aktardı.

Kendisi için tamamen yabancı olan bu adama, en az onun kadar coşkuyla, şu geçen bir kaç ay içinde yaşadığı acıları ve düşüncüklerini anlatırken adam. "Evet, evet, işte bu," diye onaylıyordu şevkle. Nataşa konuşurken ciddi bir tavırla yüzüne bakıyor, ara sıra yerinde bir kelimeyle düşüncelerini onun yerine tamamlıyor, dikkatle dinliyordu.

Trenin geliş saatinin yaklaştığını ilk farkedenden Nataşa oldu. İkisi de konuşmaya dalmış, kirli istasyon peronunda bir aşağı bir yukarı gezinirken zamanın nasıl geçtiğini anlamamışlardı.

"Kader bana bu güzel karşılaşmayı bağışladığı için çok, çok memnunum bayan. Küstahlık etmek istemem ve adınızı sormayacağım, fakat, şimdiye kadar hiç böyle olgun bir genç kadınla karşılaşmadığımı içtelikle söylemek istiyorum; genç dedim, çünkü bu duygudaşlığı genellikle daha yaşlı insanlarda buldum. Yaşlı kadınlar bu tür şeyler konuşmaktan hoşlanmıyorlar elbette ama bilmedikleri bir şey de yok. Örneğin annemi alın, gerçekten dikkate değer bir kadın. Şimdi ona yaşamının sonuna kadar ihtiyacı olan her şeyi alabilecek durumda olduğum için gurur duyuyorum. Bütün paramı bayan, şu ellerimle kazandım. Şimdi şarap tüccarıyım ama şarap mahzenlerinde çırak olarak işe başladım. Buraya güçlkle geldim. Annem öğretmendi ve hepsi de erkek sekiz çocuktuk. Ben annemin en küçüğüyüm; babamızı hiç tanımadık. Şimdi bu tatlı kadını bir sevgiliyi bekler gibi sabırsızlıkla bekliyorum."

Tren istasyona girerken insanlar perona yığıldı. Nataşa adama elini uzattı. Yabancı şapkasını çıkardı, Nataşa'nın elini öpecekmiş gibi eğildi, sonra fikrini değiştirdi. Gözleri karşılaştı. Nataşa kızardı ve hızla kalabalığın arasına daldı. Tren, istasyonu dumana boğarak gıcırtilarla durdu.

Hemen ardından Semyon Semyonoviç yanında belirdi. Nataşa'ya sarıldı, "Nataşa! Nasılsın? Beklemekten yoruldu sanırım, ama ne kadar canlı görünüyorsun, bir okul çocuğu gibi sağlıklı ve sevimli! Bitkin olmalısın, ben öyleyim. Şu son bir saatte öyle sabırsızlandım ki pencereden atlayıp raylar boyunca buraya kadar koşmamak için kendimi zor tuttum!"

Her zamanki tedbirliliğini bir yana bırakarak Nataşa'yı kucakladı ve tutkuyla dudaklarından öptü. Sonra koluna girdi ve profesörü nasıl mat ettiğini, onu nasıl atlattığını sevinçten parlayan bir yüzle anlatırken çıkışa doğru yöneldi. "Sevgilim, şimdi en sonunda birlikte olabileceğiz, dinleneceğiz, konuşacağız ve on ikinci balayımızı kutlayacağız." Kolunu sıktı. "Seni yeniden gördüğüm için çok, çok mutluyum Nataşa," Nataşa masum bir çocuğu gözler gibi sakın ve soğukkanlı, ona bakarak gülümsedi. Nasıl da uzak geliyordu ona; daha önce Senya hakkında böyle bir duygusu olmamıştı.

Çıkışta Nataşa'nın yeni tanıştığı adama çarpıyorlardı neredeyse. Özenle kolundan tuttuğu ak saçlı, yaşlı bir bayana refakat ediyordu. Nataşa onu görmezlikten geldi. Biliyordu ki, eğer onu selamlarsa bir yığın gereksiz soru ve açıklamaya, sıkıcı kuşklara ve özür bulmalara neden olacaktı. Fakat bu dalavere-den de nefret etti. Sessiz kalmakla, bir başkasının keyfinin kölesi olmaya yol açtığını biliyordu. Artık bıkmıştı.

Arabayla otele giderlerken Semyon Semyonovic Nataşa'yı kendine doğru çekip dudaklarından öptü. "Seni ne kadar özledigimi, kendimi sensiz ne kadar boş ve yalnız hissettiğimi bilemezsin Nataşa. Seni öyle mutsuz gördüğümde kendimden nefret ettim ve seni göndermenin ne kadar aptalca olduğunu hemen anladım. Çok hatalıydım. Şimdi özür diliyorum. Sadece çok endişeliydim. Bazen hastayken insan nasıl aksi olur bilirsin değil mi? Bana inanıyor musun? Beni affedebilecek misin?"

"Evet, elbette Senecka."

"Bana hâlâ kızgın değilsin değil mi? Bilemiyorum, beni görmekten gerçekten mennun kalmadığını düşünmekten kendimi alamıyorum. Lütfen Nataşa bana söylemelisin." Yalvarırcasına yüzüne baktı. "Belki de artık beni sevmiyorsun?" Bu ürkütücü fikir, düşünmeden, kendiliğinden sözcüklere dökülmüş gibi fısıldayarak konuşuyordu.

"Hayır sevmiyorum. Seni hiç sevmiyorum. İşte buyur!" dedi Nataşa zorlama bir gülüşle aralarındaki gerginliği kırmaya çalışarak. Fakat şakası kulağına yapay geldi. Semyon Semyonovic

iç geçirerek derin, sıkıntılı bir sessizlik içinde arkasına yaslandı. Nataşa elbette onun için üzölmüştü ama bu artık eskiden duyduğu sevecenlik ve saygı bileşimi o keskin, yakıcı acıma duygusu değildi. Şimdi zor durumdaki herhangi bir arkadaş için duyacağı kadar üzüntü duyuyordu.

Sonunda, ortak arkadaşlarından aldığı mektuplardan söz ederek onu neşelendirmeyi başardı. Az sonra o da en son haberlere canlı bir ilgi gösteriyordu. Otele geldiklerinde günlük işlerinden söz eden iki meslektaş gibiydiler.

XVII

Ertesi sabah geç kalktılar. Nataşa perdeyi çekip pencereyi açtığında güneş odalarından çoktan çekilmişti. "Bak Senya, ilk bahar ne güzel."

"Evet, çok güzel. Ne hoş küçük bir cennetin var burada." Pencerenin önüne gelip kolunu Nataşa'nın omuzuna doladı ve sarıldı. İkisi de düşüncelere dalmış sesizce dışarıya bakarak durdular. Nataşa uzun zamandır duymadığı bir huzur duydu. Başka bir yerdeymiş de her şeyi uzaktan gözlüyormuş gibiydi. Kendisinden çok çok uzakta görünen bu sevgili ve olağanüstü adama karşı sakın ve yumuşak bir sevecenlik hissetmeye başlamıştı.

Geceki kucaklamalarına da aynı tarafsızlıkla, her zamanki istekli tutkusundan iz olmaksızın karşılık vermişti. "Kendini yormamalısn Senya. Yeniden hastalanabilirsin. Bunun yerine neden sana burada gördüklerimi anlatmıyorum?" diye ısrar etmiş dikkatini başka yöne çekmeye çalışmıştı.

İlişkileri boyunca ilk kez, çok daha genç bir arkadaşına nasıl davranılırsa öyle davranarak duruma yön veren Nataşa'ydı. Bundan önce hep onun duygu ve isteklerinin sadık bir yansıması olmuştu; şimdiyse Senya farkına bile varmadan onu izliyordu. Nataşa'nın hoşnut görünmesinden ve -daha önemlisi- korktuğu

gibi uzun ruhbilimsel tartışmalara girişmemesinden ötürü mutluydu. Keyfi yerine gelmişti ve ilişkilerinin hep böyle rahat olabildiğini diledi.

Son zamanlarda Nataşa'nın açık mutsuzluğu onu çok endişelendirmişti. Bunu bilinçli bir şekilde anlamaktan çok hissediyor ve nedenini veya bu konuda ne yapması gerektiğini bilemiyor. Anlamaya çalıştıkça her şey daha da kötüye gidiyor, daha aptalca davrandığını farkediyordu. Geçmişte Anyuta'yla da böyle olmuştu, şimdi aynı şey Nataşa'yla da giderek daha sık olmaya başlamıştı. Hatanın kendisinde ve kadınlarla cinsel açıdan bağlantı kurmadaki yetersizliğinde olduğunu düşünüyordu. Arkadaşlarının birkaçı Don Juan'dı. Son zamanlarda onları kıskanmaya başlamış, hatta başarılarının sırtını keşfetmeye çalışmıştı.

Ancak B'ere'de, sonunda yeniden sağlam bir zemine oturduklarını hissediyor, "birbirlerini yeniden buldukları" düşüncesi -Nataşa böyle tanımlardı mutlaka- içini neşeyle dolduruyordu. Kahvaltı ederken gülüp şakalaştılar. Semyon Semyonoviç küçük ekmekleri ve kahveyi çok beğendi, gülererek mükemmel bir ev sahibi olduğu konusunda Nataşa'ya güvence verdi. Havalarda uçuyordu. Nataşa içinse bu, eski bir tanıdığı ağırlamak gibi bir şeydi.

"Biraz daha fazla kalmayı isterdim," diyordu Senya, "ama ne yazık ki kütüphane salı günü yeniden açılıyor ve profesör bana arşivleri göstermesi için bir meslektaşını davet etti. Kuramsal olarak salıya kadar boşum ama bu aslında pazartesi günü dönmek zorundayım demektir..."

"Pazartesi mi, bu harika."

"Bence hiç de harika değil!"

"Bence öyle Senya, çünkü geri dönmek için çıldırıyorum. Orada beni beklerlerken hiçbir şey yapmadan oturmaya katlanmıyorum. Bu durumda ben de pazartesi geri dönebilirim."

"Ne saçmalık! Neden seni bekleyeceklermiş. Kendi başlarının çaresine bakabileceklerini biliyorsun. Bir gün fazla, bir gün

eksik ne önemi var. Buradan gitmek için niye acele edecekmişiz anlamıyorum..."

"Fakat şu anki politik ortamda bunu nasıl söyleyebilirsin?"

"Çok iyi biliyorsun ki arkadaşlarımız abartıyorlar."

Nataşa hiçbir şey söylemedi. Şimdi bile kendi gereksinimlerine öncelik veriyordu. Onu tanıdığı bunca yıldır, bunun için yalvardığı zamanlarda bile vaktini Nataşa için feda etmemişti. Hayır eğer Anyuta bekliyorsa gitmelidir, bu kesin bir kuraldır ve bundan kurtulmanın yolu yoktur. Dönmek için Nataşa'nın da acelesi olabileceği ve burada harcanan her günün Nataşa açısından bir kayıp olabileceği onun anlayamayacağı bir şeydir. "Hatırlıyor musun Senya?" diye yavaşça başladı, sesli düşünerek, "iki yıl önce kuzeydeki küçük kasabada buluşmuştuk."

"Evet tabii hatırlıyorum. Niye?"

"Ve birden nasıl anjin olduğumu da hatırlıyor musun? Ateşim çıkmıştı, kasabada tanıdığım kimse yoktu, otel de berbat... Yabancı ve rahatsız bir otelde tek başıma yatmamak için fazladan bir gün daha kalmanı istediğimi de hatırlıyor musun? O zaman sana 'sadece bir gün Senecka, bütün istediğim bu! Geri kalan tüm zamanlarda onun olduğuna göre Anyuta için bir günün ne önemi var?' demiştim. Sana hiçbir şey için yalvarmadım biliyorsun, ama o zaman yalvarıyordum. Fakat sen yine de gittin ve ben hasta, tek başıma, yarı sayıklar bir halde orada kaldım..."

"Ama şimdi neden bunların sözünü ediyorsun Nataşa." Çok incinmiş ve üzülmüş görünüyordu.

"Çünkü senin programın söz konusu olduğunda bir günün bile önemli olabileceğini anlamakta kesinlikle zorluk çekmior-sun. Ama benimkileri tartıştığımızda, gereksinimlerime hiç önem vermiyorsun. Bunun çok tuhaf bir eşitlik olduğunu söyle-meliyim." Sakin ve olağanüstü soğukkanlıydı Nataşa.

"Senin gereksinimlerini dikkate almadığımı nasıl söylersin Natashenka? Tamamen yanıyorsun hayatım, bunu biliyorsun. Söyle bana, şimdiye kadar seni istemediğin birşey yapmaya

zorladım mı hiç? Yo, suçlamalarında çok ileri gidiyorsun. Eğer yanlış birşey yapıyorsam tamamen istemeden ve bilinçsizce yapıyorumdur. Seni temin ederim ki aramızda tam bir eşitlik olmasını en çok ben isterim!"

"Neyse, şimdi bunları bırakalım, sanırım haklısın. Zaten artık çok önemli değil. Konuştuğum için pişmanım. Bütün bunları niye söyledim bilmiyorum." Konuyu değiştirmeye çalıştı ama Senya odada düşünceye dalmış dolanıyor, dalgın dalgın yanıt veriyordu. Sonra birden yüzü aydınlandı, Nataşa'nın öylesine çok sevdiği o çocuksu gülümsemeyle ışıldadı. Gözlüklerinin üzerinden kurnazca bakarak, "Bak, şimdi traş olacağım. Sonra birazcık kasabada dolaşmaya ne dersin?" dedi. Nataşa'nın yanına gitti, ciddiyetle ve sevecenlikle ona baktı, ellerini, gözlerini öptü, sonra nedense biraz sıkılgan kapıda kayboldu.

Nataşa şaşırmıştı. "Acele etsen iyi olur, birazdan hava karacak," diye seslendi arkasından.

Kısa bir süre sonra Senya geri döndü. "Hızlı bir traştı," dedi Nataşa. Senya'nın o esrarengiz ve fesatçı havası onu güldürdü. Sır saklamaya çalışan bir çocuğu hatırlatıyordu. "Hadi, bana ne yaptığını söyle!"

"Tahmin et!"

"Hadi sen söyle! Nasıl tahmin edebilirim? Lütfen söyle Seneca." Onu şakadan itti.

"Profesöre bir telgraf gönderdim, işte bu!" Nataşa'ya dil çıkardı.

"Neden tanrı aşkına?"

"Cuma'ya kadar gitmeyeceğimi söylemek için, neden olacak!"

"Senya!"

Nataşa'nın, kollarına atılıp minnettarlık ve mutluluktan çıldırmış bir halde boğarcasına ona sarılmasını bekliyordu. Fakat Nataşa böyle yapmadı. Elleri iki yanında öylece durdu. Yüzünde sevinç değil çok daha farklı bir ifade vardı; öfkeyi çok andıran bir ifade.

"Anlıyorum. Demek bana danışmadan, ya da bu konuda ne düşündüğümü bile sormadan gidişini erteleyen bir telgraf gönderdin. Böyle bir şeyi nasıl yaparsın Senya? Gidip böyle bir kararı tek başına nasıl alırsın...?"

"Nataşa neyin var senin?"

"Sana salı dedim! Çok iyi biliyorsun ki salıdan sonraya kalamam!"

"Ama bunu, pazartesi akşamı gitmek zorunda olduğumu söylediğimde çok canın sıkıldığı için yaptım. Senin için yaptım Nataşa, işimden ve dünyadaki her şeyden daha çok senin duygularına önem verdiğimi, sana değer verdiğimi göstermek için yaptım.. Senin çok sevineceğini sandım..."

Öylesine yılgın ve incinmiş görünüyordu ki Nataşa kendi hissettiklerini ona anlatmaya çalışmak zorunda olduğunu düşündü. Ama kendini tuttu. Ruhları artık uyum içinde değilse, birbirlerini dinlemedikleri açıksa niye sıkıntıya girecekti. Yine de Senecka onu memnun etmek için bir şey, herhangi bir şey yapmak istemişti. Ve gidişini ertelemenin Senya için ne büyük bir ödün olduğunu kavradı.

Bir zamanlar Senya'nın ona olan sevgisinin böylesi bir kanıtı karşısında göklere uçardı. Şimdi acıyla, artık çok geç kalındığını farkediyordu.

Olayın yönünü değiştirmeye karar verdi. Gerçek duygularına ilişkin bir tartışmadan kaçınacaktı, çünkü aralarının mümkün olduğunca iyi olmasını istiyordu. Bu nedenle geriye dönüş yolculuğunun ne kadar süreceğini hesapladı. Sonra yumuşak bir biçimde, çarşamba gününden sonraya kalmak için yeterince paraları olmadığını belirtti. Ayrıca diye ekledi, burada kalmaya devam etmesi profesöre çok şüpheli gelmez miydi? Ve sonra ya Anyuta haber vermeksizin G'ville'e gelirse...?

Nataşa bu ihtimalleri ayrıntılarıyla açıklarken kendini, yılların deneyimi ile çocuğunun ruhsal durumunu çok iyi bilen akıllı bir anne gibi hissetti. Bir kez bile kendisinin ne istediğini tartışmadı. Gitmek için hiç acelesi yokmuş gibi konuştu. Hatta ona,

kendi mutluluğunu ön plana almaya çalıştığı ve kendisiyle birkaç gün daha kalmayı önerdiği için teşekkür etti. Konuştukça, giderek onun rahatladığını gördü. Ve bir saat sonra eski kasabanın sakin sokaklarında kol kola yürümek için otelden çıktıklarında Senya'nın gönlünün rahat, hatta sevinçli olduğunu biliyordu. Nataşa'ya göre o, kasabayı gezdirdiği cana yakın bir akraba, birlikte olmaktan sevinç duyduğu, kesinlikle sıkıcı olmayan, tatlı, ama asla yaşamının vazgeçilmez bir parçası da olmayan birisi olabilirdi...

XVIII

"Biliyor musun Nataşa?" dedi Semyon Semyonovic valizini kapatarak (Nataşa'dan önce gidiyordu), "bunlar yıllarca hatırlayacağım en mutlu günlerdi sanırım."

"Gerçekten mi?"

"Senin de böyle düşündüğün kanısındayım. Doğru, bir ara oldukça tuhaftın, uzak ve soğuk, ama seni dinlediğim -senin deyimle- senin isteklerine karşı daha duyarlı olmaya çalıştığım andan başlayarak bütün o soğukluğun geçip gitti. Haklıyım değil mi? Neyse, senin bu kadar neşeli olduğunu ve bu kadar çok güldüğünü görmeyeli çok oldu. Senden ayrılırken kendimi oldukça iyi hissedebileceğim..." Durdu, bir an düşündü, sonra alışılmadık bir tavırla Nataşa'nın önünde diz çöktü ve başını onun kucağına gömdü.

"Senya, hayatım ne oldu?"

"Bazen birdenbire tuhaf duygulara kapılıyorum Nataşa; seni kaybetmekten korkuyorum. Kendime aptallık ettiğimi söylüyorum ama engel olamıyorum. Annesinin onu karanlık bir ormanda terketmesinden korkan küçük bir çocuk gibi hissediyorum kendimi. Aslında ilişkimiz pek iyi gitmiyor değil mi Nataşa?"

Birbirimize tamamen yabancı mı olacağız dersin? Söyle Nataşa bilmeliyim: beni hâlâ seviyor musun?"

Kederli gözlerle Nataşa'ya baktı. Ama Nataşa bir kez daha soruyu gülerек geçiştirdi. "Bu ruhbilimcilik ve kendini sorgulamacılık sana göre değil. Korkarım bunları benden kaptın akılsız Senya'm!"

"Evet, haklısın, rolleri değiştirdik," dedi sakın bir halde, Nataşa'nın ellerini nazikçe okşayarak. "Şu anda hiçbir şeyi anlayamıyorum Nataşa. Bir açıdan her şey eskisi gibi, ama aynı zamanda farklı, ürkütücü. Korkuyorum Nataşa."

Nataşa'nın kalbi bir an durdu. Şimdi, bunca zamandan sonra, her şey sona ermişken Senya'nın bir şeyler öğreniyor olması, Nataşa'nın gereksinimlerini -ki kendisi bile bunları itiraf etmekten korkuyor olabilirdi- en sonunda anlamaya başlaması mümkün müydü? "Yıllar boyu birbirimize yabancılaşamayacak kadar çok şey yaşadık birlikte Senya. Sen benim için sevmekten vaz geçemeyeceğim kadar değerlisin. Fakat şu anda seni, tanıdığım ve bütün kalbimle sevdiğim -ama farklı bir biçimde sevdiğim- bir kardeş gibi görüyorum." Çok uzun bir süre çılgınca sevdiği o zeki başı okşadı.

"Allahaismarladık güzel baş..." Üzüntüden boğazına bir yumru tıkanmış. Gözyaşlarını daha fazla tutamadı. Ağladı. Terkettiği Senya için değil, sona eren bir rüya, biten aşkları ve birlikte yaşadıkları heyecan ve mutlulukların anısına ağladı. Gözyaşları, her şeyin bittiğini anlamasına yardım etti. Bu yaşlar Semyon Semyonovic'i avuttu. "Hadi, hadi, hiçbir şey değişmedi," diyerek Nataşa'yı kucakladı "hâlâ eskisi gibi sürdürebiliriz..." Onu kaldırıp yatağa taşıdı.

Nataşa, başında tülü indirilmiş şapkası ve omuzuna çapraz asılmış seyahat çantasıyla peronda durdu. Semyon Semyonovic kalkmak üzere olan trenin basamaklarındaydı. "Sen kuzeye, ben güneye gidiyoruz, kim bilir yeniden ne zaman karşılaşacağız? Sanırım biraz zaman alacak; bu yolculuklarımız oldukça

pahalya mal oluyor değil mi? Ama ben sadece birlikteyken ya-
şadığımızı hissediyorum, sen de bunu hissetmiyor musun? Bu
sefer özellikle çok iyiydi, değil mi Nataşa?" Kendisiyle aynı ka-
nıda olması için yalvarıyordu.

"Evet gerçekten cennet gibi, şiir gibi bir yer. Ve burayı yeni
fikirlerle, ancak kabul etmeliyim ki senden çaldığım fikirlerle
terkedeceğim." Sık sık böyle sözlerle gururunu okşuyordu.

"Bana yaranmaya çalışma şimdi. Senin zaten mükemmel bir
zekan var. Bana yazacaksın değil mi Nataşa?"

"Elbette yazacağım."

"Şimdiden bir sonraki buluşmamızın hayalini kurmaya baş-
ladım..."

"Bir dakika, seninle bunun doğru olup olmadığını kontrol
etmek istiyorum.," Nataşa özellikle ciddi bir tavırla, diğerlerine
sunmak üzere anlaştıkları önerenin ana hatlarını gözden geçir-
mek için sözünü kesti.

"O halde, hoşçakal Nataşa, çok üzölme," Nataşa'yı bir kez
daha kucaklamak için perona atladı. "Sana pek çok şey için te-
şekkür borçluyum..."

"Ne için Senecka?"

"Her şey için sevgilim. Bana elini ver, tamam, şimdi gitmeli-
sin. Tren kalkıyor. Bana yaz tatlım." Tren yavaşça hareket eder-
ken pencereden sarktı ve yıpranmış kasketini salladı. Nataşa bu
kasketi hep dokunaklı bulurdu. Şimdi de kasketin sarkık siperi-
nin yüzüne doğru düşüşüne dikkat etmekten kendini alamadı.
Tren karanlıklar içinde kayboluyor, perondaki insanlar çıkışa
doluşuyordu ama Nataşa yerinden kıpırdamadı. Bir zamanlar
yaptığı gibi, trenin ardından endişeyle bakmıyordu. Kendini çok
huzurlu hissetti: belki biraz kederli ama hiçbir biçimde acı çe-
kecek kadar mutsuz değildi. Gerçi bu kez temelli olarak ayrıl-
dıklarını ve eğer yeniden karşılaşılırlarsa bunun iki tanıdığın kar-
şılaşması olacağını biliyordu. Elbette gelecekte bir gün, politik
çalışmanın onları bir araya getirmesi mümkündü. Ancak bu, iki
parti yoldaşının karşılaşması olacaktı, daha fazlası değil. Bunca

yıldır yüreğini çarptıran, hiç bitmeyecek sandığı o büyük aşk ebediyen sona ermişti. Ölmüştü, sönmüştü ve hiçbir şey, ne sevecenlik, ne yakarış, hatta anlayış bile onu yeniden canlandıramazdı. Artık çok geçti.

Nataşa'nın treni geldiğinde artık Semyon Semyonoviç'le olan büyük aşk ilişkisini düşünmüyordu. Yerine oturdu ve derhal kağıtlarını ve mektuplarını, bir kısmını atarak, bir kısmını gelecekte kullanmak üzere bir yana koyarak, bazılarını da cevaplayarak ayırmaya başladı. Şimdi bütün varlığıyla işine aitti. Uzun, çok uzun bir zaman önce büyük bir aşk yaşamıştı. Ama bu aşk gücünü yitirip bitmişti. Semyon Semyonovic özensizliği, erkek budalalığıyla bu aşkı yok etmişti.

Körlüğünüzle kadınlara acı çektiren siz tüm erkekler, bundan ders alın ve bilin ki bir kadının kalbini yaralarsanız onun aşkını öldürürsünüz!

OTUZ İKİ SAYFA

I

Pencereleri gecenin içinde noktalar halinde ısıldayan atölyeler ve fabrikalar hızla geçip gitti. Sonra; bir dizi birbirine benzer işçi evi, sonra başka evler, bir kışla ve en sonunda demiryolu köprüsünün sarsıntısı ve gümbürtüsü. Tren durduğunda, kasvetli sonbahar karanlığında çok az ışık veren istasyon lambaları, kompartımanını aydınlattı. Ayak sesleri gri peron boyunca ilerledi; rüzgar lambaların etrafında dansedip ısıklar çalarak fabrika duvarlarının ötesindeki geniş tarlalarda kayboldu. Ardında herhangi bir şey bırakıp bırakmadığını kontrol etmek için etrafına göz attı, ceketini ilikledi, perona indi ve çıkışa yöneldi.

Önünde, barakamsı binaların, birbirinden farksız yirmi-otuz evin sıralandığı bomboş, sonsuz bir cadde uzanıyordu. Fabrika yerleşim bölgesi olan bu küçük yerde bütün işçiler çoktan uyumuş olmalıydılar. Pencerelerde ışık yoktu. Sokak lambaları titreyerek yanıyordu. Hiç ses yoktu.

Ancak, caddeden aşağıya doğru yürürken kulağına, uzaklıktan ötürü boğuklaşan kesik sesler geldi. Gece vardiyasının bildik gürültülerini tanıdı. Yakınlarda bir köpek havladı. Bu keskin, sinirli havlama önce onu ürküttü, sonra güldü. "Kes şunu aptal köpek, korkuttuğun benim!"

Adımlarını hızlandırdı. Birden durum pek de kötü görünmeye başladı. Belki de kendi kendini, önemsiz bir sürü karar vermeye zorlayarak boş yere üzüyordu. Zaten, neden herhangi bir karar vermek zorundaydı ki? Başka hiç kimse yaşamını böyle zorlaştırmıyordu, niye kendisi de diğer insanlar gibi olamıyordu? Neden araştırmalarını ve bütün o önemli bilimsel teorilerini bir yana bırakmıyor, her şeyden elini eteğini çekip, onunla bu küçük kasabaya yerleşmiyor, işi için yaşamayı bırakıp sadece aşk için yaşamıyordu...?

Söz konusu bile olamazdı. Bunca yıldır o kadar çok uğraştığı işini bırakmayı düşünemezdi bile? İç çekip başını sallayarak, onu saran bu rahatsız edici düşünceleri atmaya çalıştı.

Caddenin sonuna geldi. Köşede bir çayhane vardı. Şimdi kapalıydı. Kepenkleri inmiş, kapının üzerindeki lamba söndürülmüştü. Bu kadar geç miydi? Merak etti, sokak lambasının altına gidip saatine baktı. Evet, ikiyi çeyrek geçiyordu. Saat üçe, gece vardiyası bitene kadar oyalanmak zorundaydı.

Yoldan saptı, ıssız bir araziye geçti, molozlu bir yolda tökezleyerek tamamlanmamış büyük bir binanın penceresiz gri duvarlarına doğru yürüdü. Yorulmaya başladığını hissediyordu.

Binanın köşesini döndü ve bir an, kör gibi oldu. Orada, kule gibi yükselen, ışıklara boğulmuş, soluyan, makinemsi sesler ve gürültülerle, fabrika duruyordu. Bütün bir duvar, sekiz atölyenin penceresinden gelen parlak ışıklarla kıpkırmızıydı. Kilitli fabrika kapısının dışı sessiz ve ıssızdı. Ama içeride, şu göz kamaştıran duvarının ardında tamamen farklı bir hayat vardı; bitmez tükenmez, ağır bir çalışma hayatı. Mavi iş elbiseleri içinde yüzlerce beden, ölçülü bir dikkatle ellerindeki iş ile uğraşarak, oraya buraya gidişlerini gözünde canlandırabiliyordu. Taşıma bandının yuvarlanışını, tekerleklerin dönüşünü, büyük çekiçlerin düşüşünü, keskin çeliğin ıslığını, sıcak dolgunun havayı kıvılcımlarla parçalamasını hayal etti. Ve orada, hepsi maviler giymiş bütün o yüzlerce beden arasında onu düşündü.

Tam nerede olabilirdi acaba? Olasılıkla beşinci ve altıncı pencereler arasında bir yerde. Birdenbire dışarıya çıksa onu ta-

niyabilecek miydi? Bu düşünceyi kafasından attı. Ne saçma. Elbette tanırdı. Elinin bir hareketinden, başını çevirişinden onu her yerde tanırdı. Çünkü şimdiye kadar onu, kendisinin bir parçası olduğunu bilecek kadar iyi tanımış ve bu nedenle sevmişti. Şu anda yüz ifadesi nasıldı, merak etti. Diğer işçiler gibi dikkatini bir yere mi toplamıştı? Belki de kederliydi?

Gözlerinin önündeki ışık duvarı silindi ve aniden kapıdan içeriye girmişcesine, açık bir biçimde atölyenin içindekileri; -tekerlekleri, bandları, çekiçleri ve işlerinin başında düzenli bir biçimde hareket eden mavi bedenleri- ve onu gördü. Yüzü sıkıntılıydı ve gözleri.. Bu gözlerin ardında ne yatıyordu? Acı mı çekiyordu? Bugün niye geldiğini biliyor muydu? Pek çok acı ve mücadeleden sonra, sonunda bir karara vardığını ve kendisinin de acı çektiğini sezmiş miydi?

Belki. Ama neden sadece onun mutsuzluğunu düşünmekten vaz geçmiyordu? Kendi üzüntüsüne önüne dikilecek olan yalnızlık hayaletine ne demeli? İşte, yine içinde, sevecenlik duyguları kabarıyordu...!

Hayır, kararlılığı zayıflamamalıydı. Fabrika penceresinden içeriye bakma. Onun içeride bir makine başında çalıştığını unut. Gözlerindeki acıyı görme. Aşk zinircirlerini at ve kendi yaşamını kur. Geriye bakmak yok.

Yeniden yürümeye başladı. Böyle yapmalıydı; onu durdura-cak ya da saptıracak kimse olmadan tek başına, kendi amacını izlemeli, karanlıklar içinde, ileride bir ışık olduğunu, orada daima işinin olduğunu bilerek şimdi yürüdüğü gibi yürümeliydi. Zor olacaktı, bunu da biliyordu. Şimdi her adımda ayakları kumlara gömülürken, kolları kitaplar ve alışveriş çantalarıyla yüklü, etekliğinin kenarları sürekli olarak bileklerine çarparken de zordu. Ama sonuçta bütün bunların ne önemi vardı? Tanrı biliyor ya, yalnız olmak zordu. Ama karşılığında özgürlüğüne sahip olacaktı, karşılığında sevdiği bilimsel çalışmalarına ait olacaktı ve hayatı yanlış anlamalardan, acıdan, tartışmalardan uzak olacaktı. Artık onun kendisini dinlemekten kaçınmasıyla ya da çok sevdiği işine değer vermemesiyle yaralanmayacaktı;

O da yaralanmayacaktı. Sevmek ve acı çekmemek mümkün müydü? Bilmiyordu. Ama artık onu öylesine umutsuzca sevmek yerine neden yaşamayı denemiyordu? Gerçekten artık onun kendisini dinleyip dinlemediğine veya anlayıp anlamadığına aldırımıyordu.

Şimdiye kadar, sadece onu görmeyi arzulayarak ve sürekli olarak da, onun kendisini gerçekten sevdiğine kendi kendini ikna ederek, sadece birlikte oldukları zamanlar için yaşamıştı. Ama bu süre içinde çalışmalarına ne oldu? Hiç? Çok iyi planlanmasına ve çok özgün olmasına rağmen, geçen aylar boyunca hiç bir ilerleme gösterememişti. Geçen beş ayda sadece otuz iki sayfa yazdığını, hiç yeni materyal toplamadığını ve danışmanı, fikir babası olan eski profesörünü bir kez bile ziyaret etmediğini bilmenin acısıyla, beyni yanarak uyandığı sabahları hatırladı.

Düzenli çalış ve her gün biraz ilerle; profesörünün öğütü buydu. Bunun yerine o, beklemek, endişelenmek ve sadece sevgilisini görmek için yaşamak, buluşmaları arasındaki dakikaları saymak ve sonra bu buluşmalardan, tükenmiş, akli başından gitmiş, kafası bomboş ve kalbi elem -evet, şimdi itiraf edebilirdi; elem- dolu dönmek dışında bir şey yapmamıştı. Ve bir gün daha harcadığı ve hâlâ sadece otuz iki sayfa yazdığı için duyduğu öfke...

Ya gerçekten onun sürekli dediği gibi bir şey başaracak yeteneği yoksa? Ne de olsa, diğer insanlar sorunlarına rağmen işlerini yapabiliyorlardı, neden kendisi yapamıyordu? Belki de aşkla iş arasındaki bu çatışma, bütün kadınların paylaştığı bir sorundu. Son haftalarda içinde bu ve benzer bir çok kuşku, onu kemirip, işkence ederek büyümüştü. Yalnızlıktan korkup, korkularını unutmasında yardımcı olması için onun, yanında olmasını istemiş ve fabrikaya telefon etmişti.

"Alo, yemek molası başladı mı?.. Başladı...? Peki, Pyotr Mikhailovich'i telefona çağırabilir misiniz?.. Lütfen? ... Evet? Oh, hayatım sen misin?... Evet. Ne zaman buluşabiliriz?... Bugün gerçekten ayrılmaz mısın?.. Niye?.. Çok mu meşgul-sün? Peki o zaman ben gelip seni görürüm. Burada sensiz kendimi çok kötü hissediyorum..."

Hemen trenle yola çıkmıştı. Onu gördüğü anda kalbinin yerinden fırlayacağını ve kendini onun kollarına atacağını biliyordu. Sonra, çalışmaları durma noktasına geldiği için ne kadar umutsuz olduğunu ona anlatmaya çalışacaktı. Yine çok iyi biliyordu ki, kendini açıklamak için ne kadar çok çalışırsa, şimdi onları ayıran boşluğu aşıp, onunla iletişim kurmayı o kadar az başarıyordu. Onun, kendisini dinlemede yetersiz olduğu görülüyordu.

Pekala, diyecekti, ne olmuş yani? Bütün bunlardan yakınmaktan vaz geçip, çalışmaya devam etmeliydi; her şey yoluna girerdi. En iyisi çalışmalarını alıp onun yanına taşınmasıydı. Böylece gidip gelmekle zaman kaybetmeyecekti. Kütüphaneye ihtiyacı vardı değil mi? Eh, değerli kütüphanesine yine de uğrayabilirdi. Boş şeyler için bir sürü yaygara yapmak nasıl da kadınca bir şeydi. Vb., vb., Nasıl devam edeceğini biliyordu.

Ve sonra, sevişmenin ardından kollarının arasında yatarken kalbinden bir şeyin çekilmeye başlayacağını ve gerginliğinin giderek artacağını da biliyordu. Orada, birbirlerine çok çok yakın yatıyor olacaklar ve yine de kendini korkunç yalnız, umutsuzluk ve kimsesizlik çölünde, ondan çok çok uzakta, sözcüklerle tanımlayamayacağı duyguların tuzağına kısıtılmış hissedecekti. Ve bu duygular kalbini donduracaktı.

Şimdi, buluşmalarını hayal ederken, onun kendisini anlamakta bir kez daha başarısız olacağını çok iyi bilmekle birlikte, nedense, sadece onu incittiği için böyle olduğunu düşünebiliyordu. Ve çok geçmeden onun adına üzüleceğini biliyordu (çünkü pek çok yönden o, kendisinden çok gençti). Bütün bu nedenlerle onu gördüğünde dilini tutması ve ondan çok, işini düşünmesi daha iyi olacaktı. Artık bıkmıştı!

Şimdi, bütün enerjisini işine yöneltmeye karar verdiğine göre, artık onun aşağılamalarına katlanmak, kızgınlığını saklamak zorunda kalmayacaktı. Bundan böyle hayatını ve sevgisini ona adamayacağına göre, zaman artık donup kalmayacaktı. Yeniden yalnız ve istediği gibi yaşayacaktı, artık saatleri saymak ya da zaman öldürmek yoktu çünkü. Geri döndüğünde ilk yap-

ması gereken, profesörünü görmeye gitmek ve biraz materyal toplamak olmalıydı. Ondan sonra da çalışmak, çalışmak ve daha fazla çalışmak. Henüz çok geç değildi; önünde bütün bir hayat vardı! Hâlâ fikirleriyle bilimi zenginleştirebilir, aynı zamanda yeni Rusya'ya küçük katkılarda bulunabilirdi. Bunun için gereken tek şey iradenin büyük gücüydü ve bu da bir süre için bütün o aşk ve evlilik düşüncelerini silip atmak demekti. Kararını vermişti ve bunun kesinlikle doğru olduğunu da biliyordu, çünkü hayat birden gözüne daha kolay görünmeye başlamıştı. Bu karar bir tür mutluluk bile vermişti ona. Ne olursa olsun bunda direnmeliydi. Adımlarını hızlandırdı, az sonra fabrika ışıkları ardında kaldı.

Geniş, biçilmiş tarlayı boydan boya geçip, sevgilisinin yaşadığı, yerleşim bölgesine doğru giderken taze güz rüzgarı yüzünü okşadı, atkısının uçlarını havalandırdı. Tarlada ilerlerken endişeyle titredi. Şimdi karanlık tarafından kuşatılmıştı ve kemiklerine kadar da donmuştu.

Bir an pişmanlıkla ardına baktı. Geride bıraktığı ışıklar içindeki fabrikaya dönmeyi çok istiyordu... Bunu aklından sil! Nasıl bu kadar korkak olabilirdi? Geri dönüp, gece vardiyası bitinceye kadar kapıda beklemeyi nasıl düşünebiliyordu? Ve bu yaşta, karanlıktan korkmak ne kadar çocukcaydı!

Sağ yanı, dibinde bir küme ağaç bulunan dik bir bayırdı. Oradan gelen bu hışırtı sesi de neydi? Rüzgar olmalı, diye düşündü ama korkmuştu. Ya çalılıkların arasında hareket eden ne? Bir insan mı yoksa başka bir şey mi?.. Şimdi korkudan iyice kendini kaybetmişti. Sesini duyacak hiç kimse olmadığından bağırmanın da yararı yoktu. Fabrikanın parlayan ışıklarını hâlâ görebiliyordu ve o orada olmalıydı, çok yakınında, ama makinelerin gürültüsünden çığlıklarını duymayacağını da farkındaydı. Bayırda böyle tüyleri diken diken olmuş, korkudan ölecek gibi titremeyi bırakıp hızla yürümeye devam etmeliydi.

"Sen bir korkaksın ve karanlıktan korkuyorsun. Bir de tek başına yapabileceğini düşünüyorsun öyle mi? Bağımsız bir kadın olarak tek başına yaşayacaksın? Ama böyle şey yok! Ve

sen, sen küçük tatlı şey, sen temelde bir kadınsın, bunu biliyorsun..." O böyle diyecekti, o sakın gülümsemesiyle ve bu kez haklı olabilirdi.

Yürüyüşü canlandı. Karanlık korkusunu düşünerek zaman harcamamalıydı. Ona nasıl söyleyeceğini düşünmeliydi. Konuyu nasıl açacaktı? Ne zaman? Bu gün, evet bugün, karşılaştıkları anda. İşten sonra odasına döndüğü anda. Ama bu gerçekten de en iyi zaman mıydı? O çok bitkin, kendisi de hem onu yeniden gördüğü için çok heyecanlı hem de bitkinliğinden ötürü ona büyük bir yakınlık duyuyor olacaktı.

"Vay vay." diyecekti o, "demek kaçak ev kadını en sonunda beni görmeye geldi! Seni özlemiştim aşkım, tanrı aşkına niye daha önce gelmedin? Hadi şimdi itiraf et, neler oluyor anlat bana. Ama önce..." Ve sonra kalbi büyük bir sevecenlikle teslim olacak, zevkten titreyerek vücudunu onunkine bastırarak ve gözlerini kapatacaktı... Hayır, bugün konuşmak için en yanlış zamandı. Yarın çok daha uygundu, yarın sabah.

Bayırın eteklerindeyken, aniden şiddetlenen rüzgar, düşen yaprakları karıştırdı, şapkasına saldırarak yüzünü kamçılardı. Bu ne kadar da karanlık ve ıssız bir yerdi! Dönüp evlere doğru yürüdü. Az sonra fabrika pencereleri, sönük ışık benekleri gibi kaldı, uzak gürültüler kayboldu. İleride işçilerin yaşadığı bölgenin ışıklarını seçebiliyordu. Onun dairesi de oradaydı -küçük bir oda ve bir mutfak- ama daha ne kadar çok yolu vardı!

Ayakları ağrıyordu, kolları paket ve çantaların ağırlığından kopmuştu ve şimdi iyiden iyiye de donmuştu. Çarpık çurpuk kollarını ona doğru uzatıp sallayan koyu çalılıklardan ürküp, rüzgara lanet etti. Bir kez daha yapraklar arasında o uğursuz hışırtı duyuldu ve bir kez daha yeniden korkudan dondu. Birdenbire rüzgar başka bir şey olmuştu: isimsiz bir güç: Bu çocukluğunda sık sık, geceleri karanlık odasında yalnızken, "onları"ın -şu korkutucu, anlaşılmaz, yine de canlı gibi olan yaratıklar- köşelerden sürünerek çıktığını hissettiği anda duyduğu korkuydu.

Kararlı bir tavırla "muhtemelen geçen birisi ve ya bir köpek-tir" dedi kendi kendine.

Patika dardı ve sürekli tökezliyordu. Dul avrat otu dolandı eteklerine. O anda diğer insanların arasında olmak için her şeyi- ni verirdi. Kasabanın ışıklarını ve gürültüsünü özledi. Gece vakti buraya gelmesine sebep neydi? Niye biraz daha mantıklı ve sabırlı olmamıştı? Zaten bir gün fazla, bir gün eksik ne farkederdi. Neden ille bu gün olmalıydı başka gün yokmuş gibi? Onunla ilişkisini kesmek ve kendi yaşamını yönlendirmek için duyduğu aşırı istekten başka bir şey göremeyecek kadar çok heyecanlanmıştı aptalca. Yeni yaşamını açıkça gözünde canlandı- rabiliyordu. Çok sevdiği odasında, kitaplar ve yazıları arasında, yazı masasındaki lambanın yanında oturuyor ve dinleniyor...

Olduğu yerde kaldı. Bu kilise çanına benzeyen berrak çan sesi neydi? Nereden geliyordu? Sonra rahatladı. Tabii, rüzgarın salladığı demiryolu işaret çanıydı. Ne kadar aptaldı. Yeniden yola koyuldu. Hızlı yürümeye kararlıydı ama eteği bacaklarına dolanıp her adımını engelliyordu. Uzun adımlar atabilmek için bacaklarını kaldırarak yürüdü. Sırtı ağrıyordu ve birisinin onu izlediği ve ardından koşup onu yakalamak üzere olduğu gibi, mide bulandırıcı bir duyguya kapılmıştı.

Aniden arkaya döndü. Kimse yoktu. Tam bir sessizlik. Hava hafif ve nemliydi, toprak ve çürük yaprak kokuyordu. Derin derin nefes aldı. Fabrikanın ışıkları artık tamamıyla kaybolmuş- tu.

Rüzgar yeniden başladı. Ama şimdi gündüzünkine benzeme- yen, esrarlı bir gece rüzgarına dönüşmüştü; anaför yapıyor, ka- barıyordu. Kamçılıyor, fırıl fırıl dönüyordu. Gece üzerinde mut- lak bir güce sahipti ve uzun, hayali gölgeleri kovalıyordu. Kendisi onları göremiyordu ama orada olduklarını biliyordu. Çok da yakınındaydılar, çünkü yanından geçerlerken hışırdayıp kaynaştıklarını, yaklaşıp geri çekildiklerini ve kendisine dokun- duklarını hissetmiyor muydu?

Artık anlatılamayacak kadar korku içindeydi. İşte! Onları yine hissetmişti. Buna rağmen kopkoyu geceden başka bir şey göremiyordu. Kurşun gibi ağırlaşmış ayakları rüyadaymış gibi hareket ediyordu. Bağırmaq istedi ama kendi sesinden korktu.

Koşmak istedi ama koşacak gücü bulamadı. Karanlığı yırtıp ışığın ve insanların olduğu bir yere kaçmak istedi; koşmak, kaçmak...!

Ağır siyah kanatlar başının etrafında çırpındı ve yüzüne soğuk nefes üfleyip bağırان bir şeyle kuşatıldı. Şimdi arkasında ve her yanında ona dokunan, onu kavrayan uzun hayaletler dönüyordu. Baş patlayacaktı, daha fazla dayanamıyordu. Havaya, havaya ihtiyacı vardı. Gözlerinin önünde ateş gibi kırmızı ve mavi halkalar zıplayıp dönüyordu. Ağır bir çan sesi tüm dünyayı kaplayarak kulaklarında gümbürdedi. Nefesini tuttu, ileri fırladı ve baygın yere düştü...

II

"Söyle ne oldu aşkım, ne yapıyordun, yine kavga mı ettin? Seni birisi mi korkuttu, yoksa bir yerini mi incittin, ne oldu? Bi-leğin mi burkuldu? Neden yine ağlıyorsun söyle; canın acıdığı için mi? O zaman nerenin acıdığını söyle bana? Hadi, o kadar üzülme, lütfen bırak artık ağlamayı."

"Şimdi iyiyim, gerçekten; sadece burada olduğun için çok mutluyum."

"Eh, umarım olacağım da, seni şaşkın! Şimdi bana o tarlada yarı ölü hale nasıl geldiğini söylemeyecek misin? Aklım almıyor. İşten çıkmış eve yürüyordum, aniden uzaktan hıçkırmaktan çok ciyaklamaya benzeyen bir ses duydum. Birisini boğazlıyorlar ya da belki de intihar veya soygundur diye düşündüm. Neyse, oraya doğru elimden geldiğince hızlı koştum ve bir de ne göreyim patıkada, etrafında bir yığın paketle bir kadın büzülmüş yatıyor. Şimdi gerisini sen anlat. Seni kim korkuttu söyle; hâlâ ne olduğu konusunda bir fikrim yok."

"Bir şey olmadı. Ah, özür dilerim ama doğru, hiç bir şey olmadı. Aptallık ettim, birden karanlıktan çok korktum ve koşmaya başladım anlıyor musun? Kalbim duracak sandım, başım

dönmeye başladı ve sendeleyip düştüm. Ama şimdi iyiyim, artık sen yanımdasın; ah bana karşı ne kadar iyisin, seni çok seviyorum; çok, çok, tahmin edemeyeceğin kadar. Seni asla bırakmayacağım, bunu biliyorsun değil mi? Dünyadaki hiçbir şey için."

"Saçmalamayı bırak şimdi. Senden hiç gitmeni istedim mi? Ah hayatım, yine ağlıyorsun, bense seni rahatlatmak istiyorum. Başını omuzuma koy, işte böyle, bırak ellerini ısıtayım; buz gibiler. Şimdi rahatla ve tarlada sana ne olduğunu söyle. Lütfen, bilmeliyim. Saldırıya mı uğradın?" Dikkatle onu süzdü. Sabrı taşmak üzereydi. Kafası karışmaya hatta şüphelenmeye başlamıştı.

"Ama sana söylüyorum, kimse beni incitmedi ve hiçbir şey olmadı, sadece ben..."

"Oh, hadi, gecenin bir yarısında seni tek başına bir tarlanın ortasında, paketler etrafına saçılmış, etekliğin paramparça, yarı baygın yere serilmiş bir halde gördükten sonra buna inanmamı nasıl beklersin?"

"Pekala o zaman anlatayım. Sabahı beklemeden derhal gelip seni görmeye karar verdim. Gece yarısı evine doğru yürümemin nedeni buydu. Aslında, dün bütün günü, kendimi hazırlayarak geçirdim, çünkü sana her şeyi anlatabilmeyi istiyordum. Bak, artık böyle devam edemem. Beni bir arkadaş, ya da bir yoldaş olarak, hatta sadece başka bir insan olarak sevmediğini farkettim. Hayır, beni sadece bir kadın olarak seviyorsun ve çalışmaya ihtiyacım olduğu gerçeğini kavrayamıyorsun, benim isteğimin... Hayır, buna daha fazla dayanmam artık."

"Özür dilerim, tam anlayamadım." dedi soğuk bir sesle, yavaşça ondan uzaklaşarak. "Belki bana artık katlanamayacağın şeyin ne olduğunu söyleyebilirsin."

"Katlanamadığım, birbirimizin yaşamını cehenneme çevirerek, bir diğerrinin söylediğini anlamadan, sürekli tartışarak böyle yaşamak... Harcadığımız zaman ve enerjiyi, senden her ayrıldığımda kendimi, iki düşünceyi biraraya getirmekten aciz ,

bitkin ve tükenmiş hissettiğim o zamanları düşündükçe... Beş ay içinde tezimin sadece otuz iki sayfasını tamamlayabildiğimin farkında mısın? Vera Samsono geçen gün bana, kendi tezinin daktilo edilmekte olduğunu yazdığında, benimkini düşündüm.. Bu yıl bitirmeyi başaramazsam, kursta kalmama izin verilmeyecek ve bütün hayallerimin, bilim alanındaki geleceğimin sonu olacak bu..."

"Sana kim engel oluyor ki?" Sesi hâlâ soğuktu.

"Sorun bu değil aslında. Birlikte olduğumuzdan beri her an sen ve çalışmalarım arasında bölünmüş hissediyorum kendimi; duygularımı sana söylememiş de değilim, sen anlamadın, aslında özellikle anlamayı reddettiğini düşünüyorum. Ve artık buna daha fazla katlanamayacağımı sanıyorum. Ah, seni hâlâ bu kadar çok sevmeseydim her şey daha kolay olacaktı..."

"Hadi, kes artık. Bu anlamsız sözlerden nefret ettiğimi biliyorsun. Beni sevdiğini söylemenin hiç bir anlamı yok. İki insan gerçekten birbirine aşıkrsa, o zaman birlikte yaşamak, birlikte olmak ve buna benzer şeyler isterler; en azından bilim adamı olmayan bizlerin anladığı budur. Senin için belli ki tamamen tersi geçerli. Ama ben uzun zamandır senin ne istediğini anlamaya çalışmaktan vaz geçtim. Günlerce şehirde, evinde kalıyorsun, beni burada iş dışında yapacak başka bir şeyim olmadan bırakıyorsun -bu benim de kendime ait yapacak bir işim yok demek değil elbet, üstelik oldukça da çok işim var biliyorsun-. Bu konuda şimdiye kadar hiçbir şey söylemedim ama, ben de senden işlerime biraz destek vermeni isteyebilirdim. Bir bilimci olmaya kararlıysan elbetteki sana engel olmak istemem. Bu konuda söylenecek başka ne var?"

"Ama beni anlamaya çalışmanı isterdim sevgilim. Sadece çalışmalarım yüzünden seninle burada yaşayamayacağımı düşünüyorum."

"Peki, senin şu işinden söz edelim. Lütfen bana, benimle birlikte yaşamanın çalışmanı olanaksız kılmasının nedenini söyler misin? Ben günün on saatini fabrikada geçiriyorum; bütün gün evde ayağının altında dolaştığım için yakınamazsın. Niye benim evimde çalışmıyorsun?"

"Ama sana bunu anlatmaya çalıştım biliyorsun. Derslere, laboratuvara gitmem gerek, kitaplarıma ve kütüphaneye ihtiyacım var. Bir kampta çalışmam. Denedim biliyorsun." Hüzünle başını salladı. "Burada seninle birlikteyken yürütmeye çalıştım; şu allahın cezası ev işleri ve yemek pişirmek bunu olanaksız kılıyor."

"Çok haklısın! Senin gibi bir bilim kadını niye ev işleri yapmak zorunda olacakmış..."

"Kes yoksa gerçekten çok sinirleneceğim, çok yorgunum ve her şeyden bıktım."

"Ya ben. Sen bıktın da birazcık benim de bıktığım aklıma gelmiyor mu? Sürekli senin isteklerine uymak zorunda kalarak seninle birlikte olmak benim için kolay mı sanıyorsun?"

"O halde neden böyle sürdürüyoruz ki tanrı aşkına?" diye bağırdı ona ani bir öfke taşkınlığıyla. "Bu gün seni görmeye geldim çünkü sana tam da bunu söylemek, daha fazla sürdürmeyeceğimi bildirmek istemiştım. Tüm enerjim tükendi ve bizim için de bu ilişkinin keyfi kalmadı. Birbirimize sadece işkence ediyoruz. Bitirelim bu işi, şimdi! Senden ayrılacağım..."

"Ayrı! o zaman, kendi yaşamını yönlendir! Bunu söylemek için neden buraya geldin anlamıyorum; benden ne istiyorsun? Hüngür hüngür ağlayıp yalvararak, kalman için ayaklarına kapanağımı mı sanıyorsun? Eğer öyleyse, yeniden çok iyi düşün; böyle bir şey yapmayacağım..."

"Böyle konuşman çok iğrenç, sus!"

"İğrenç ha. Bunların çok üstünde olduğunu düşünüyorsun galiba. Sanırım sen..."

"Hayır, hiçbir şey düşünmüyorum ve düşünmek de istemiyorum şu anda. Sadece beni rahat bırakmanı istiyorum."

"Sana dokunmuyorum bile!"

Sabahın ilk ışıkları pencereden sızmaya başlamıştı ve gaz lambaları giderek sönüyordu. Sıkıntılı ve öfkeli bir sessizlik içinde, düşünceleriyle başbaşa oturuyorlardı.

Erkek: "Her şeye rağmen." diye yeniden başladı, daha yu-

muşak bir tonla, "akşam orada sana ne olduğunu bilmek istiyorum. Bir de şu 'kararın... Bu ikisi arasında bir bağlantı olmalı." Ona dikkatle bakan gözlerinde yeniden şüphe vardı.

"Bak, şimdi konuyu değiştirebilir miyiz lütfen; sana zaten anlattım. Şu anda sinirlerim gergin. Son birkaç gündür iyi uyuyamadım. Bir çözüm yolu bulmak için kafa patlattım."

"Ya, öyle mi?"

"Neden söylediğim tek bir kelimeye inanmıyormuş gibi bakıyorsun bana?"

"Eh, seni orada tamamen aklı başından gitmiş, göz yaşları içinde, çantalar ve paketler yere saçılmış yatarken gördükten sonra, söylediklerine inanmamın biraz zor olduğunu kabul etmelisin. O yüzden dürüstçe bana ne olduğunu anlatacak mısın? Tamam, aramızda her şey bitti, ama hâlâ seni düşünüyorum biliyorsun, eğer bir şey olduysa.. O tarlalarda pek çok serserinin dolaştığı herkesçe biliniyor. İnan bana, senin hakkında kötü bir şey düşünmeyeceğim, lütfen bana yalan söylemekten vaz geç de, bir arkadaş gibi, tam olarak ne olduğunu söyle."

"Sen ne demek istiyorsun? Nasıl... Bana böyle nasıl hakaret edersin? Sana söylediklerimi anlamamakta niye direniyorsun?" Gittikçe daha çok heyecanlanıyor ve kızgınlıktan konuşamaz oluyordu. "Nasıl bir arkadaşsın sen ayrıca? Bana ne saygın, ne de sevgin var. Neden ille bu sonuca varıyorsun? Neden sürekli aklında aynı şey var? Ama tabii, belli! Şimdi niye seni mutlaka terketmem gerektiğini anlıyorum. Çünkü benimle böyle aşağılayıcı bir tarzda, tepeden bakarak konuştuğunda senden çok uzaklara kaçmak, kaçmak, kaçmak istiyorum. Aynen dün akşam hayaletlerden kaçmaya çalıştığım gibi. Seni hâlâ neden sevdiğimi bilmiyorum..."

Bu sözcükler ağzından dökülür dökülmez o yumuşadı. "Bunda samimi misin? Beni gerçekten hâlâ seviyor musun?"

"Başka neden bu kadar mutsuz olduğumu sanıyorsun? Hayatımda şu birkaç günkü kadar mutsuz olmadım hiç. Yirmi kez senden ayrılmaya karar verdim, yirmi kez de vaz geçtim. Bir an

kesinlikle sensiz yaşayamayacağımı düşünürken, hemen sonra çalışmalarımı ve senin tutumunu düşünüp..."

"Benim neye karşı tutumum örneğin?"

"Ah, biliyorsun hayatım, gerçekten biliyorsun. Beni sevmiyorsun hayır sevmiyorsun, en azından benim anladığım anlamda değil."

"Sen bunu hangi anlamda anlıyorsun bilmiyorum" dedi neşeyle ve görünür biçimde ferahlamış bir halde. "Ama şimdi buna fazlaca aldırmayalım. Beni ilgilendiren, küçük budala, senin alışılmadık davranışların. Biliyorum, sürekli olarak bir bilimci olacağın ve bunda da bir erkek kadar başarılı olduğun konusunda beni ikna etmeye çalışıyorsun. Ama, bütün o derin araştırmalarına rağmen, sende biraz sağduyu eksikliği var ve bu beni şaşırtıyor doğrusu."

"Örneğin, beni sevdiğini söylüyorsun, sonra aynı anda beni terk etmek istediğini söylüyorsun. Şimdi ben buna ne anlam verebilirim? Bunun biraz akılsızca olduğunu düşünmüyor musun? Şimdi bayan, o güzel gözlerinle bak bana," elini tuttu, "ve ne düşündüğünü söyle. Hadi, biraz gülümse. Demek beni hâlâ seviyorsun; öyle mi? Seninle ne yapacağım ben ha? Bilmiyorum; senin gibi zeki, bağımsız bir kadın karanlıktan korkuyor! Nasıl oldu da öyle panikledin? Ve tek isteğim seni korumak ve sana bakmakken beni terkececektin. Sanırım, içten içe, gerçekte bunu yapamayacağını biliyorsun.. Neden biraz daha sokulup bana sıkıca sarılmıyorsun; beni sevdiğini biliyorum, elbette seviyorsun. Doğrusu, bu bitmez tükenmez tartışmanın nedenini anlayamıyorum. Bazı nedenlerle bana da, kendine de işkence etmek istemen dışında tabii."

"Ama hayır, iyice düşününce, belki de senin gerçek isteğin sana biraz daha kadın gibi davranılmasıdır. Ayak direyeceğim ve benden ayrılmanı kesinlikle yasaklayacağım, işte bu kadar! Ne için olursa olsun, seni bırakmayacağım, bu kesindir. Neden yarın birlikte senin evine gidip kitaplarını ve eşyalarını toplamıyoruz? Sonra bana taşınırsın: İyi bir fikir değil mi? Her şeye yeniden başlarız. Göreceksin çok iyi olacak.. Ama neden bana korkuyla büyümüş gözlerle bakıyorsun?"

"Yo, korkuyla değil."

"Ne o zaman."

"Oh, sadece düşünceli."

"Ne düşündüklerini sorabilir miyim?"

"Konuşmaya geçecek bir şey değil, gerçekten, en azından şimdi değil."

"Peki, eğer böyle istiyorsan," iç çekti, "ama seni asla anlayamayacağım... Bak, neredeyse sabah oldu, bitkin olmalısın, saatlerdir konuşuyoruz.. Ne düşündüğünü bana söylemeyecek misin?"

"Gerçekte sözcüklere dökebileceğim bir şey değil, lütfen sormaktan vazgeç." Başını sevecenlikle okşadı, "ve lütfen endselenme.. Çok tatlısın, biliyorsun bunu." Onun acısını hafifletmeyi çok istiyordu; neredeyse onun çocuğu olabilirdi, çünkü bir çocuk gibi inatçı, düşüncesiz ve becerikliydi. Ve kesinlikle onu kendi bildiğince seviyordu. O halde neden onunla birlikte bir yol bulmaya çalışmasın, kararını erteleyip bir süre burada onunla kalmasın?...

"Peki o zaman, yarın öğleden sonra birlikte gidip kitaplarını alırsınız; şuraya onlar için birkaç raf koyarsınız. Ve ondan sonra bu evin hanımı olursun, ne dersin?"

"Evet, ne derim?" Ama fikir, içini hüznle doldurdu. Kitapları.. Ama bu odasını temelli bırakması demekti! Ya tezi ne olacaktı? Profesörü ne olacaktı? Kütüphanesi ne olacaktı? Bu işine ve Ocak'a kadar tezini bitirme umutlarına veda etmek demekti. Hayır kaçmalıydı. Şehre yalnız gitmek için bir mazeret bulup kaçmalıydı. Acele. Yarın. İlk iş...

"Neden öyle perişan görünüyorsun? Neden yine gözlerin doldu? Söyle."

"Ağlıyorum çünkü seni hâlâ seviyorum. Seni hâlâ çok fazla seviyorum..."

TARTIŞMA

Berlin Friedrichstrasse istasyonunda, adam, kompartımanın kapısını ardına kadar açtı ve kadın dışarıya çıkarken kenara çekildi. Her şeyiyle -kendine güveni, kültürlü görünüşü, kösnülü dudakları- güçlü bir enerji yayıyordu. Kadından farklıydı. Kadın, endişeyle çatılmış kaşlarının üzerine uzun bir perçem halinde düşen dağınık siyah saçlarıyla, zayıf ve kırılgandı. Yorgun, sinirli yüzü deneyimlerinin izlerini taşıyordu.

"Düşün, eğer böyle tümüyle şans eseri karşılaşmasaydık, bana allahaismarladık bile demeden kaçacaktın! Bugüne kadar gördüğüm en büyük budalasın, buna hâlâ inanamıyorum!" Sesi- nin huysuz tonu, çok farklı şeyler anlatan gözlerindeki ifadeye tamamen zıttı. "Beni şiddetle özlediğini, bir an daha bensiz yaşayamayacağını söylediğin bütün o mektuplarını düşün; ve sonra ne yaptın? Kaçtın, öylece, bir kelime bile söylemeden! Sıradan bir mantıkla bile..."

"Bak, seni özledim, oh evet gerçekten özledim, bunu çok iyi biliyorsun, ama benim açımdan bakmaya çalışamaz mısın?..."

"Hayır bakamam, niye bakayım? Bunun yerine şimdi sen beni dinle. Sen kendini de, beni de tam bir cehenneme atıyorsun. Ve ikimize de bunu yapmanın nedeni, senin bir budala olmandır. Bütün bunlar o "özgür kadın" olma ya da her ne diyor-

san "bekar kadın" olma saçmalığı değil mi? Bunların hepsi Allahın belası aptallıklar gibi geliyor bana. Başına buyruk olmak, istediğin bu mu ha? Şanslısın, bütün söyleyebileceğim bu. Hem önünde her gün diz çöktüğün -çünkü kocalar bunun içindir değil mi?- yasal bir kocaya, hem de bana sahipsin. Benden istediğin nedir? Niye ben ondan daha az koca sayılıyorum? Söyle bana!"

"Şimdi aptalca davranan sensin Kotinka. Lütfen anlamaya çalış. On yıl, o ve ben çok yakın çalıştık. Duygusal olarak, entelektüel olarak, her açıdan çok uyumluyduk. Bunun benim için ne kadar değerli olduğunu anlamalısın."

"Tamam, tamam, sanırım bunda bir terslik yok. Benim bağışlayamadığım, senin ona bütünüyle köle olman. Haline bir bak, kendine 'özgür kadın' diyorsun, kadının özgürleşmesi konusunda yazılar yazıp, öğütler veriyorsun ve sonra gidip dizlerinin üzerine çöküp 'beni bağışla Vanecka sevgilim, seni aldattım ama söz veriyorum bir daha sadakatsizlik göstermeyeceğim!' diyorsun."

"Bu konuda daima şaka yapmak zorunda mısın?"

"Bu şartlarda başka ne yapabileceğimi bilmiyorum gerçekten. Sanırım yumruklarımı sıkıp, sen ve senin değerli 'duyguların'la ilgili kıskanç bir öfke taşkınlığına kapılabilirdim. Ama hayır diye düşündüm, bunun için fazla sinirlenmemek daha iyi; kaygısız olmak benim yaradılışım zaten. Şimdi söyle bana, böyle derin ve anlamlı yakınlıklarla bağlı bu ideal çift, bundan sonra ne yapacak; yoksa sormamalı mıyım? Sanırım ona dönecek ve seni kabul etmesi için yalvaracaksın. Sonra o büyük bir yüce gönüllülükle seni kabul edecek, birlikte birkaç kitap daha yazacaksınız, her şey aynen eski günlerdeki gibi olacak ve sen yaşamının sonuna kadar onun sadık hizmetkarı olacaksın. Ah, tabii, mektuplarında çok şiirsel bir tarzda iç çektiğin, benimle ilgili 'suçlu rüyalar'ını çiğneyip geçmek zorunda kalacaksın sadece. Beni bütünüyle aklından çıkarmak için uğraşacaksın, değil mi? Bununla beraber, eğer bir gün karşılaşırsak beni tanımak istemeyeceksin. Sonra Tiergarten'de yürüyerek geçirdiğimiz

bütün o geceler var. Bunları da unutmalsın biliyorsun. Senin deyiminle 'Öldürücü öpüşler'imden söz etmemek ve..."

"Kes şunu Kotya, bu kadar acımasız olma!"

"Ya, demek acımasız olan benim öyle mi? Bak aşkım, beni, yasal bir biçimde evlendiğin ve bütün o derin ruhsal bağlarla bağlı olduğun kocan için terkeden sensin. Hatırladın mı? Sadece sevmeyi ve öpmeyi bilen ve senin üzerinde öldürücü bir etkisi var gibi görünen bir delikanlı yüzünden, kocanın huzurunu feda etme düşüncesine katlanamayacağına karar veren sensin. Beni terkeden sensin, onun için bana acımasız deme, tamam mı? Çünkü hiç mantıklı değil."

Bu kaygısız ses tonunu sürdürmeye çalıştı, ne var ki sinirliliği her şeye rağmen çok açıktı. Kadın başı eğik, istasyondaki bir sıranın üzerine çöktü. Adam yanında durdu. İkisi de bir an sessiz kaldılar.

"Kotya?" Kadın yalvararak baktı.

"Evet?" Gözleri kadının gözleriyle buluştu.

"Anlayamaz mısın; bütün bunlar benim için gerçekten zor, biliyorsun."

"Ne yapmamı bekliyorsun, senin için üzüleyim mi? Senin daima cana yakın ve sadık izleyicin mi olayım? Hayır teşekkür ederim. Bak, bunu daha önce de yaptım ve tekrarlamayacağım, anladın mı? Bütün bu olanlar seni bu kadar çok mutsuz ediyorsa, niye onu terketmiyorsun anlamıyorum. Hadi, cesur ol, yap bunu! Sen bağımsız bir kadınsın, özgürsün, ona ihtiyacın yok. Birbirimizi o ilk geceden beri ne kadar çok sevdiğimizi, her şeyin ne kadar güzel olduğunu düşün. Ve şu anda kollarımın arasında nasıl kendinden geçeceğini, eğer... Ah, bırak bu ikiyüzlülüğü sevgili budala kadının ve yaşamını yeniden kurmaya başla. Neden bize bunu yapıyorsun? İkimize de verdiğin bu ceza ve acının anlamı ne? O, evet bir dakika önce gülüyor olabilirim ama içimden neler geçtiğini nerden bileceksin? Beni terketmene nasıl katlanabilirim? Lütfen, bu akşam benimle kalıp söz verdiğin gibi son kez bana sarılmaz mısın? Benimle kal bu gece; sonra karar verebilirsin. Eğer ona dönmeye karar verir-

sen, eh, bu senin sorunun. Ama şimdi benimle gel. Seni çok bekledim. Sabah, öğlen ve gece, hep bekledim. Sen beni yeniden sevinceye kadar çiçekler açmayacak, o yüzden gel benimle şimdi. Lütfen. Sen sahip olduğum her şeyi elimden alırken ben küçücük bir şey istiyorum.."

"Ama Kotya, nasıl yapabilirim? Ona geri döndüğümde, yüzüne nasıl bakarım? Bunu yaparsam kendimle nasıl yaşarım? Ah, kendimden nefret ediyorum, her şeyden nefret ediyorum."

"Herkes senin ağlamana bakıyor. Tanrım ve bir de sen bağımsız bir kadınsın! Karşılaştığımız ilk gece bana söylediklerine şimdi gerçekten inanıyorum: 'Benim hakkımda yanılıyorsun, biliyor musun?' demiştin. Hatırlıyor musun? Tüm aptalca önyargılarıyla ben, gerçekte hayal edebileceğin en sıradan kadıyım. Ve senin çapkınlığın beni zerrece etkilemiyor.' Ya, demek hatırlıyorsun! Benim nasıl cevap verdiğimi de hatırlıyor musun? Evet, besbelli hatırlıyorsun, çünkü ağzın kulaklarına vardı. Pekala, herkesin içinde ağlamakta ısrarlıysan ben de eski bir çareye başvuracağım, burada, herkesin önünde. Tek suçlu da sen olacaksın. Oh, demek ısrar etmeyeceksin, korkak!"

"Hayır, etmeyeceğim" dedi kadın sertçe. "Senin için kendimi küçültmeyeceğim. Çünkü buna değmezsin! Sana aldırıyorum. Bak, Charlottenburg treni. Hadi, acele et de kalkmadan yakala. Şimdi daha fazla tartışma yok, tamam mı? Bekleyebilir; bütün bunları sonradan halledebiliriz. Birbirimize ebediyen elveda dedikten sonra..."

İki karaltı kalabalığa dalıp kayboldu.

Ancak en azından bir batılı araştırmacıya göre, o zamanlar "Lenin'i tanıyan sosyalistler 1915'de, Armand'ın onun sevgilisi olduğuna kesin gözıyla bakıyorlardı." Bu mümkündür. Ocak 1916'da Armand, sahte bir pasaportla savaş karşıtı Fransız solcularıyla ilişki kurmak için Paris'e gittiğinde, Lenin'den temelli olarak ayrılmış olması da mümkündür. Çünkü İsviçre'ye geri döndüğünde sürekli olarak yer değiştirdi ve Lenin'i sadece bir kez, bir konferansta gördü.

Lenin'in Armand'a 1915'te yazdığı iki mektupta ilişkileri hakkında üzücü bir yorum vardır. Armand, cinsel ahlak üzerine geliştirdiği fikirleri gençler için -özellikle kendi yetişkin kız çocukları için- Rusça bir broşürde toplamak niyetindeydi. Önce, tıpkı onbeş yıl önce Tolstoy'a yaptığı gibi, Lenin'in fikrini almaya karar verdi. Lenin cevabında (Armand'ın yazdığı mektup yayınlanmamıştır) nasıl olup da geçici bir tutkuyu incelikten yoksun (ah, incelikten son derece yoksun!) eşler arasındaki "sevgisiz öpüş"lerden daha "saf" ve daha "şiiisel" bulabildiğini sorar. Kadınların kurtuluşu ve cinsel özgürlük üzerine bu türden konuşmalar, özellikle burjuva ahlakının zararlı fikirlerine uygundur (bunu birkaç kez vurgular); toplumsal ve dinsel önyargılardan kurtulma isteği elbette; ancak "aşkta ciddiyet"ten kurtulmayı istemek, asla özgürlük değildir. Hayır, kadının cinsel özgürlüğü tamamiyle sosyalist toplumun, bu toplumun, "uygar proleter evliliğini" aşk temeline oturtan yeni devrimci evlilik yasalarının doğal sonucu olacaktır (ve ekler; ancak kesinlikle bunu söylemek zorundaysam "geçici ilişkiler (saf) da olabilir bayağı da")

*Alexandra
Kollontai*

ISBN 975-7814-26-1



9 789757 814269

